

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שבו.

צא

השני זכה אחר קן מכסה וענה חומרת שהיא זכחה מכח בעלה השני שקנאה מראובן שאי אפשר צבוס פנים לבאר טענתה הראשונה שהיתה כוונתה לקן ואף על פי שמה שאמר שם בגמרא דאינו עושה וחזרה וטוען הוא כשבאו עדים בין טענה ראשונה לשניה דומיה דעובדה דזה אומר של אבותי וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"א מה' עושן וטוען) הרי בגדון זה ג"כ האלף ראובן שער הודאת בעלה של לאה הראשון בפני ב"ד אחר טענתה הראשונה הוי כאלו הביא עדים לכחיש טענתה ואינה יכולה לחזור ולטען מעשה כיון שאינה יכולה לתת אמתלא לטענתה הראשונה ואפשר כי הטעם שאמרת דטענתה האחרונה אמרת לרוחא דמלחא לפי שזו יראה מב"ד וחזרה וטענה דבני האי גונא חפילו בנותחא אמתלא לדבריה הראשונים אינה יכולה לחזור ולטען אמנם לריך שחיהם התקנה בקבל שיחתמו סופרי הקהל על הקרובים כרחוקים הם לאו הכי גם זאת לאה קיים מחמת טענתה השניה שהרי כיון שלא הוכחשה בעדים או בשטר בין טענה ראשונה לשניה יכולה לחזור ולטען ואף אם אינה נותנת אמתלא לדבריה הראשונים אלא סותרת אותם לגמרי וכמו שמבאר זה ל"ג ז"ל :

ג בענין יחומי בעל הב' נראה לי דהדין עם ראובן וחל"ט שבדלו חיין טענת לאה יכולה להיות יחומיים אלא לעולם כמו שאמרת מ"מ כיון שהוא משוררם שלהם נכנסה בבית עם בעלה ומחתמו ברשות ראובן כמו שנראה משטר הודאת בעלה לראובן לא הייתה יכולה לטעון לראובן חזרתי ולקחתי ממך אחר מיתה בעלי דכיון שירדה ברשות שוב חיין לה חוקה לעולם כמו שהוא מסודר בידינו מגדולי האחרונים ז"ל ועליהם לנו סומכים שלעולם חיין חוקה מועלת אלא ח"כ ירד מתחלה בחזרה מקח וזה דאמרי' (שם ל"ב) שצריך למחות בסוף כל שלש וג'. לא מפני שיוכל לטעון חזרתי אחר מחאה ולקחתי ממך שהרי כיון שכל כרחו יש לו להודות שמתחלה לא בחזרה מקח ירד שוב אינו נחתן שכלל גדול הוא שכל הירודין ברשות חיין להם חוקה לעולם דהוא להו כחיכה עדים וראה במעלעלין אלא טעמא דמלחא שיכול לומר כיון ששחקת שלש שנים ולא חזרת למחות לא נאסרתי בשטרי שהייתי סבור שחזרת ממחאתך אבל לעולם לריך לבעון שמתחלה בחזרה מקח ירד וסייעו דאמרי' בריש פרקה (ל"א) אבל חבלה שיהי חיין לך מחאה גדולה מזו ולא מסימין במגו דהוי צעי אחר מיין וצינחה משום דהוי טועין לא מסימין כיון דחיכה סהדי דחבלה שיהי וירד בה קודם לכן והוא דאמרין נמי (ל"ב) דחשח איש לריבנה למחות כשחבלה מקלת שני חוקה בחיי בעל ושלוש שנים אחר מיתה בעל כבר הוכיח הרמב"ם ז"ל בראיות ברורות דאם נודע שירד בה בחיי בעל לא מהני ליה חוקה לעולם כיון שירד בה בזמן דלא מהני ליה חוקה אלא מאי לריבנה למחות להודיע ולפרסם הדבר בעדים שבחיי בעל ירד בה כדי שלא ישחכה הדבר ויטעון המחזיק שלאחר מיתה בעל ירד בה והיה דכן גזלן וכן אר"ם (מ"ז) לא כמו שחשבה שהיו דרים בבית עם אביהם וכשמה אביהם נשחרו עם כמו שהיו בחיי אביהם דככה"ג חיין להם חוקה כיון שעל כרחם יש להם להודות ששכנסו שעה אחת שלא בחזרה מקח אלא כגון שסגולן או האריס היה אוכל פירות שדה הסייה בחייו לבד ואחר מיתתו בא חיין למחזיק בשדה הסייה וקמ"ל דאעפ"י שאין לאח חוקה אם מחמת גזל או תריסות חפילו הכי יש לכן חוקה כל דהתי טענתה דנפשיה אבל אם האב היה דר בבית אחד מחמת גזל או מחמת שירד ברשות וסיו בניו ואשתו דרים עמו וכשמה נשחרו הם דרים בבית כאשר היו דרים בחיי הגזלן או הירוד ברשות חיין להם חוקה לומר חזרו ולקחנו ממך שהרי כבר היו דרים קודם לכן בחיי האב ובטעם מיתתו שלא בחזרה מקח ושוב חיין להם חוקה ג' ובגדון זה ג"כ לא הייתה יכולה לטעון חזרתי ולקחתי ממך אחר מיתה בעלי כיון שהיא משוררם שנכנסה בבית מכח רשות בעלה ושפארם בבית מכחו אחר מיתתו ואין ל"ל טענה השני לא היה יכול לטעון חזרתי ואי ולקחתי מראובן כיון שידוע שנכנס בה מתחלה מכח אשתו כשנשא ויעדן היא בחיים ולא נתחדש לו שום כח בחייה שהרי מעולם לא מחזיק הוא בבית אלא שהיה דר עם אשתו ומכחה כדרך שנכנס מתחלה ומענה חיין לריך להחזין ליתומים דהא קי"ל בפרק שום היתומים (כ"ב) דכמאלא שדה שאינה שלו מזדקקין ולא מוקמי' אשטרופא דאחוזקי סהדי בשקרי לא מחזקי' וסיה דבר חמוה דכדי ירמיה דבפ' הנזיל בתרא (ק"ב) דמסקין התם דחיין מוציאין הקרקע מיד היתומים עד שיגדלו כיון דהיה להו חוקה דאטונו הסייה לאו כמאלא שדה שאינה שלו אלא שהיה מוחזק לאביהן וכל אחר לטעון שקחה מאביהן וכל לרין אם צעדי קניה אם צעדי חוקה וכהו אמרי' דכיון שהקרקע מוחזק באלה שיהיה לאביהן הנה לטעון שהאב מכרו חיין מקבלין עדיי עד שיגדלו היתומים דחיין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין וקפן כמאן דליתיה דמי אבל כמאלא שדה שאינה שלו דאמריין בערכין (שם) הוא כגון כמאלא שהקרקע לא היה מעולם של אבי היתומים אלא שהיה מחזיק בו בחזרה גזלה או שירד ברשות בחזרה שאלה או שפירות כגון זה שהקרקע היה מוחזק שיהיה של ראובן והיתומים באין להחזיק בו צעדי חוקה שהחזיק אביהם שלש שנים ואם נמלה שאביהם ירד ברשות ואין חזקתו כלום הרי השדה בחזקת ראובן ובגדון זה מוקפין להוליח מיד דומיה דהסייה דחיינוק שקחה בצדו וכו' (שם) וכו' בגדון זה דהא איכא אשטרופא דקאי במקום בעלים וגם שבה ראובן לטעון בשטר הודאת בעל הראשון ואינו לריך לקבלת עדים וכל שבה לרין בשטר חפילו אם היתומים מוחזקיין מוציאין מידם ג' וכמ"ס הרמב"ם ז"ל (פרק י"ב מהלכות מלוה וליה) וכו' מן דין חיין לראובן

במבנה והוא היה קטן אצלו או רבו עוברין על ידו גם הדבר בעלמו אינו חמת דבימי חכמי התלמוד לא נכחו להיות המפטיר עולה הפי' כגדול וחל"ט שפסק סרב חלפסי ז"ל כמאן דאמר עולה מכל מקום לא היה מנהגם כן שאם נכחו להיות עולה חיין נחלקו אם עולה או אינו עולה פוק חיין מה עמא דבר אלא לפי שהיה מנהגם שלא היה המפטיר מן המניין נחלקו אם המנהג היה מן הדון מפני שאינו עולה או שהוא עולה אלא שקורה לתוספת שלא לוינסם בספק חי עולה חי אינו עולה גמ' מ"ס דבימי חכמי התלמוד לא היו מצרכין אלא ראשון ואחרון וכו' ונראה מדבריו שבזמן אחד היו מצרכין ראשון ואחרון לבד והיה המפטיר עולה למנין שבעה כי מוזת הסכמה רחיה לכוכיח דעתך וזה אינו מוכרח שהרי כשאמר רב סוגא או רבי ירמיה בר אבהא (שם כ"ג) מפטיר עולם כבר נחקקה החקקה שישו כל השבעה מצרכין מפני הנכנסין והיולחין שהיו רב שהיה רבם כבר נחקקה החקקה זו בדאמריין כההיה פ' (כ"ב) גבי מאי דאמריין דרב חיקלט לתענית לצור קם קרה כהיפרה פחה צריך חתם לא צריך דאי רב ציבראל קרה לפניו צריך משום דלחזר חקקה הוא ולאחרים לא צריך משום דסיכא דחיית רב מיעל עיילי מיעל לא נפקי ואף חי קרה כשהי אפשר דמהאי טעמא נמי חתם לא צריך דלא מסתבר למימר שהיה מסופק לבעל התלמוד מתי נחקקה החקקה ומה שהקשים כיון דלדעת הרא"ם ז"ל לגבי זמן אינו מלטרף כלן לגבי הפטירה אחאי מלטרף זה אינו כלום דכאן נמי אינו מלטרף לעשרה שלריך לקריאת החזרה אלא לריך שיהו בבית הנכנסה עשרה כלם גדולים אלא מפני שאין הכל בקיחין בקריאת החזרה לה העריחו הצבור להביא שבעה גדולים היודעים לקרות בחזרה וכשהחקקו שהיו שבעה קורין בחזרה היחה החקקה שהקפן היודע לקרות יעלה למנין ז' כדי שלא להטריח הצבור להיות כל' הו' גדולים ואולי לא ימצאום יודעים לקרות ואפי' אשה הטירו מטעם זה אם לא מפני כבוד הצבור ומכל מקום ככלן קפנים לא חטירו - ומה שאמרת שיש מקומות שנהגו כשהמפטיר קטן עומד גדול במקומו וקורה בחזרה והמפטיר קורה והפטרס ואינו קורה בחזרה וחל"ט שצריך המפטיר לקרות בחזרה הוינו משום כבוד החזרה וסכא הא חיכה כבוד החזרה כשנאמר המפטיר אינו ראו להודע וקורה גדול במקומו וזה הטעם אינו דלעולם מי שקורה בהפטרס לריך לקרות בחזרה כי שמה הגדול קרה לתוספת ולעלמו ולא צעד המפטיר ואין כאן כבוד החזרה והמנהג ההוא אינו מנהג יפה צעיני והמנהג היפה הוא או במפטיר גדול או שיקרה גדול בחזרת היום ויפסיקו בקריש ויחזור הקפן המפטיר לקרות הפטרה הסייה או שלשה פטורים ממנה משום כבוד החזרה ויכול לברך לפניהם ולאחרים מידי דהוה חזרות בהפטרס ח' זהו מה שנראה לי צום נאום דורם שלומך נאמן אהבתך יצחק צ"ר ששת זל"ה :

שבו שרמאנקה להדר משה בנימין נר"ו.

שאלת ראובן תבע ללאה בית שהיא דרה בו באמרו כי הבית הווא היה שלו ונשאר ביד בעלה הראשון בזמן שהלך הוא למלכות אחרת לדור שמה ולאה השיבה ואמרה כי היתה מוחזקת בבית זה היא ובעלה הראשון ובשבת בעלה נשארה היא בבית ובשנשאת לשני שוכה בעלה בנכסיה או הוציא ראובן שטר הודאה שהודה בעלה בכניסתו שהבית היה של ראובן ושוכותו תעמוד לו בכל זמן או השיבה היא ששטר זה בטל מצד קורבנה שאחד מעדי השטר קרוב לראובן התובע וגם לבעלה הראשון גם חזרה אח"כ וטענה כי בעל' השני קנה הבית הזה מראובן וכי היא באה מכחו גם אפטרופוס של יחומי בעלה השני בא לבית דין וטען כי כל טענותיה והודאתה אינה כלום כנגד היתומים וראובן משיב כי יש תקנה ומנהג בעיר לחתום סופרי הקהל על הקרובים ובזה רבו הטענות ביניהם וכתבת דעתך כמו שהאר"ב בזה ואקצר באותן הדברים רק אודיעך דעתי כאשר בקשה נפשך: **תשובה** מה שאמרת שאין לאה חזרה וטענתה לסחור דבריה הראשונים יפה אמרת אבל מה טענה טעם לדברך משום דחיכה למימר טענתה האמורה לא הייתה לריך לטעם זה על לא נאמר טעם זה אלא כשאינו סותר דבריו הראשונים אלא שמהרה חתין בענין מוליח אותן משפטן קלה כההיה דאמר (ב"ב לא) וסאי דאמרי דלכתי דכמיכנה עליה כלכנהאי דבני האי גונא חזר וטוען אליבא דעולא דקי"ל כותיה חי קאי צבי דיכה ולא טען ונפק ואלו לברא וסדר אחא אינו חזר וטוען דאמריין טענתה האמורה אבל כשסותר דבריו הראשונים הפי' איכא דקאי צבי דיכה ולא נפק לברא לביבא למימר טענתה האמורה אינו חזר וטוען דאמריין הסס ומורה עולה איכא דאמר של אבותי ולא של אבותיך דאינו עושן וחזר וטוען ובגדון זה הרי היא סותרת טחה דבריה שמתחלה אמרה שהיתה מוחזקת בבית היא ובעלה הראשון וכו' שנראה מדבריה שהיא זכחה מכח בעלה הראשון וכשנשאת זכה בעלה השני קנה הבית מראובן ואם שער הסודאה היא לחומרת טענתה הראשונה שהרי חי אפשר לה צבוס פנים לפרש דבריה הראשונים בענין שיסכימו לטענה שאמרת טחה וגרע עפי מהסייה דעל' אבותי ולא של אבותיך שהרי היה אפשר לפרש דבריו דהמיכנה עלה כאלו של אבותי ולא של אבותיך ואף על פי כן אינו חזר וטוען כיון שהאריך בלשון טענתה הראשונה לומר ולא של אבותיך ודחי לא היחה כוונתו לומר דהמיכנה עלה וכו' כל שכן בגדון זה שהיא טענה שזכחה מכח בעלה הראשון ובעלה

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שבה - שלא

וב' אבל השתא דמפעמים שדי ואע"ג דאי לא איגרו הוא מודלול יותר לא נקרא לזה העלאה אלא העמדה ובגדרים הלך אחר הלשון והכוונה בדאמרינן שאיני פועם וכו' שאינו נאמר אלא בפעודה וכו' :

תשובה איני מבין מה שפק ים ככלן כיון שלשון התקנה כחוב צביונה לא יתקבלו להעלותו כיון מהשער פסדי חלו לא כעט הלל פיתחו וכו' לא הסכימו מוכרי היין עתה ציניסם שלא יפחת מן הסך השך קצבו רק שלא ימכר לחמשה חלל לפחות ומי שירצה למכור לפחות עוד כרשום ביזו חלל אם הסכימו ציניסם בלא יפחתו מן הסך אשר קצבו עתה וכיון הו' נמכר לפחות מזה להכיל לרוב היין אשר שם גרסה שהם פוערים על חקנה הקהל והט"י שהם חניס מעלין על הסער שהוא עתה שדי כונה הקהל שלא להעלות על השער הראוי להיות בזולת קבולם דלוי לא תימא כתי מה פועילו בחקנתם כתי נשעת סיוק יסכימו ציניסם מוכרי היין שלא ימכרו לפולם חלל כסער סיוק חלל כונתם היחס שלה יתקבלו כמוכרים כדי להעלות היין מן השער הראוי להיות כשעת המכירה בזולת קבולם וכו' יש לומר דסתם נדרים להחמיר ה"ה פירשו עתה חותם המתקנים ההקנס הדאגונה שלא היחס כונתם לכך חלל על הסער היואל נשעת קבון המוכרים ולא על השער הראוי להיות כשעת המכירה וכדנתן (נדרים י"ח): סתם נדרים להחמיר ופירושו: להקל זה גרסה לי בשאלותיך ולא היס לי פנאי להאריך ברואות לנחון השניה חלל כחנתי דעתי בקנטס :

קלעת איוב לחכם רבי שלמה ראובן נ"ו *

דין דברים כלל עם יסומים חלל עם למה פכרי היא מתחזיקה בקרקע שנשאר בו צמות בעלה כדלשו ובעל השני ויסומים כלם חלו כדמותה וחמה ממלכת טומדים צביה הכוח וכיון שהיא צמייס ויחל היחס כמתחזק בקרקע רהטוכ סנה חס יש לדון על חוקה צביה חין לדון ולטעון חלל עם למה וכל שזכר ראובן בדין עם למה חין לו לדון עם בעלה השני ולא עם יסומים שלו :

שבת עתה שראית כתוב בשם הרב רבינו יעקב בן הרא"ש ז"ל שבת' בשם אביו הרא"ש ז"ל דהמקנה דבר שלא בא לעולם אם נשבע על ככה שקנה הקונה ואפילו מת המקנה המקח קיים ודאיתו מסנירת הבכורה שמכר עשו ליעקב וכתוב השבעה לי ואמרת שאודיעך דעתי :

תשובה לחו כדח"ב ז"ל ולא הרב רבינו יעקב התימי עלה והיני רחא להלוא ננברי רבנדי טתייסו סכרא זו שאין לה על מה שהסמוך א] גם כרחה שביאו כשם חין לה עקר לפי סד' קודם כדכיר ותמן לימה לן שלה היס חדם מקנס חו דבר שלא בא לעולם והסכונה היחס לרוחא דמלחא שלא יערער עשו כדבר כי הכירו יעקב כוז יסיד ואיש זרוע לפיכך השביעו ב] :

שבת שאלת ראובן שליח קבדה שבא לו אצל הבעל ואמר אשתך אמרה התקבל לי נפי והוא כתב לו שפר הולכה ונתנו בידו וחזר ונתן לו שפר קבלה ונשאלת על זה ואמרת שכיון שכתב שליחות הולכה במל שליחות הקבלה כי בידו כח הגירושין ועקריה לשליחות שליח אבל אם בשליחות הקבלה שכתב באחרונה כתב על רמו מינו שליחות אשתו לא אמרי' בני הא התקבל והולך קאמר אלא מתרצה הוא בשליחות שמינתו אשתו ואע"פ שבמלו במנוי ההולכה הרי נתרצה עתה ושאלת להודיעך דעתי בזה :

תשובה דברים סתומים חנו רחם ככלן אם הסער כשער הקבלה סחמרון היס דטחו טיסיס שליח לקבלה ולא להולכה למס לו לעשה כער חן השליחות וסלח שליח לקבלה חין על בעל לעשות חלל חלסה וסיס לו לומר לשליח כשעת נתינת בעל התקבל נע זה לחשי ומיד שכניע בעל ליד השליח כרי היא מגורשה ככה שליחות חלסה ולא ככה שליחות סבעל חחס היס דטחו כשער הקבלה לומר התקבל וכולך למס לו לכחוז שני שטרי שליחות חולכה וסלח ככר כחז לו חמד מתחלה ולריך לדעת כביכוד חין היס סמעסס חין כחו כדברים ומ"מ חני טועה ססכל חלוי כשעת נתינת בעל ליד השליח חחס כשעת סנתן סבעל לשליח שטר שליחות חולכה כדלשו מוכר לו בעל חרי נחבעל שליחות הקבלה כשעתה חלסה סכרי חין רחן סבעל כשתגרס חלח בשליחות חולכה ועד שיגיע גע לידה וכשחמד וסחן לו שטר שליחות קבלה חס היחס כונתו כשתגרס מעסה לריך שיעלנו מן השליח ויסחור ויסחור לו וכנס ככר נחבעל שליחות חולכה וגם שליחות קבלה כשעתה סחסה כחבעל מכיון שסכר בעל סבעל ליד השליח כחורח חולכה וה"כ פ"י כניע נע לידה חניס כגורס' שכיון כשתבעל שליחות חלסה לקבלה וגם שליחות סבעל להולכה מעסה חין שליחות סבעל לקבלה כלום וכסחח ליכח למימר חדם יודע שאין שליחות סבעל לקבלה וכסתבל וכולך קחמר סכרי כל מה שהוא עורח עתה הוא כדי כשתגרס מעסה וחקף חס רמו סבעל מחמה שליחות חלסה לקבלה חינו מועיל פכרי מכיון סקבל השליח סגע מיד סבעל להולכה נחבעל שליחות חלסה לקבלה כי חלסה היס דטח כשליחותה סיקבלו השליח כמכירה כדלשו סחסוגה כחורח שליחות קבלה וסיס לריך כשתעס סחסה שליחות קבלה סחדס חלל חס כשעת סחכר סבעל לשליח שטר שליחות חולכה סדין לה עכר סגע לידו סרי לא נחבעל שליחות חלסה לקבלה שאין ציד סבעל לשליחות חלח סחסיס כחחגרה חלח ע"פ דבורו כשכעת נתינת בעל חלל כשעת נתינת סגע חין שליחות חלסה מתבעל מפני דבורו כל בעל וגם מפני רחן סכליח לסיוח שליח חולכה לה נחבעל שליחות סקבלה דחי הוי שליח להולכה כל שכן דכוי שליח לקבלה דחא חו חפסר להולכה כלה קבלה וד"כ כשחור סבעל וסכס שליחות קבלה על דעת שליחות חלסה לקבלה עשהו ומכי מעי ניטח לידיה דשליח כויה כגורסה דכח אמרינן כגמרה (גיטין ס"ג) גבי קבלה חולכה דחס רכס להחזיר יחזיר כלומר דחס כיה חמרה סתקבל לי גיטי וסכליח חמר חסתך חמרה סכח לי גיטי וסבעל לומר סתקבל לה חיסס כגורסה עד שיגיע נע לידה סיינו טעמה מכוס דסבעל לה ידע כשתעס כשחחו שליח לקבלה וכומך על דברי סכליח סחומר להולכה וכיון דלה חמר כמו כחמרה ליכח למימר דסמיך חלח חכבורה דשליח וכיון שכן כי קחמר בעל סתקבל סתקבל וסולך קחמר דחס יודע שאין סבעל עוסס שליחות לקבלה חלח להולכה חלל כדון זה סכוח יודע סחיה עססה שליח לקבלה ולא נחבעל שליחות ח"כ כשחמר סתקבל על דעת שליחו' חלסה לקבלה חמר ג] :

שאלת היה במקומכם בית ה' נקרא בשם דין אהרן בן יחיא ז"ל והנה זה כמה נטרב ונפל ועתה קם הנכבד דין יוסף בן יחיא וירפא את בית ה' ההרוס הנקרא בשם דין אהרן ז"ל ובנה על תלו בית תפלה גדול וגורא עד להפליא כחוקת יד ה' הסובה עליו ועתה סקרוב הוציאו קצת יחודים אותה תקנה ארת שעשו הקהל סמו ומכח אותה תקנה רוצים מי ומי לערער על בית והתפלה הנוכר ואומרים כל מי שיתפלל בו בעשרה עם חון הכנסת ילכה בפח החרם והגדו והקנס הכתובים בה ורון יוסף הנוכר עם היות שידע מפני חכמים ונבונים אשר ראוי לסמוך עליהם שאין בית תפלה הנוכר נכלל בתקנה הנוכר עם כל זה למען לא יוכל שום אדם להרפות את ידי החסצים להתפלל בו הקהיל הנבדלים עיני העדה ושחר פניהם להוציא מכלל ההסכמה הבית אשר בנה וענו אותו שאין נכון לעשות כן אלא אם כן ישתעברו בדברים ידועים ולא נתרצה דין יוסף בהם ואמר דין יוסף כי מעולם לא הייתה כונת הקהל לאסור כי אם הבתים השכונים בהם לא שום בית הכנסת העתיד להבנות ח"ו וכן אומרים כל הקהל כדבריו וזלתי קצת מן המגורים ואמרת אתה שטראה לך שהרבר ברור שלא עלה ע"ד הקהל להכריח שלא יבנו בית תפלה לשם שאין ספק שלא נסמו וגמרו לבטל מה שהוא קדוש השם ואהבתו וכו' ועוד שהשכונה החיא מצד שהיא גדולה ורחבה ומפוזרת ומפורדת רבים מן השכונים כבמבואות הרחוקים מבית הכנסת אינם באים להתפלל בעשרה רק בשבתות וכמעט נורמין להם ולבניהם גלות כמ"ש חז"ל (צרכים ח') כל מי שיש לו בה"כ בעירו ואינו נכנס סס להתפלל בקרא שכן רע ולא עוד אלא וכו' והבית תפלה זה אשר בנה דין יוסף הוא אהרן חמבואות הרחוקים ובמבואות היהודים החונים עליו יקראו בשם ה' ויעברתו שם אחד ועוד שמלשון ההסכמה נראה שלא עלה על דעת הקהל אלא לאסור להתפלל בבתייהם לפי שכתב בנוסח ההסכמה ח"ל שלפי שקצת היהודים מן הקהל הנוכר לפעמים היו סתקבצים בבית אחר מהם להתפלל בעשרה ולסבת זה לפעמים לא היו נמצאין בבתי כנסיות ובבתי סודרשות שכעיד עשרה להתפלל ולא עוד אלא כי כשבמסור סוס שופס או ריון ערבי או יהודי או בהסכמה או רצון הקהל היו סגורים כתי כנסיות ומדרשות שכעיד וזלתי בית הכנסת הגדולה להסכים שום הסכמה וכולי לפעמים לא היו רוב הקהל מקובצים בבית הכנסת הגדולה ולסבת זה היו עניני הקהל סתבטלים ע"כ סכסיסו ששום יהודי וכו' לא יתפללו בעשרה וזלתי בהר"כ הנוכר או בבית המדרש הגדול או בבית המדרש אשר הקדיש רבי יעקב נ"ע בן כחלינה או בב"ה הנקרא מדרש האורנים או באותו בית אשר החחילו לבנות כני החבורה הנקראים חבורת הקדיש ואומרים שהוא לבית תפלה וכו' או בבית המדרש אשר הקדיש רבי יוסף מוב נ"ע פרחי כשיבנה או בבית דין כתיי נ"ד בן אל קסטנשיני חחיו לפי שהוא רופא ובבקר הולך לבקר חולים וביתו רחוק מבית הכנסת וכו' או בבית דין סשה בן שפרום כחיו לפי שהוא חולה את רגליו וכלוי או בבית חתן וכלה או בבית אבל וכו' וכל העובר על דבר סכל הכתוב למעלה יפרע קנס כך וכך סחצית לאדונינו המלך יר"ה וסחצית לקהל ומלבד זה יהיה העובר בנדוי שלשים יום וכו' ע"כ תורף ההסכמה נראה שלא עלה על דעת הקהל לאסור אלא להתפלל בבתייהם שהיו רגילים ואעפ"י שלא הוציאו מכלל התקנה המדרש הנקרא בשם דין אהרן כאשר הוציאו שאר בתי מדרשות נראה שלא עלה על דעתם לאסורו סמאיזה טעם יאסרו אותו יותר מבית המדרש הנקרא בשם רבי יום מוב פרחי ההרוס שהוציאוהו מכלל התקנה ע"כ יש לנו לומר שמה שלא הוציאוהו שהיו הקהל סכוחים ססנו מצד שלא היה עוסד ליבנות או אפשר וקרוב שהשמיטו מסדר ההסכמה אבל הדבר ברור כשמש שלא עלה על דעת הקהל לאסורו ועוד שהסכמה דעת כל הקהל חולת קצת מן המגורים שלא נתכנו לאסור כי אם הבתים השכונים בהם לא שום בית הכנסת העתיד להבנות ח"ו ומכל אלו המעשים כרוך בענין שביית הכנסת אשר הקדיש הנשיא דין יוסף י"א מותר להתפלל בו והרי דינו כשאר בתי כנסיות שכעיד והבאת ראה מדאמרינן בפרק שבעות שמים בתרא (כ"ו:) אכר שמואל וכו' עד אבל אם נמר בלבנו להוציא וכו' והשתא ק"ו ומה חתם שמתוך הלשון נראה שכולל בדבריו כל פת ואין לנו שום הוכחה שלא נתכוין אלא לפת המים אפ"ה אמרינן שאם אמר שלא נתכוין אלא לפת המין אינו אסור אלא בו כגרון שלפנינו שאפ"י מצד הלשון

[ח] לפי לקמן (סי' ע"ג) ג' ע"י קבוצה ס' רע"ח סק"ג : [ג] כ"י חל"ס ס' ק"מ (ד' ס' ע"ג) נדחה כמ"ס חל"ס ס' ע"י חל"ס ס' ע"ג חל"ס ס' ע"ג : [ח]

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שלא

צב

מוחר כנפרי הכה שסיו יודעים הקהל הנודרים והמסכמים אותה הסכמה שאין הטעם הסוף המפורש בלשון הסכמה אשר נכסחו נעשה הגדר כולל בבתי כנסיות העתידיים להבנות אינו דין שלא יהיו נכללים בהגדר הנדר ויסו מותרין להפלת בהם ומיכס כהה ליכא למימר שיהיה כל הגדר מותר דומיא דמאי דאמרין התם לא כנפרי בלבד הוחר אלא בכל הכללים דהחם טעמא משום שאף הכופרי נכנס בגדר שהרי על כל הכללים היה דעתו לידור אלא שכופרי הוחר מפני שהיה נדר טעמא ולזה הוחר בכל הכללים דגדר שהוחר מקלחו הוחר כלו אכל הכה הון לומר גדר שהוחר מקלחו הוחר כלו שהרי לא נכללו בגדר. ועוד היה אפשר לומר שאף אם היוו אומרים שהבתי כנסיות העתידיים להבנות יהיו נכללים בהגדר הנדר מה שאינו שאעפ"כ יש טעם להחיר הבית כזה לפי שנכנסה לפי הגרסה על כל הבית הראשון שהיה כבר הקדש בטעם נדרים וכבר בארו. דעתם שאין כונתם לאסור אותם שסיו כבר הקדש מאז והוליוו את כלם מכלל נדרם בפירוש ואף אותם שסיו נדרים ומה טעם זה מן האחרים שיגזרו עלין להיות הל עולם לא יבנה עוד ולשכח שג וחר הדם גדול ונכבד בעיר אשר כן עשה ואם תאמר אם כן למה לא הוליווהו בפירוש מכלל נדרם כמו שהוליוו אחרים יש לומר כי האחרים היו עומדין להבנות מנכסי מקדישים אכל זה שהיה נאמר בזמן רב ולא היה עומד להבנות מנכסי המקדישים לאיעלה על דעתם שיקום על נדיבות איש ח' שאינו מורעו אף אם הוא מתמטתו ויבצו ממון הרבה לבנות בית הכנסה. אשר לא יקרא על שמו לגמרי שכבר קדמו ראשון והדברים הראויים שאין אדם מעלה על לבו בטעם נדרו הין נכללין בהגדר הנדר ודמיו למאי דאמרין ביבמות סוף פרק ג"ב (ק"ב). גבי נטולה חצי מן היסודים כרז דאמר דיבם אינו כבעל דלא מסקא דהעשה דמיה בעל ונפלה קמי יבם ולא נכנס היבם בכלל שהרי כבר היתה אסורה עליו משום אשת אח ולא מסקא דעתה לידור כשימיה כבעל ויהיה מותרת לו כיון שהוא דבר רחוק כפי מה שפרש"י ז"ל והראב"ד ז"ל וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל ואע"פ שיש חולקין. וגדולה מכלם בגדון זה כיון שרוב הקהל האומרים שלא היתה כונתם אלא על בתי היחידים לבד הין ספק שיכלו לבצר כונתם כדמך בפ"ב (י"ח) שהם נדרים להחמיר ופירושם להקל וכו' וקאמי סיפא (כ"ב) נדר בהרם והאמר לא נדרתי אלא בהרמו של ים נדר בקרבן והאמר לא נדרתי אלא בקרבנות מלכים הרי עממי קרבן והאמר לא נדרתי אלא בעולם שהנחתי לי להיות נודר בו קונס אחתי נהנית לי והאמר לא נדרתי אלא מאשתי הראשונה שגרשתי. ועל כן הין נשאלין להם וכו' ומפרש בגמרא הין לריבין שהלה לחכם ואם הוא יכול לפרש נדרו בענין שיבא נעקד לגמרי כגון לא נדרתי. אלא בהרמו של ים ודומה לו כל שכן שיכול לבצר על זה נדרתי ועל זה לא נדרתי ואע"פ דמפרש בגמרא במד"א בת"ה הכה לישאל אכל בעה"ה הכה לישאל שונשין אחו ומחמירין עליו וכו' וא"כ נגדר כולל כל הנצור מפני הסמון שבהם לריך. להחמיר עליהם כבר בארו המפרשים ז"ל שלא נאמר זה אלא בנדרים האמורים בסיפא דמחמירין כגון נדר בהרם וכו'. שמפרש דבריו בדבר זה שאין כונת השומעים קן כלל אכל נגדרי רישא כגון הרי עלי כבשר מליח וכו' אם אמר בשל ע"ג. נדרתי ולא בשל שמים. שהוא מבאר נדרו. בדבר שמשמטתו לזה כמו לזה מותר ואינו לריך שהלה חפילו בעם הארץ ואע"פ שצבאורו זה מוטל כל הגדר ושוקר אותו לגמרי הין ז"ל בגדון זה שהקלל מבארים הגדר בדבר קרוב ונראה מלשון הגדר שכן היתה כונתם וגם הין עוקרין הגדר לגמרי אלא שאומרים על זה נדרתי ועל זה לא נדרתי שהם מותרין ואע"פ שאין המעוט נכסמים עם הרוז צבאור זה בכל הולך אחר הרוז. איברא שאם הגדר חל על הכל והיו לריבין להחיר הגדר שהיה לריך שיסכימו כל הקהל בהיתר בני שום מוחה שכן כתב הרשב"א ז"ל בהשבעה שאין הליצור מחמירין ארמם אלא"כ נסכמים כל הליצור בהיתר ונתן טעם לדבר לפי שדבר תורה הין השבועות והארמיים נחרין אלא בפניהם וע"י הכס וכן הין אדם מחיר נדרי עממו דכתיב לא יחל דברו הוא אינו מוחל. אכל אחרים מוחלים לו וא"כ חפילו הסכימו כל הקהל להחיר אינו מותר מן. הדין וכבר. לומר. הראשונים ז"ל על היתר המרמות שלא בפחה ושלח ע"י הכס אלא שהקהלות סמנו להם על המנהג ונתנו טעם לדבר שאחר שנכנסו קן. על דעה קן הם מחמירים וברי זה בארו הטור. בטעם שהרם. שכל זמן שיסכימו הם עממם להחירו יחא מותר דומה להפחה הבעל וכעממיה דרז פינחס (שבת מ"ו) דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת ומ"מ המנהג פשוט בכל המקומות שאפילו אחד יכול לעכב וכיון שכן כל. שיש מוחס אי אפשר להחירו שאם מן הדין אי אפשר בלא פחה ובלא חכס ואם מלד המנהג שסוף כהנחי הח הין המנהג אלא בשאין עם מוחס ונמלח שאין היתר היתר לא מן הדין ולא מן ההנחי שיואל לנו. מן המנהג. כל זה כתב הרשב"א ז"ל בהשבעה וכ"ש בכלן שבארו שלא תבעל הסכמה עד שיבעלוהו הקהל בני שום מוחס. ארמם בגדון זה שאין זה היתר. אלא באור הגדר. אם היתה כונתם לךך אם לאו הדבר ברור שהולכין אחר הרוב שכל שהרוב לא היתה כונתם לךך הין הגדר חל אלא על מה שהיתה כונת הרוב ואף אם המעוט היתה כונתם. לכל הין ההסכמה מחקיימת. על כונה המעוט ונמלח כן מותרין ואפילו המעוט בסיחה כונתם לכל לפי שלא נתקיימה ההסכמה והחמיר שהארמיו עליה על כונתם אלא על כונת הרוב. מיכוס אם אנו באים בהיתר זה מלד מה שמבארים הקהל כלם או רובם כונתם לבד והיינו אומרים שלשון ההסכמה בזולת באורם מן הסתם היה כולל בהגדר לריך שיבאר

בעצמו ומצד הכונה נראה שלא נחכונו לאסור להחפול בבתי כנסיות העתידין להבנות מן התקנה ואילך שהרי כתוב בלשון התקנה לפעמים היו מתקבצים וכו' לא כ"ש שלא יאסרו מכה התקנה ואי אפשר לחלק ולומר דהתם שאינו שאמר בפירוש שהוא יודע שלא נתכוון אלא לפת חפים שבגדון שלפנינו ג"כ כל הקהל זולתי הנזכר ובפרט היחידים כגולות שמתפייסים מן האמת אומרים שהדבר ברור אצלם שלא נחכונו לאסור בתי כנסיות העתידיים להבנות. ואף אם נאמר שכונת הקהל לאסור מכה התקנה להחפול כי אם באותן מקומות הכתובים באותה תקנה מ"ם נראה לך ברור שרוב הקהל יכולין להתירה ואע"פ שהמיעוט סוחים דעתם במל ברוב ואמרת שכן ראייה בתשובה לרא"ש ז"ל וז"ל ושאלה הקהל שעשו הסכמה בהרם ונמנו להתירה וראובן מוחה היוכלו הקהל להתירו בלא דעתו. נראה שהסכמת הקהל תלויה ברוב דעות שעל חלוקי דעות אמרה תורה אחרי רבים להטות הילכך הקהל יכולין להתיר לעצמן בלא הסכמת ראובן ע"כ. ואע"פ שכתוב בלשון התקנה שישארו כל הענינים וכו' עד שישבילו אותם הקהל בלי מוחה אפ"ה בשם שרוב הקהל יכולין להתיר ההסכמה כך יכולין להתיר אותו תנאי ע"כ תורף דבריך ובקשת ממני להעמידך בזה על דעתי.

תשובה

קשה הדבר ורע ומר ישתקע ולה יאמר שהכבוד יסכימו לכל יתפללו עשרה בבית הפלה שיבנה חי זה יחיד מכלן וחליך ויקדישה כי העושה זה מועט רבים מעשות מלוא ורחמנה לילל מעושיה וכבר מנה הרמב"ם ז"ל זה אחד מכלל דברים שצריך מנדין על כבוד הרב וכו' היתה בירוש' דמסקה משקין (פ"ג ס"א) וכל שכן קהל מאוס ונכבד כמוכו שאין להסדם שילא מחמת ידם דבר לא רומ' בלתי מחוקן אכל מעוות ומקולקל וגם יש לדון אותם לזכות ולומר שהיו שוגגין או מוטעין בלשון כסוה וגם היתה כונתם לךך כמו שמלינו ביהונתן שאמריו עליו היהונתן ימות אשר עשה ביעושה הגדולה הולת בישראל וכו' והרגס יונה חרי גלי קדם ס' דכשלו ענר וחט"פ שהיה נראה שהיה לו קלח פשיעה כדבר שאע"פ שלא היה עם בהשביע שחל את העם מ"מ כשהיה רואה כל העם נמתין מלאכול היה לו להרגים כדבר. כי יש לדון בענינים כאלו לפי מה שהוא אדם כמו"ש בפרק חיצו נשך (ס"ח): רב עליש גברה רבה הוה ואסורה לחינשי לא הוה כפי הלה אי פלגה בחגר חרי חלתי בהפסד וכו' ואע"פ שלשון הסטרי היה פלגה בחגר ובתפסד לפי שהיה זה חסור למפקיד וחלילה לרב עליש הנפקד שיחלה בשיעשה אחר חסור על ידו ואע"פ שהוא לא היה עושה אסור שאין בחזק רבית חסור ללוה אלא למלוה לבד כמו שהוכיחו המפרשים ז"ל כן מדקאמר לא הוה כפי ולא קאמר ולא הוה עמיד אע"פ דן רבא דלאו בהפסד קאמר אף בגדון זה ראו לומר שלא היתה כונתם לכלול בהקנתם בבתי כנסיות העתידיים להבנות והמוקדשים לכל יבא חלה על בתי היחידים לבד היתה הכונה כמו שגראה מלשון החללת החקנה ואף אם לא היה נזכר בלשון החקנה אלא שידענו שצבכח הענין שהוא נעשית יש ננו לדון קן לפי שכל נדר דין שלשון לפי הענין שנעשה הגדר בעצורו כדתיחא בפרק הגודר מן הירק (נ"ב): היה לבוש אמר והולך ואמר קונס אמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לעטון היה טעון פשתן וכדע ואמר קונס פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לעטון אלמא: חט"פ שהלשון בעלמו כולל בין ללבוש בין לעטון הין דין אותו אלא על הענין שצבכחו נעשה הגדר. וכן נתן ממי בפרק קונס י"ן (ס"ג): היו מחרטין בו לשאת אח בת אחותו אמר קונס שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש אח אשתו ואמר קונס שהיא נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות לכהנה לו. שלא נתכוון זה הלה לשום הישות ואם יאמר לומר ח"כ למה הולרכו לפרט בהיתר בית הסכמה וציה המדרש הגדול וכו' היה לכס לומר כהם שלא יתפללו בשום בית יסודי. כי אם בבתי כנסיות אפשר לומר שהשמו שאם היו אומרים בלשון ההוא היו נכללים בהגדר מדרש האורגים וכן מדרש חברות הסקדש לפי שהם מיוחדים לחותן יחידים בני החבורה ואינם הקדש לכל יבא וזהו רצו לפרט אותם בפ"י כדי שיהיו הם מותרין אכל העתידיים להבנות מכלן וחליך בדומין להם ר"ל שלא יהיו הקדש לכל יבא אלא שיכיו מיוחדים ליחידים ידועים או לבני חבורה ידועה שיהיו נכללין בהגדר אף אם אינו בית יחיד אחד כמו שלא רצו להחיר לחפשים רק מד' ומעלה וצבית חפשיחה לבד לפי שהם אנוסים מלבלא לשאר בתי כנסיות ואחרי שצאו לפרט קלח מבתי מדרשות או בתי כנסיות פרוט אם כלם אכל לא שהיה כונתם לכלול בהגדר הכתים העתידיים להיות הקדש לרבים לבית הפלה כי על בתי יחידים לבד היתה הכונה כל שידענו שהחקנה נעשית מחמת מה שהולך להם על זה א"כ לומר בגדון זה שהם בארו בפירוש בלשון החקנה שצבכביל מה שיהיו מתפללק בבתי היחידים. והיה זה סגה לחותן דברים הקשים בעיניהם עשו חקנה זו שאין ככלל בגדרם בבתי כנסיות והמדרשות שאינם ככה לחותן דברים דמיוח להסיה דתק בפ"י ר' אליעזר (ס"ו). קונס י"ן שאני פועם שטיין רע למעיס אמרו לו והלא המיושן יפה למעיס הוחר המיושן וכו' קונס בלא שאני פועם שהבכל רע ללב אמרו לו והלא הכופרי יפה ללב הוחר כנפרי. וכולי דמה לי אם אמר קונס בלא שאני פועם שהבכל רע ללב או אם אמר לפי שהבכל רע ללב לךך אינו נודר ואומר קונס לבכל שאני פועם וכבר בארו בגמרא דלאו דוקא יפה ללב דהוא הדין אינו רע ללב והלא דברים ק"ו ומה התם שהיה דעתו לכלול כל הכלים כנדרו ואפילו הכופרי שהרי סבור היה שכל בלא רע ללב כמ"ש בפרק ארבע נדרים (כ"ו): בניחור משנה זו דאמר חלו היתר יודע. שהכופרי יפה ללב היתה חומר כל הכללים אחרים וכופרי מותר או כלל פלוני ופלוני. אחריו וכופרי מותר ואפ"ה כיון שהזכיר מפני שהוא רע ללב וכופרי אינו רע ללב

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שלב - שלה

פחות משמות נקבה מקח יתר משמות בעל מקח פחות קנה ומחזיר לו חמשה וזה וזה כגון שיראה לתגר או לקרובו אבל עדין נשאר לו לרצונו טענה מחמת טענתו הראשונה שאומר שלא היה מכירה בסכום קבוע ועל טענה זו חייב שמעון לישבע שנועה שיחם מהיתה מכירה גמורה כדבריו ונפטר ומחמתו שמי יצחק ב"ר ששת זל"ה :

אופמי לחבר רבי דוד בן שוריל י"א

שאלת פנהג היה בארץ והיא לומר ברובו אחר הקריש אחרון מן התפלה ועתה מקרב בא שם רבי משה גר"ו שהוא סרביץ תורה באוקלי"ש ומיחה ביד הקהל ובמל המנהג ההוא שהיה קדמון בידם באמרו שאין לומר ברובו מאחר שאין ברכה לאתרו ושכן נראה מספר אורח חיים (סי' קלג) שלא הזכיר ברובו אחר קדיש בתרא ועתה יש אנשים סנכבדי המקום ומאציליה מערערים בדבר לאמר כי הוא פוגם אבותיהם לבמל עתה מנהג שנהגו אבותיהם וגם כי זה מנהג פשוט ברוב מקומות ישראל והדבר הזה קשה עליהם מאד לבמל מצד אבותיהם ובקשת להודיע דעתי בזה :

תשובה דבר פשוט הוא שדברו נתקן קודם זמנו של שנת בין בשמריה בין בערביה ואם כל הזכור שמשו אותו קודם הזכרות הן לאמרו כלל לאחר התפלה והאומר הוא טועה גס הרמב"ם ז"ל לא הזכירו כלל לא מן הדין ולא מיסוד מנהג וכן נהגו בזרמלוגה שלא לאמרו כלל אחר קדיש אחרון זולתי בלילי שבתות וי"ט לבד שנוהגים לאמרו לפי שאז מקדימין להספלה מפני שצריך להוסיף מחול על הקדש ויש רבים מן הקהל הבאים בחמט התפלה ולא שמשו אותו ויש להם להספלה אחר תפלת הזכור ולזה חזר עליהם לומר לאמרו כדי להוליאם וכבר נהגו במסכת סופרים (פ"ו) שכל שיש שבעה שלא שמשו וחזרין לאמרו כמינין שבעה חבות שיש שפסוק בפירוש פרשות ביהמ"ק וגו' ויש אומרים ששם כמינין ו' חזרות שיש שפסוק במקלות זכרו אלפים ור"ת ז"ל אמר בחמשה לפי שפסוק בפירוש פרשות זכר זכרו אחר חמשה חזרות ועוד נראה ממסכת סופרים דל"ה אחר שלא שמש אותו ואמרו לעצמו כל שיש חמשה אחרים עמו שמוין אחריו וא"כ שכבר שמשוהו הם ב' וכן נהגו בזרמלוגה מזה המעשה שנהגו שחזר חזרה אחר שפילוח זכור ירד מן החטא וקצו הקהל ללחץ מבית הכנסת עומד בעזרה אחד על רגליו וחזר ואומר קדיש עד לעילא ואומר זכרו כדי להוליאם אותן יחידים שלא בשמינו ללא ולא הספלה עם הזכור והזכור הולכין לדרגס והיחידים ההם נשארים שם ומתפללים כל אחד לעצמו אבל ביום השבת ויום המועד שמאחרין ללחץ וזכר התפללו כלם הן אומרין אותו כלל - וזה נראה לי שהוא המנהג היפה אבל בחזרו"ן ובזאת הארץ ראינו אומרים אותו לעולם בין בערבית בין בשחרית בין בחול בין בשבת ובמסכת סופרים ראינו מחוב שבתקומו חמשים לחזים לאמרו בין גאולה להפלה כדי להוליאם אותם שלא שמשו וחזרי מערב וחזרי מזרח נהגו לאמרו לאחר תפלת שבת ששם עשרה לאחר עושה שלום משום הכנסתו ומשום היותו ע"כ - וזו המנהג כחוב שחין להפסיק לאמרו בין גאולה לתפלה חלל בתפלת ערבית שהיא רשות ומפסיקין בה כבר בחזו"ן פסקו שחזקו בה אבל לאחר התפלה אומרים אותו בשחרית כל שחזקו שם חמשים שלא שמשו אותו - ואחר שדבר זה הוא מנהג קדום כמנהג ארצות וזכר במסכת סופרים ונחזרי קלה החמשים הן כח בנינו לגעור ולמחות במי שאומר אותו חף אש נראה לנו שהמנהג האחר יפה ממנו מ"מ כיון שכבר בא חכם וסורס לתקן המנהג וקבלו הקהל ממנו חין לחזור ולעשות אשר חזקו ולא אחר כבר עשהו ועוד דמחוי כחוכא וחין זוכ פנס לחבות אשר היו שם מימי קדם דמקום הניחו לאחרונים להחזיר בו כדאיתא בפ"ק דחולין (ז') וללחץ ידי כלם אז נראה לי שיעשו בדרך זה שימחות החול ובלילי שבתות וי"ט ישבו למנהגם הקדום לאחר זכרו בחזק י"ט שם לעולם קלה חמשים שלא שמשו חלל שבתות וי"ט שבתות שכבר הספלה כלם שבעה שיוצאין מבית הכנסת בזה יהיו דברי רבי משה גר"ו המתקן קיימים כי בלחץ נראה לי כי האומר אז הוא טועה ג' ואם נהגו החזים לאמרו בקלם מקומות טעות הוא בידם וכיון שכבר נתקן הטעות חין ראו לחזור אליו נאום דורס שלומך יצחק ב"ר ששת זל"ה :

שלמאנקה להיר משה בנימין גר"ו

שאלת ראובן סבר שחורה לשמעון בששים וחובים שקבל מיד והתנה לתת לו לחצי שנה ואם יעבור על זה שיתן בעבורה ק' זהובים וקנו מידי ונשבע להשלים הניע זמן ולא נתן וראובן הוציא שטרות ותובעין ק' זהובים ושמעון אומר כי אינו חייב כי אם ס' והשאר הוא רבית ואמר מד שאין כאן אגר נמר ל' וא"כ אין כאן רבית כלל אבל יש כאן דינא דאסמכתא והוי כאוביר ולא אעביד אשלם אלפא זווי דקאמר רבא פרק המקבל (קדו) דלא קני אלא בב"ד חשוב והכא נמי אסמכתא היא וכיון דנשבע אין לך בב"ד חשוב ככח השבועה וא"כ חיי להשלים כדאמר גבי הקדש דאין בו דין אסמכתא מטעם דכח החקדש חשיב דאמירתו לנבוח כמסיר' להריוס כמ"ש הרא"ש ז"ל בתשו' ואין לומר שיפרע בכח השבועה ובית דין יצוו החזיר שהרי גלה בידו דהא ודאי ליתא דכיון דבב"ד חשוב קנה לנמרי בכח השבועה נמי קנת לנמרי תרע שהרי גבי המקנה לחברו לתת לו מחצית מה שירויח כתב

שיבארו שלא היה כונתם לאכור הכל וגם לא לומר הלשון הטולל שהוא כאשר נכתב חלל כונתם היה לבחי היחידים לבד חלל שנתכלכל לשונם חלל אם היה כונתם לומר לשון שכולל הכל חף אש כונתם שלא לאכור חלל הקלם הולכין אחר הלשון ולא אחר הטובה דדברים שכלב חינוס דברים כדלמריק בפסק ד' נדרים (כ"ח) גבי טודרין להרנין דמיירי באומר יאסרו פירות שולם עלי אש חין של בית המלך ואמר כלבו היום ואומר ששפתי סחס ואמ"ג ריב"ל דדברים שכלב חינוס דברים לגבי חנוסין אי אפשר ללא עקד ליה לדברים חלמה טעמא משום חנוסין חל לכו הכי כיון דנתחזין לומר לשון שיהא משמעותו לעולם חין דברים שכלב מנטלין חלשון והיחל דנתחזין להוליאם פת חמיס חייב לפי שלא היה מחזקין להוליאם בפיו חלל פת חמיס חלל דנחך דלחמך פת אשחקיל מלוליה כמו שכתבו זה המפרשים ז"ל - סוף דבר אש הקהל או רובם מבארים שכותם היה לאכור בחי היחידים לבד ושכן היה כונתם כשעת נדרס שיוכן מלשונם הדבר ברור כשמש שהם מוותרין להספלה בבחי כנסיות הנכניס מחדש המוקדשים לכל חין נדיך לומר בבית הכנסת זה הכנסה על חל הבית הקדוש המוקדש מאז חמנס לפי שנתסכמה מלבד גדו"י יש קנס ממון למלכות על העובר וחלו"י מפני פחד הקנס ימנעו רבים מלהספלה כי חמ"פ שמוחרין הן פן יעלילו עליהם המתונים מלך המלכות אחרי שחין המעוט מסכימים בזכור או לא הותרה ההסכמה כפי הדרך המשורש בה לכן שלא למנוע רבים מעשות מלחה ראו לכלם להחיר ההסכמה לבחי כנסיות החדשים המוקדשים לכל והמוחה בזה רחמנא לילין מעושיה כי הוא מונע את הרבים מעשות מלחה ובר נדוי הוא כמו שכתבתי למעלה :

שלב שאלת להודיע דעתי במה שראית שם עתה מקרב ענין רע וזר והוא שבצום כפוד בתפלת מוסף ששליח צבור חוזר תפלתו ובאמצע התפלה אומר סדר עבודה ובשמיע אל הכהנים חזעם כשהיו שומעין השם המפורש יוצא מפיו כהן גדול וכו' שליח צבור עוקף את רגליו ויורד מן התבה ובה עד לפני ההיכל ושם משתטח ונופל על פניו וזה נראה בעיניך מנהג בורות ששליח צבור יעקור את רגליו באמצע תפלה שהרי שנינו (ברכות ל:) ואפי' נחש ברוך על עקבו לא יפסיק :

תשובה גם אני כך דעתי שאין ראוי לעשות כן שאין לו ללחץ ממקומו חלל במקום הדחק טגון הדרך להטעם שמתחיק ארבע אמות ומחטטס וממתין עד שיכלס הרוח וחזר למקומו ומתפלל וכן מפני הסכסס טגון עקרב או שורים או חילוי נחש אש היה מרהיב וזה כנגדו כמו שאלמו בירושלמי (פ"ט ס"ה"ח) וכן אמרו שם היה עומד ומתפלל בסרפיה או בפלטיח כרי' זה מעביר מפני החמור ומפני הקרון וכלבד שלא יפסיק תפלתו כלומר שמעט מן הדרך כדי שלא יהא נזוק חלל לא יפסיק תפלתו חמנס מפני כריעות והשתחואות שלא לזורך הדבר ברור שאין להפסיק ולעקור רגליו כלל ומ"ש על רבי עקיבא (ברכות ל"ח) כשהיה מתפלל בינו לבין עצמו חדס מניחו בזוית זו ומלאו בזוית אחרת מרוב כריעות והשתחואו' לא בחמטע התפלה היה חלל בחמטונים של אחר תפלה וכ"כ הרשב"א ז"ל וכן כס' חו"מ (סי' ק"ד) דאלמא דעתם ז"ל דל"ה מפני כריעות והשתחואות חין לעקור רגליו בחמטע תפלה והחזים העושים כן הוא דרך יוסל"ה ומחסרון ידיעם ח' וזהה שלום ושלום לך שלום לעוזריך כנפוך החשובה ונפש נחמן אהבתך הטלו בידיוסך יצחק ב"ר ששת זל"ה :

אילג לרבי אברהם רונדי

שאלת ראובן ושמעון היו סוחרים וראובן סבר שחורה לשמעון ושמעון אמר לראובן אין לי סעות ויש לי שחורה אם תרצה ליקח אותה וראובן אמר לא קיתי מעולם שחורה זו ולא ידעתי הסכום שלה א"ל שמעון תקח אותה בסכום שאני אומר לך ובעבור העבק שתעמק במבירתה אם תרדית בה יהיה שלך ואם תפסיד התפסיד יהיה שלי זאת היא טענת ראובן ושמעון אומר שלא היה כן אלא שסבר לו שחורתו בסכום קבוע וחרויה והתפסד לראובן זאת היא תשובת שמעון וראובן אמר לא היו דברים מעולם עכ"ו אפי' לפי דבריך שדיא סבירה בסכום קבוע תקח שחורתך שזאת השחורה אינה שוה חצי הסכום והוא סקח טעות וסקח טעות לעולם חוזר ועל זה אתה חייב ליקח שחורתך ותן לי סעות מסחורתך שלקחת - עוד חזר שמעון לטעון שהאמת היה כמו שמעון שנסחורתך שלקח היה הריוח והתפסד שלו וכן ראובן בסחורתך שלקח סמנו היה הריוח והתפסד שלו :

תשובה לפי הנראה מלשון השאלה כל אחד מהם מוחרק במה שקנה ורצונו בה להוליאם משמעון אש מחמת מה שטעון שלא היה מכירה גמורה בסכום קבוע חלל ששהפסד יהיה לשמעון אש מחמת מה שאומר שיש שם חוונת גדולה שהוא מקח טעות ולכן אש לא היה רצונו משעת המכירה עד שעת שנתע האונאה משמעון כדדי שיראם הסחורס ההיא שקנה לתגר או לקרובו ק"ל לקויאין בשומחה סיגידו לו אש נחלמה אש לאו הדון עמו שהרי חפי' היה מכירה גמורה כדברי שמעון כל שנתחלה ביהר משמות בעל מקח חלל אש שהס כדדי שיראה לתגר או לקרובו חין טענת האונאה כלום בהרי מחל כיון שהיה לו סכות להכחויה ולתנוע האונאה ולא חמש לה כדלמריקא הלכתא כבנה מיעא בפסקאזהב (ג'):

[ח] ד"ה חו"מ סי' תרכ"ה אות ו' נמ"א שם ש"ד ע"ז סק' אפי' זל"ה נכנס ס' ב"ד ש"ד : [ג] כ"ז חו"מ סי' קלג וז"ל שם ש"ד נכנסו אות ח' :

שאלות ותרבות ריב"ש סימן שלה שלט

צד

וכיוצא בנבי' אלו כל שכן שריוף להודות ולא הזכירו הארבעה בכתוב אלא מפני שהם מיוזים המיד בדרך מנהגו של עולם כרוב האנשים ולזה גם כן הזכיר רב יהודה בשם רב בעל המאמר ההוא וכ"ש נעשה לו נס וניטול ממיתה עלמה שהרי קנשו עליו ברכה אחרת לברך כשיעבור עוד במקום שהוא ברוך שעשה לו נס במקום הזה כדלמדנו בריש פרק הרוואה שהוא גברא דכזה קא חיל בעבר ימינא נפל עליו הריא אחרת ליכ ניסא וכי וכן מר בריה דרבינא כוב קא חיל צפקא דערבות וחמי מילא ואחרת ליכ ניסא וכולי וכפי גרסת הגאונים ז"ל חייב לברוכי וברוכי ובר בריה וגם יש שמפרשים לפי גרסתם דלאו דוקא עד בר בריה אלא כל יוצאי ירכו עד שאלם וכ"ש שמיד שניגל לרין הוא להודות בדרך הארבעה שריוף להודות ולא שיפטר מברכת הכוהלה בגרסתו שעשה לו נס שמייבוכו לברך כשישוב לעבור במקום שהוא וחילי לא יעבור שכ לעולם ולא יברך וזהו ברכת אלא ודאי נראה שברכת הכוהלה מברך אותה מ"מ א]:

שאלה ע'ד שאלת בהא דקאמר פרק אלו הן הנשרפין (עו) ברזל אין צריך אומדן שפסית בכל שהוא וקאמר והוא דבריה סיברו ופירשו התוספות ז"ל דמעבא משום דמרף זרף ששורף ונפח ולפי זה לא ידעתי למה אומדין למוכי סכין כי הרי סממני יעלה הרבה גם כל היום אנו רואין הרבה ותרבה מכין עצמם בסכין או בסכא וברית מילה בסכין היא ומעוטא דמעוטא הוי מאן דלא מתבי וזלתי אם נאמר כי מעבא דא"צ אומדן הוי מכין דהווי מועט יעלה הרבה מה מועיל אומדנא כי הרפא יחשבונו למעוט ודהוויק יעלה הרבה גם בההיא דפ' מי שאחזו (עב) הרי זה גיטף אם סתי מחולי זה כתב הר"ד יעקב ז"ל באבן העזר (ס' קמה) שאם לא יצא מן הבית אפי' ניתק מהולי לחולי אין צריך אומדן דודאי מאותו חולי הראשון סת וישנא דנקט דודאי קשה לו דא"צ אף לנבי דיני נפשות יהי' כן הדין והרי כל היום אנו רואין הרבה מוכים שנתיקין לחולי אחר וזה להם לזכות ולהצלה בדינם עכ"ל:

שאלה ע'ד שאלת על הא דפרק זה בורר (כה) בר בינתום אסהידו ביה תרי סהדי חד אמר לדידי אוזיף ברביתא ובר וכתוב בשם הפרדכי ז"ל ובגון שאין מעידין כלל על הרבית אלא לדידי אוזיף ולא שקל סידי דהשתא לאו גונע בעדות הוא בלל והוקשה לך דהא בעובדא דבר חסא (סס כז) קאמר לדידי גנב קבא דהושלא והרי באה הגנבה בידו ואינו מזכיר שהחזירה ואעפ"כ לא חשיב ליה גונע בעדות כיון דאינו בא עתה לתובעו:

תשובה בההיא דבר חסא אין בנוסחאות לדידי גנב וכו' אלא חד אמר קמאי דידי גנב קבא דהושלא וחד אמר קמאי דידי גנב קבא דבורטיא וכן נמלה כלל הספרים וכן הביאום המפרשים ז"ל ובההיא דבר בינתום בלמוד הוא דלית זה לדידי אוזיף ברביתא ונסחלקה קושיאך על הפרדכי ז"ל ומ"מ אין דינו מחזור דהא על כרחין בההיא דבר בינתום פלגין דבורא דהא מקשים חסם עלה והאמר רבה לוח ברבית פסול ומשני רבה לטעמיה דלמחר רבה אדם קרוב אלל עלמו ואין אדם משים עלמו רשע כלומר ומסימנין ליה במאי דקאמר שבר בינתום אוזיף ברבית ולא במאי דקאמר לדידי אוזיף דלמחר רבה הכי כפ"ק גבי פלג' רבש לרנונו דהוא ודמזרפין להורגו ולא פסלין סהדותיה משום רשע דהא קאמר שהוא נרבע לרנונו כדסבר רבי יוסף חסם אלא אמרינן אדם קרוב אלל עלמו ואין אדם משים עלמו רשע ופלגי' דבורא דמהימני ליה במאי דקאמר שפלוגי רשע ולא במאי דקאמר שהוא נרבע לרנונו ולא אמרינן עדות שכעלה מקנתה בעלה כלל דלגבי עלמו לא שייך ביה עדות כלל אלא הרי הוא כאלו לא הטיד כלל על עלמו וההיא בההיא דלמרינן בפ"ק דמכות (ו) גבי נמלה אחד מהם קרוב או פסול דמקשינן עלה אלא מעתה סרוג יליל רוזא יליל ומסדרין יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר דהיינו סעדים שהם נקראים מקיימי דבר אלל הוא שמעיד על עלמו לא מקיים דבר הוא וככי נמי בהא דבר בינתום כמה שמעיד סעד על עלמו הרי הוא כאלו לא הטיד כלל ואין כהן עדות אלל כמה שמעיד על בר בינתום שהלוה ברבית מהמנין ליה דפלגי' דבורא וה"כ אין לומר ככהן שהוא גונע בעדות ואע"ג דלמרינן בפרק קמא (סנהדרין י') גבי פלוגי רבש שורי דאדם קרוב אלל ממונו לא אמרינן כו' ושייך ביה עדות ולא פלגי' דבורא כפי מה שפירש הראש"ד ז"ל הכי כיון דסוף סוף פלגי' דבורא משום דאין אדם משים עלמו רשע א"כ אין כהן עדות כלל לגבי עלמו דהא פלגי' דבורא וכו' כאלו לא הטיד רק על בר בינתום שהלוה ולא הזכיר למי ועד שאפילו לא היה משים עלמו רשע בעדותו כגון שהיה מעיד על בר בינתום לדידי גזל או לדידי גנב מעטרף לפסולו ופלגין דבורא משום דאדם קרוב אלל עלמו ולא שייך ביה עדות כלל והא דלמרינן שאין אדם קרוב אלל ממונו היינו כמה שמעיד על שורי להורגו שאין לו הגאה בזה אלל כמה שיש לו הגאה מעדותו ואפילו הגאה ממון לבד אמרינן קרוב אלל עלמו ופלגין דבורא כל היכא דלפטר כיון שבענין פסול האיש שאנו מאמינים אותו אינו גונע בעדות והיינו מאי דמקשינן בפרק חוקת (מ"ג) גבי סג' מנס לבני עירי אין דנין אותו בדיניי אותה העיר דמקשינן חסם וליסלקו בתרי מינייכו ולדייניי וקשיא להו לרבנן ז"ל והיינו מהני סגוק וסא בענין חללתו וכופו בכשרות כדמסיף פרק יש נוחלין (קל"ח) ויחיה להו דכיון דליכאו גופייהו בעלי דבר לאו עדים פסולין מיקרו דהא אין בתורת עדות כלל והשתא בעשת סגוק הוא דהו עדים וסתלקו בכשרות הוא דלגמא כל שהוא גונע בעדות אפילו בהכח ממון לא שייך למקריי עדות כלל ואפילו עדות פסולה וה"כ פלגינן דבורא גם הרשב"ה ז"ל כן כתב בתשובה דאפילו מי שמעיד שפלוני גזל מעטרף עם אחר לפסולו ואפילו סיה האמר ג"כ מעיד לדידי גזל או גנב אלא שחלק ואמר דדוקא קודם שחבעו בדין על הגולה אלל חם חנעו בדין על הגולה ושבע ועפטר וכן האמר אין נתמנין עוד לפסולו בעד הגזלות חסם שחרי כבר האמינה אותו תורה ויולא מנ"ד זכאי וכן הדין בשני שותפין חובעין אותו שגולם ושבע ועפטר שאין מעידין עוד לפסולו מתמת אותה גולה דאיך נלמך שהאמינה אותו תורה לפטר אלל ישאר פסול ולא שד אלא אפילו גזל לראובן בעד אחד וחבעו ושבע להכחישו ונפטר וכן גזל לשמעון בעד א' ושבע ונפטר אין ערו של ראובן וערו של שמעון נלמנים לפסולו מתמת הגזות חסם שחרי כבר האמינה תורה ברוחן הגזות כל זה כתב הרשב"ה ז"ל בתשובה ג] והוא הסך מה שכתוב בספר חסן משפט (סי' ל"ד סל"ח) בשם ה"ר יקר שאם כבר חנעו

תשובה בההיא דבר חסא אין בנוסחאות לדידי גנב וכו' אלא חד אמר קמאי דידי גנב קבא דהושלא וחד אמר קמאי דידי גנב קבא דבורטיא וכן נמלה כלל הספרים וכן הביאום המפרשים ז"ל ובההיא דבר בינתום בלמוד הוא דלית זה לדידי אוזיף ברביתא ונסחלקה קושיאך על הפרדכי ז"ל ומ"מ אין דינו מחזור דהא על כרחין בההיא דבר בינתום פלגין דבורא דהא מקשים חסם עלה והאמר רבה לוח ברבית פסול ומשני רבה לטעמיה דלמחר רבה אדם קרוב אלל עלמו ואין אדם משים עלמו רשע כלומר ומסימנין ליה במאי דקאמר שבר בינתום אוזיף ברבית ולא במאי דקאמר לדידי אוזיף דלמחר רבה הכי כפ"ק גבי פלג' רבש לרנונו דהוא ודמזרפין להורגו ולא פסלין סהדותיה משום רשע דהא קאמר שהוא נרבע לרנונו כדסבר רבי יוסף חסם אלא אמרינן אדם קרוב אלל עלמו ואין אדם משים עלמו רשע ופלגי' דבורא דמהימני ליה במאי דקאמר שפלוגי רשע ולא במאי דקאמר שהוא נרבע לרנונו ולא אמרינן עדות שכעלה מקנתה בעלה כלל דלגבי עלמו לא שייך ביה עדות כלל אלא הרי הוא כאלו לא הטיד כלל על עלמו וההיא בההיא דלמרינן בפ"ק דמכות (ו) גבי נמלה אחד מהם קרוב או פסול דמקשינן עלה אלא מעתה סרוג יליל רוזא יליל ומסדרין יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר דהיינו סעדים שהם נקראים מקיימי דבר אלל הוא שמעיד על עלמו לא מקיים דבר הוא וככי נמי בהא דבר בינתום כמה שמעיד סעד על עלמו הרי הוא כאלו לא הטיד כלל ואין כהן עדות אלל כמה שמעיד על בר בינתום שהלוה ברבית מהמנין ליה דפלגי' דבורא וה"כ אין לומר ככהן שהוא גונע בעדות ואע"ג דלמרינן בפרק קמא (סנהדרין י') גבי פלוגי רבש שורי דאדם קרוב אלל ממונו לא אמרינן כו' ושייך ביה עדות ולא פלגי' דבורא כפי מה שפירש הראש"ד ז"ל הכי כיון דסוף סוף פלגי' דבורא משום דאין אדם משים עלמו רשע א"כ אין כהן עדות כלל לגבי עלמו דהא פלגי' דבורא וכו' כאלו לא הטיד רק על בר בינתום שהלוה ולא הזכיר למי ועד שאפילו לא היה משים עלמו רשע בעדותו כגון שהיה מעיד על בר בינתום לדידי גזל או לדידי גנב מעטרף לפסולו ופלגין דבורא משום דאדם קרוב אלל עלמו ולא שייך ביה עדות כלל והא דלמרינן שאין אדם קרוב אלל ממונו היינו כמה שמעיד על שורי להורגו שאין לו הגאה בזה אלל כמה שיש לו הגאה מעדותו ואפילו הגאה ממון לבד אמרינן קרוב אלל עלמו ופלגין דבורא כל היכא דלפטר כיון שבענין פסול האיש שאנו מאמינים אותו אינו גונע בעדות והיינו מאי דמקשינן בפרק חוקת (מ"ג) גבי סג' מנס לבני עירי אין דנין אותו בדיניי אותה העיר דמקשינן חסם וליסלקו בתרי מינייכו ולדייניי וקשיא להו לרבנן ז"ל והיינו מהני סגוק וסא בענין חללתו וכופו בכשרות כדמסיף פרק יש נוחלין (קל"ח) ויחיה להו דכיון דליכאו גופייהו בעלי דבר לאו עדים פסולין מיקרו דהא אין בתורת עדות כלל והשתא בעשת סגוק הוא דהו עדים וסתלקו בכשרות הוא דלגמא כל שהוא גונע בעדות אפילו בהכח ממון לא שייך למקריי עדות כלל ואפילו עדות פסולה וה"כ פלגינן דבורא גם הרשב"ה ז"ל כן כתב בתשובה דאפילו מי שמעיד שפלוני גזל מעטרף עם אחר לפסולו ואפילו סיה האמר ג"כ מעיד לדידי גזל או גנב אלא שחלק ואמר דדוקא קודם שחבעו בדין על הגולה אלל חם חנעו בדין על הגולה ושבע ועפטר וכן האמר אין נתמנין עוד לפסולו בעד הגזלות חסם שחרי כבר האמינה אותו תורה ויולא מנ"ד זכאי וכן הדין בשני שותפין חובעין אותו שגולם ושבע ועפטר שאין מעידין עוד לפסולו מתמת אותה גולה דאיך נלמך שהאמינה אותו תורה לפטר אלל ישאר פסול ולא שד אלא אפילו גזל לראובן בעד אחד וחבעו ושבע להכחישו ונפטר וכן גזל לשמעון בעד א' ושבע ונפטר אין ערו של ראובן וערו של שמעון נלמנים לפסולו מתמת הגזות חסם שחרי כבר האמינה תורה ברוחן הגזות כל זה כתב הרשב"ה ז"ל בתשובה ג] והוא הסך מה שכתוב בספר חסן משפט (סי' ל"ד סל"ח) בשם ה"ר יקר שאם כבר חנעו

שאלה ע'ד שאלת בהא דקאמר פרק אלו הן הנשרפין (עו) ברזל אין צריך אומדן שפסית בכל שהוא וקאמר והוא דבריה סיברו ופירשו התוספות ז"ל דמעבא משום דמרף זרף ששורף ונפח ולפי זה לא ידעתי למה אומדין למוכי סכין כי הרי סממני יעלה הרבה גם כל היום אנו רואין הרבה ותרבה מכין עצמם בסכין או בסכא וברית מילה בסכין היא ומעוטא דמעוטא הוי מאן דלא מתבי וזלתי אם נאמר כי מעבא דא"צ אומדן הוי מכין דהווי מועט יעלה הרבה מה מועיל אומדנא כי הרפא יחשבונו למעוט ודהוויק יעלה הרבה גם בההיא דפ' מי שאחזו (עב) הרי זה גיטף אם סתי מחולי זה כתב הר"ד יעקב ז"ל באבן העזר (ס' קמה) שאם לא יצא מן הבית אפי' ניתק מהולי לחולי אין צריך אומדן דודאי מאותו חולי הראשון סת וישנא דנקט דודאי קשה לו דא"צ אף לנבי דיני נפשות יהי' כן הדין והרי כל היום אנו רואין הרבה מוכים שנתיקין לחולי אחר וזה להם לזכות ולהצלה בדינם עכ"ל:

תשובה בההיא דבר חסא אין בנוסחאות לדידי גנב וכו' אלא חד אמר קמאי דידי גנב קבא דהושלא וחד אמר קמאי דידי גנב קבא דבורטיא וכן נמלה כלל הספרים וכן הביאום המפרשים ז"ל ובההיא דבר בינתום בלמוד הוא דלית זה לדידי אוזיף ברביתא ונסחלקה קושיאך על הפרדכי ז"ל ומ"מ אין דינו מחזור דהא על כרחין בההיא דבר בינתום פלגין דבורא דהא מקשים חסם עלה והאמר רבה לוח ברבית פסול ומשני רבה לטעמיה דלמחר רבה אדם קרוב אלל עלמו ואין אדם משים עלמו רשע כלומר ומסימנין ליה במאי דקאמר שבר בינתום אוזיף ברבית ולא במאי דקאמר לדידי אוזיף דלמחר רבה הכי כפ"ק גבי פלג' רבש לרנונו דהוא ודמזרפין להורגו ולא פסלין סהדותיה משום רשע דהא קאמר שהוא נרבע לרנונו כדסבר רבי יוסף חסם אלא אמרינן אדם קרוב אלל עלמו ואין אדם משים עלמו רשע ופלגי' דבורא דמהימני ליה במאי דקאמר שפלוגי רשע ולא במאי דקאמר שהוא נרבע לרנונו ולא אמרינן עדות שכעלה מקנתה בעלה כלל דלגבי עלמו לא שייך ביה עדות כלל אלא הרי הוא כאלו לא הטיד כלל על עלמו וההיא בההיא דלמרינן בפ"ק דמכות (ו) גבי נמלה אחד מהם קרוב או פסול דמקשינן עלה אלא מעתה סרוג יליל רוזא יליל ומסדרין יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר דהיינו סעדים שהם נקראים מקיימי דבר אלל הוא שמעיד על עלמו לא מקיים דבר הוא וככי נמי בהא דבר בינתום כמה שמעיד סעד על עלמו הרי הוא כאלו לא הטיד כלל ואין כהן עדות אלל כמה שמעיד על בר בינתום שהלוה ברבית מהמנין ליה דפלגי' דבורא וה"כ אין לומר ככהן שהוא גונע בעדות ואע"ג דלמרינן בפרק קמא (סנהדרין י') גבי פלוגי רבש שורי דאדם קרוב אלל ממונו לא אמרינן כו' ושייך ביה עדות ולא פלגי' דבורא כפי מה שפירש הראש"ד ז"ל הכי כיון דסוף סוף פלגי' דבורא משום דאין אדם משים עלמו רשע א"כ אין כהן עדות כלל לגבי עלמו דהא פלגי' דבורא וכו' כאלו לא הטיד רק על בר בינתום שהלוה ולא הזכיר למי ועד שאפילו לא היה משים עלמו רשע בעדותו כגון שהיה מעיד על בר בינתום לדידי גזל או לדידי גנב מעטרף לפסולו ופלגין דבורא משום דאדם קרוב אלל עלמו ולא שייך ביה עדות כלל והא דלמרינן שאין אדם קרוב אלל ממונו היינו כמה שמעיד על שורי להורגו שאין לו הגאה בזה אלל כמה שיש לו הגאה מעדותו ואפילו הגאה ממון לבד אמרינן קרוב אלל עלמו ופלגין דבורא כל היכא דלפטר כיון שבענין פסול האיש שאנו מאמינים אותו אינו גונע בעדות והיינו מאי דמקשינן בפרק חוקת (מ"ג) גבי סג' מנס לבני עירי אין דנין אותו בדיניי אותה העיר דמקשינן חסם וליסלקו בתרי מינייכו ולדייניי וקשיא להו לרבנן ז"ל והיינו מהני סגוק וסא בענין חללתו וכופו בכשרות כדמסיף פרק יש נוחלין (קל"ח) ויחיה להו דכיון דליכאו גופייהו בעלי דבר לאו עדים פסולין מיקרו דהא אין בתורת עדות כלל והשתא בעשת סגוק הוא דהו עדים וסתלקו בכשרות הוא דלגמא כל שהוא גונע בעדות אפילו בהכח ממון לא שייך למקריי עדות כלל ואפילו עדות פסולה וה"כ פלגינן דבורא גם הרשב"ה ז"ל כן כתב בתשובה דאפילו מי שמעיד שפלוני גזל מעטרף עם אחר לפסולו ואפילו סיה האמר ג"כ מעיד לדידי גזל או גנב אלא שחלק ואמר דדוקא קודם שחבעו בדין על הגולה אלל חם חנעו בדין על הגולה ושבע ועפטר וכן האמר אין נתמנין עוד לפסולו בעד הגזלות חסם שחרי כבר האמינה אותו תורה ויולא מנ"ד זכאי וכן הדין בשני שותפין חובעין אותו שגולם ושבע ועפטר שאין מעידין עוד לפסולו מתמת אותה גולה דאיך נלמך שהאמינה אותו תורה לפטר אלל ישאר פסול ולא שד אלא אפילו גזל לראובן בעד אחד וחבעו ושבע להכחישו ונפטר וכן גזל לשמעון בעד א' ושבע ונפטר אין ערו של ראובן וערו של שמעון נלמנים לפסולו מתמת הגזות חסם שחרי כבר האמינה תורה ברוחן הגזות כל זה כתב הרשב"ה ז"ל בתשובה ג] והוא הסך מה שכתוב בספר חסן משפט (סי' ל"ד סל"ח) בשם ה"ר יקר שאם כבר חנעו

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שמ - שמו

אומר דלא דמי דמי שהקנה באסמכתא מ"מ כיון שהן הקנין חל מעכשיו
אלא לאחר בעול התנאי והתנאי הוא הסתמכותה שהיה בומרך דעתו עליו
לקיים ההסתייגות חל בלא חבל כשהקנה מעכשיו כבר חל הקנין ומה שהתנו
הוא כשאר תנאין דעלמא ואע"פ שחולס בדעת טעמו שאין כח באומדנת
האסמכתא לבעל הקנין אשר חל כבר מעכשיו כיון שלא נתקיים התנאי חבל
בלא מעכשיו אע"פ ששכנע לקיים לא נחשב דין האסמכתא ללא שהוא חייב
לקיים מכה שבעתה ומה תאמר בההיא שכתב הרא"ש ז"ל שמי שהקנה לחברו
מחליט מה שיריות וכו' התאמר כי השנועס מקיימת הקנין ועושה מה שלא
בא לשולם כאלו בא משום דגמר ואקני והלא אשי' הקנה דבר שלא בא לשולם
בבית דין חשוב ובקנין במעכשיו ואמר בפירוש דגמר ומקני דלא באסמכתא
אינו מעיל כלום אלא כוונת הרב ז"ל לומר שהייב להשלים מכה שבעתה וכיון
שהשלים חברו קנה ואין לרדך להחזיר שהרי יש לו למקנה למחול כדי לקיים
שבעתה ואם כדברך שהשנועס מקיימת הקנין לא היה לו לרב ז"ל להאריך
בלשונו ולומר שהייב להשלים וחברו קנה אלא לומר אם נשבע להשלים קנה
וסיימי יודע דכיון שקנה חייב להשלים מן הדין וגם כדי לקיים שבעתה
אבל נראה שכוונתו ז"ל הוא דאש"ג דאין הקנין מעיל מן הדין חייב להשלים
כדי לקיים שבעתה וכוסף אוחו להשלים וחברו קנה מכיון שהשלים :
שמו עוד כתבת כי מה שאמרת (ב"ס' של"א) דנמחילה בטעות אפילו
זקפן עליו במלוה היו כאלו פרע וקנה מכה כהיא דפרק
אזיחו נשך (ע"ב) ישראל שלום מעות מכותי ונתגייר וכו' וזקפן עליו במלוה
וכו' ואמרת דלא דמי דהתם אסור רבית בין שניהם ליכא וכן הדין קני חי
לאו משום מראית העין דהא קי"ל כרבי יוסי דאמר בין קך ובין קך גובה
ישראל מכותי שלא יאמרו וכו' ולא היינו מחזיקין רבית גמור מטעם זה
אלא שאין הם רבית ולהכי מהניא זקיפה אצל בקנין האסמכתא דמדינא לא
קני לא מהניא זקיפה ולא דמי לאכילת פירות דהתם ממונה גבי לוקח
ובשתיקה מוכר קנה אלא הכא ממנה גבי מריה זקיפה לא מסייג כולי האי
ותדע שכן שהרי הרא"ש ז"ל כתב בתשובה דשטר של לחוק אף גובין אוחו
כלל גם הר"ר מנחם הלך בשעתו וכו' פ"ב חורף דברין. ואני אומר איברא
דכתיב דהתם לאו רביתא דאורייתא הוא אלא דרבנן כמו שכותבו בן
המפרשים ז"ל מהסיני דרבי יוסי כמו שכתב אצל מכל מקום יש ללמוד
משם דכיון שזקפן במלוה החיוב הראשון נפקע ומל השעבוד החדש דאם לא
כן לא היו מחזיקין לו חכמים וא"כ הוה ליה פרעון ואש"ג דממונה גביה כמו
שבמשכן חייב פרעון אש"ג דמחוסר שומם ב"ד בהא ליכא למימר משום
דבעל חוב קנה משכון דמנה אף כאלו משכון אף כאלו ואע"פ שיש ליה
הרא"ש ז"ל לגבי הא מילתא כפרעון דהא ליכא למימר משום דאלגלי מילתא
למשעבד דגמר ומקני וכמו שכתבת איה דהא כיון דמטיקרא לא קני משום
דלא סמכה דעתיא השתא כשנתן משכון הוי משום דעשי וסבור שהוא חייב
מן הדין דלאו כולי עלמא דיני גמרי יודעי דאסמכתא לא קניא אלא ודאי
עמא משום דחשיב לגבי הא כפרעון וכו' מחילה בטעות ושמה מחילה כ"כ
איכא למימר. כמי שנתחייב מחדש בחזרה הלואה שהרי נפקע השעבוד
הראשון אף אם היה לו ממש ומל השעבוד החדש ומ"ש הרא"ש ז"ל בשמרי
שחוק דהין גובין בקן כלל אפשר לקיים דבריו בשטרי הודאות של שחוק
בין שמוכר בשטר בפירות שהיה בעד שחוק בין שנתבטח סחם כיון שנודע
שהיה מחמת שחוק דכיון שאין כאלו הודאה חייב בשחוק ושטר הודאה
זה הכל אחד כדאמרינן בפרק זה בורה (ל'): לגבי לרוף העדים דהודאה
אחר הלואה מלערפין מטעם זה אצל שטרי הלואה שמחייב עתה עלמו
בהלואה גמורה הרי נתחייב עתה בדבר החדש והוי כהלואה אחר הלואה
דק"ס דהתם דלא מלערפין :

שמו עוד אמרת במה שכתב בההיא דפרק המקבל (ק"י) בהסווא שטרא
דחוב כתיב ביה שנין סתמא ואמרת דכיון שהשטר ב"ד אין
באן מגו דא"כ בעדי פקדון נימא הכי ואמרת דלא דמי דהכל חלוו בשעת
חביעה ב"ד ותתם בשבא לב"ד כבר יש לו עדים וראה ואין כאן מגו
כדאיתא גבי רמאי דטומצדיתא וכו' חבל כשהחובט בא לב"ד וחובטו חס
משיב ומראה החפץ לבית דין בטענה כך וכך יש להאמינו במנו דאי בעי
בביש ליה וכו' ואני אומר כדברך כן הוא דעמי וכן היה ולא עלה על דעמי
משולם שהמראה שטר ב"ד על איזו חביעה שהבטו אוחו שלא יהיה נחתן
על טענתו במנו דאי בעי כביש ליה חבל כונתי שאם נראה השטר ב"ד
קודם חביעתה ובעתה והאר כן חבטו זה אה זה דאזי חזל ליה מגו
כדאמרינן בפרק זה בורה (ל"א) בההיא אחתא דהוה נפיק שטרא מחותי
ידה דמתימנא למימר פריעה הוא במנו דאי בעיא קלחיה ואמרינן התיס כיון
דהאחזק בבי דיכא מגו דאי בעיא קלחיה לא אמרינן הכי נמי אם החזק
השטר ב"ד ספק זה ותביעה זו ביניהם אף להאמינו במנו וז"ל שכתבתי וכיון
שבשעת טענתו כבר נראה השטר ב"ד אין אומרים מגו שקודם שיבא לב"ד
היה יכול להעלימו יחא נחמן שאם כן בעדי פקדון וכו' וכוונתי במלת שעת
ענתהו בשעה שהיו עשוקין באוחו ענין ושקודם חביעתה ומחלוקתם כבר
היה נגלה לב"ד וכן נראה ממה שהבאתי ראיה מלשון הגמרא והוא שטרא
דחוב כתיב ביה שנין סתמא שגראה שהשטר היה נגלה ומפורסם לבית דין
ומלשונו זה נראה כי כונתי הוא שלאחר שנגלה ונתפרסם לבית דין היחסי

ונפטר מלערפן לפוסלו שמעיה אינו נוגע בעדות כיון שכבר נפטר גם
נראה מזה שקודם שנפטר הוי נוגע בעדות אצל אינו נראה לי עקר אלא
כמו שכתבתי א] והר"ר מנחם בן רבי אריה ז"ל שאמרת שכתב בתשובה על
עדות חוכמים הכינת הכשר שהעידו על ראוון שפטר על ארס שכתבו
בתקנה שלא ישחוט אדם זולתי עבד ידוע ועבר ושתט ולא פרע החכמים
וקנה הכתוב בתקנה וכתב הוא ז"ל דאין כאן נוגע בעדות דהא לא יחייבו
על פיהם וכולי הכניס לאמת ולהלכה :

שמו עוד שאלת בוקא ראמא דשף מדוכתיה טרפה והוא דאעבול
ניביה וביורה דעה (ס' ל"ב) כתוב אפילו איפסיק ניביה
ואנכי לא ידעתי זה צדד ה' כי לישנא דקאמר והוא דאיעבול
לעבובא קאמר עד באן לשונך :

תשובה גם עלין אני חמה ממה שהקשית ממשמעות לשון והוא
דאיעבול דמשמע דשכוכא הוא והיה לך להשיב עליו ממה
שכתב בגמרא בפירוש דסוגיא דגמרא התיס (כ"ד) הוא קך בוקא דאעמא
דשף מדוכתיה טרפה ורבא. אמר כשרה ואי אפסיק ניביה טרפה וסלכתא
אפילו איפסיק ניביה נמי כשרה עד דאיעבול איעבולי עכ"ל בגמרא הנה זה
מבואר דבאפסיק ניביה כשרה ודאיעבול ניביה טרפה ואין נמלא אחי
ספר יורה דעה זולתי הוא טעות סופר בספר שלך וכוונת המחבר דאפי'
אפסיק כשרה כי אין לתלות כזה ברב המחבר ב] :

שמו עוד לנזכר תשובה למה שכתב ארי על הקונדרם הראשון
(ס' של"א) :

גבר חכם בעוז ה"ר תפס בנימין נר"ו ישי שלום בחילך הגיעני כתבך
ואמרת כי מה שכתבת בענין ראוון שקנס טעמו אם לא יפרע
ונשבע להשלים הלכה בשיעור ר"ח ז"ל ובכן דעת הרא"ש ז"ל דקנין ב"ד
חשוב מסלק האסמכתא בכל תנאין וגם הוספת מסבתך דהשנועס הוי כקנין
בב"ד חשוב דומיה דסקדש גם אני קך כתבתי לך כי חתה הלכה בשיעור ר"ח
ז"ל ולשיעור אפשר שיהי' כן אצל לדעת הראשונים והאחרונים ז"ל אין קנין
בבית דין חשוב מעיל בתנאים שבין אדם לחברו ולא נזכר אלא במתכיים
אזיחווי. ומה שאמרת שהיית רוצה לראות דבריכם הלא כתבתי לך לשון
ברב אלפסי ז"ל שגם הגאון ז"ל שכתב בפרק גט פשוט וכן סימנתי לך אהה
כתב בן הרמב"ם ז"ל וכן הרמב"ן ז"ל כתב בן בסלכות נדרים שחנר להשלים
הלכות ברב אלפסי ז"ל ע"ש ותמלא הכל מבואר באר היטב וכל חכמי ארצנו
הנאים אחרינו שמצרו ספרים כן כתבו בגון הרשב"א והרא"ה ז"ל ומורי ברב
רביע נסים ז"ל וכן בדיון מעכשיו דעתם שהוא מסלק האסמכתא לעולם ואם
אין בידך השטות האלה סמוך אדירי שלא אומר דבר בשם מי שלא אמרו.
ומה שכתבתי על תשובת הרא"ש ז"ל כמי ששבע והקנה לחברו מחליט הדין
דכיון שהשלים אין לו עליו כלום ואמרת דלוא לו זה מכה כהיא דאי
שמיט ואכיל וכו' וכ"ש מוחל מדעת דאי לא הויה מחילה לא קיים שבעתה
ואמרת כי קלרה ידך בזה כי הא דמחילה בטעות קנה דוקא היכא דראה
דשמיט וכסבור כי כדון שמיט ובטעות זה מוחל אצל הלועק ב"ד הי"ך יקנה
חבירו כגון בתשובה ובגדון שלפנינו ואי משום ששבע לקיים הרי קיים לתת
כי לא נשבע לתת מתנה גמורה ואפילו בעל מנת להחזיר שמה מתנה ואימא
לך דכתיב קיים כיון שלא פירש דהא שלא מן הדין הוא נוטל חברו ממנו
וכיון שהדין כותן שלא יקנה למה קנה עכ"ל ואני אומר ראה זה חדש הוא
ומוקלה מן הדעת שהסתחייב לתת לחברו איזה דבר שיוכל לתתו במתנה על
מנת להחזיר וזהו נאמר שקיים הנחו שאם אמרו בפרק קמא דקדושין (א')
בבבבאו קני לגר מאלה וכו' היינו באוחן דברים שהייתה תורה לתת שבה
לא ידי נתינת כיון דנתינת גמורה לשעתה היא וכן בההיא דאחרון קרינא
ביה לכס בשעת נטילה חבל בתנאים שבין אדם לחברו הולכין אחר לשון
ודעת בני אדם וכל שהתנה סחם לתת יש לו לתת סחם ולא בתנאי ושיות זה
וכן בגדרים ושבטעות שהולכין בקן אחר לשון בני אדם וכל שכן בגדון זה ב]
שהקנה החלה במכירה סחורתו שיתן לו בעדו כך וכך זהובים ואמר כך
נשבע להשלים התנאי ההוא ועוד שהנתון מתנה על מנת להחזיר הכוונה
היא על מנת שיחזירה המקבל מדעתה ומרצונה ואין כופין אוחו להחזיר אלא
שאלו רצה המקבל מחזור ונתחיימה מתנתו למפרע ואם לא רצה להחזיר ועבר
זמן החזרה או נאבד הדבר הנתון בענין שאי אפשר להחזירו נחבטלה התנאי
למפרע וא"כ בגדון זה כל שנתנה להחזיר הרי אין כאן חזרה ברצון ואינה
חזרה אף בטלה ממנו החזרה שמתנה אי אפשר לו להחזיר ונחבטלה המהס
למפרע ונמלא שלא קיים שבעתה ולריך לחזור ולתת לו הסך ההוא ואם לא
נאסם להחזיר אי שקה הלה לא יחזיר לעולם ברצון וא"ת אם לא יחזיר לעולם
נחבטלה המהס וכופין אוחו לשלם דמיה לפי שנחבטלה המהס הרי גם
הנתון לא קיים שבעתה כיון שנחבטלה המתנה למפרע ולריך לתת פטע
אמרת כדי לקיים שבעתה. אלא ודאי ע"כ לריך הוא לתת במתנה גמורה
ולמחול וכוחו ודינו ברצון אף לא לקיים שבעתה ולזה אמרתי דאם מחילה
בעטות שמה מחילה כ"ש במאן דידע ומחיל כדי לקיים שבעתה ואינו חוזר
וגובה ממנו דמה זו מחילה והלה חוזר וגובה אוחה ואם אין כאן מחילה הרי
הוא עדיין בחיוב שבעתה ומה שאמרת שכוונת הרא"ש ז"ל הוא משום דבכה
השנועס נתח לחקוניי לגמרי כמו נבי מעכשיו דאש"ג דהקנה באסמכתא
מכל מקום כיון דאמר מעכשיו הקנהו לגמרי למאן דאמר הא סברא ואני

א] ע"י מ"ס ע"י הסיך כתיב ס' ליד ס"ק ב"ה : ב] כ"י ו"ד ס' ל"ג ו"א' ב"ה ב"ה ב"ה
ס' נתיב אוח ס' הל"א שם ס' ו"א' ב"ה ס' ו"א' ב"ה ס' ו"א' ב"ה ס' ו"א' ב"ה :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שד"ם שמה

צה

נעשה חסד כבודו הרחוקה לפי שדעתו ז"ל שאין נעשה חסד כבודו
בטוב להבא משום דכשנעשה כבודו ליה דעמו לקיים ולא חסיד שיבט עמו
כד"ד לפרק ששע"ה שיבטע הלא שבוטע זו מפיו לפרק וגם לדעת ר"ה ז"ל
והרמב"ם ז"ל דאפילו בעובר כבודו נעשה חסד וגרמין דכריהם
ג אפילו הכי כדון זה לה נעשה חסד אפילו לפי דברי החובט שכרי חסד
שכשעבר הזמן לא היה נזכר מן השבוטע וכמ"ס הרמב"ם ז"ל (פ' י"ג מהלכות
עדות) שהעושה מלאכה בשבת או ביו"ט לא נפסל לעדות אלא א"כ הודיעו
שכיום שבת או יו"ט שמא שוכח הוא וגם עתה שהחובט מזכירו אין נעשה
חסד חף ח"ל שעדיין הוא חייב להשלים גם מכה שבוטעו כמדת הר"ש
ז"ל שכתבתי למעלה לפי שחש"פ שעדיין הוא בוכה וח"ו מלמין לדברי החובט
כהוא בעל דבר כיון שאין עדים מזכירין אותו ועוד שאפילו הוא נזכר עתה
כיון שכבר עבר הזמן הרחוק ולא נעשה חסד מהמת שבוטע שכתוב מתה אין
לומר שבעת חסד כשהוא מאחר מלפרוע שכרי יש לו זמן כל ימיו לקיים
כבודו שכרי אין זה זמן קבוע מעשה אלא שהוא חייב להשלים מיד שמא
ימות ולא יוכל לקיים וכמ"ס הר"ש ז"ל ב"ד נדרים ד' דמי שאלר כריני
נויר שלשים יום לפני מיתתי חסד לשתת יין מיד לפי שצמד בספק נזירות
כסביה דהאומר לחסדו כרי זה גיטין עשה חסד קודם מיתתי לחסדו
לאכול בתרומה מיד חבל לא לפרק :

קלעת איוב לחכם רבי שלמה ראובן נריו

שמה שאלת להודיע דעתי בדבר שנפל מחלוקת ביניכם והוא כי זה
שנה או יותר באה אלכונה אחת לפני הדיינים לתבוע שטר
כתובתה ומתנתה מן היתומים ומנהג הארץ היא שכותבין בענין המתנה
לאחר נתתי לה ד' אמות קרקע ואנבן נתתי לה בקנין שלם מעכשיו כך
וכך שהנהגה מנב"ש ודרך זו רחוקה בעיני הרבה מן המפרשים מכללם
הרמב"ם ז"ל שהם סבורים שבין שטרך אותה מתנה אינו בעין אינו נקנה
אנב קרקע וסמוך דבריהם ועכ"ז נראה לך שהולכין אחר המנהג כיון שנתפסש
במקומות ההם מוכן רב שמתנה במבט הלכה ודעת הרשב"א ז"ל דאפילו
בסתם מתנה אמרו כן ואין צריך שהפסידו במתנה ההוא שבעה טובי העיר
במקדמי אנשי העיר כו' ואפילו למי שמצריך הסכמת שבעה טובי העיר
יש לוטר שכיון שנתפסש המנהג ע"פ גדולי הארץ היא וחכמיה סתמא
הסכימו עליה שבעה טובי העיר וגם שיש לסמוך המנהג הזה על קו הדין
מדבר גידל (כמנהג קב) שהוא מן הדברים הנקנין באמירה לפי ס"ש הר"י
בן יחיא ז"ל וי"ל וכתבו בשם הגאונים ז"ל שלא ענין הפסק בלדבר הוא נקנה
באמירה אלא הוא הדין לכל הנאי שבעולם שנתנה הקדושין נקנה
באמירה ואע"פ שלא בא לעולם אע"פ שאין בירו ואפילו מסבב ובלשון
אסמכתא בין במקרקעי בין בממלטלי ומכאן היה נראה לוטר שמה שנתנו
במקומות אלו לתוב לאשה במתנה סבב"ע אנב קרקע אע"פ שאינו מעיל
בעלמא יש לחוק המנהג ולומר שהוא נקנה באמירה לפי שבשעת הקדושין
הוא שפוסקין כמה יתוב לה במתנה ובכתובה אלא שיש לתמוה למה הם
צריכין לקנות אנב קרקע כיון שכבר נקנו באמירה עכ"ל . ואמרת אתה שזה
אינו קשה לך שעושיין זה לרוחא דמלתא ואמרת עוד שאע"פ שאתם סבורים
לרוח ע"פ ספרי הרמב"ם ז"ל והוא כתב (פ"ק כ"ג מהלכות מיכ"ה) דמלוה כיון
שאנינו בעין אינה נקנית אנב קרקע ולדבריו הוא הדין מתנה . אפי' לדבריו
נראה לך שאין להרהר אחר המנהג כיון שנהגנו לנכות המתנה לתוך תוך
המתנה להיות דין ואין ספק שהרב ז"ל לא יתלוק על הלמד ערוך שבידינו
שאמרו מנהג מבטל הלכה ועוד שהמתנה הנזכרת נעשתה קודם שהסכימו
הקהל לרוח ע"פ ספרי הרמב"ם ז"ל ואין ספק שלא עלה על דעת להפקיע
כה המתנות שנתשו קודם תקנתם . ועוד שאפילו לדעת אותם שסוברין
שהמתנה שאינה בעין אינה נקנית באנב המתנה הנזכרת נקנית מכה הדין
שהרי הסכימו בלם שאם כתב במתנה לתוך חסות שרצייתי ברצון נפשי
ונתתי לה במתנה לתוך מאה והתנה שתנה אותם מנבס ושעברתי לה
בקנין נמור כל נכסי שקניתי ושאלקנה מקרקעי ואנבן ממלטלי שעבור נמור
לנכות מאה והובים וכו' בכך משתעבד לה על דרך שעבור . ואמרת שכן
ראית להרב"ב בתשובה . ובסוף המתנה הנזכרת כתוב וקבלתי עלי ושעבדתי
עצמי ונכסי שקניתי ושאלקנה שיהיו כן אחרת ואין ערובין ומשועבדתי להפיץ
ולהדיה ולסקל מעליה וכו' עד שתתקיים בידה וכו' וכן כתוב בה למטה
ואחריות וחומר שטר זה קבלתי עלי . וכו' נראה ברור שהבעל נשתעבד
להעמיד המתנה בידה אלה הם מענותיך לקיים שטר מתנה זה . ואמרת
שחולקים עליך הרגילים לחלוק ואומרים שאין נראה מלשון הרב רבי יוסף
בן יחיא שיהיה המנהג לנכות אלא לתוב ועוד שאפי' לרברי הרב שכתב
שהמתנה היא מן הרברים הנקנין באמירה נאמן הבעל לוטר פרעתי וכיון
שכן הדיינים שהגבו מן היתומים המתנה לאמנה מעו שהי' להם לשעון
בעד היתומים פאי דמצי מעין אבוהון ואמרת אתה שזה לא היה ראוי
לצאה ספי עוללים ויונקים דודאי כל שקנו מירו גובה מנבס משועבדים
כראיתא התם בריש פרק הנושא (ק"ב) וכ"ש שאין נאמן לוטר פרעתי
ובשטר המתנה כתוב בה קנין ועוד אומרים שכיון שיש לכם לדון על פי
ספרי הרמב"ם ז"ל המתנה הנזכרת במלה ואמרת שגם זה אינו כלום מן
הפעמים שלמעלה ובקשת ממני להודיע דעתי :

תשובה

אלו החולקים עליך ולאומרים שמתנה זו כעלה נראש שדעתם
בלשון מתנה זו כהיא מתנה מעות בעין ממש ולא שעבור הסך
הוא ולזה דעתה שאין נקנה בלחב אלא מה שהוא בעין בשעת המתנה
ועל המקבל להביא ראיה שהיו לו דינרין ההם בשעת המתנה כי קן כתב
הרמב"ם ז"ל (פ"ק מהלכות מיכ"ה) כצ"ל מי שקנה קרקע מתנה להבד
וכתן לו על גבה ק' דינרין אם היו דינרין מלווין גרשוהו כיון שזכה בקרקע
וכה דינרין ואם אין לו דינרין גרשוהו אין מהייבין את הכותן ליתן לו ק'
דינרין עד שיביא הוכחה ראיה שהיו לו דינרין בשעת המתנה וכוה הדין
לשאר ממלטלין שמקנה אותם אדם אגב קרקע אם אינן ברשות המוכר או

הביעתם ממנו אומר שלם וכוה אומר שהים ולא כמו שהזכרתי עלי שמוק
אומר שלם ומר"ה השער או שמר"ה השער ועומן עליו ואומר שלם הוך
כדי דבור . ומה שמר"ה על האחרות שאין השער בפני כ"ד כלל אמרתי
האמת אבל חף אם היה בפני כ"ד כל סטוליאו בשעת טענתו היה ג"כ נאמן
במנו וסיה לך להבין זהה מכוונתי ולא חתלי כי בוקי סריקי גם יש להביט
על קושיות דמיימי הכה . דומיה דהסיה דרבה בר ברסבא דנפק עליה
קלה דמתסכתא אחא לידיה או שיש עדים בדבר וכיון שירד ברשות
שוב אין לו חוקה ואין כאן מנו :

שד"ם עוד שאלת להודיע דעתי בראובן שקנה קנין של יין משמעון
בכך וכך הסדה ולא משך זורתו שמוען שמעון כי נשבע לו
ראובן לפרוע לו כל מה שיעלה לזמן פלוני שעבר וראובן משיב איני
נוכר משבוטעה זה והריני חוזר בי כי לא היה בינינו לא קנין ולא מעות
ושמעון אומר ישבע שאינו . נוכר וראובן משיב מה מועיל שבוטעה זו
שהרי דברייך נשבעתי ודעתי בחשב אותה שבוטעה נתתי אל לבי אם
נשבעתי להסתלק מן הפסק ואיני נוכר כלל ואתה אמרת כי איסת
שבוטעה בבית דין עדיפא וגם יש בה פיום לבעל הבית ועוד דאפילו אם
הוא נוכר והוא רשע למה לא ישבע שהרי בשו"ע ד' וכו' היה
יודה ויחזיק עצמו ברשע להאנמי לא חיישינן כדאמרינן בפ' יש נחלין
(קכז) עבדי גבת וכו' הרי שאע"פ שבהודאתו סחויק עצמו ברשע לפי
דבריו משבעינן ליה כי אולי יודה וישלם מסון על פיו עד כאן דברייך :

תשובה כבר כתבתי לך דעתי פעם אחרת לחין הסבוטעה מקיימת
הקנין אלא שחייב להשלים מכה שבוטעו כדי שלא יעבור עליה
וכדון זה כיון שלא היה במקום הכיה כוס קנין הכס חין הביעת שמעון
על ראובן מהמת המכירה . כהיה הביעת ממון רק שבוטע ממנו שיקיים
שבוטעו שנסבט לו ולפי דברי הרמב"ם ז"ל שכח כשכח בסיכוי שמי שחייב לחברו
מכה ושכח לפרוע לזמן פלוני ועבר הזמן ח"ו חייב להשלים עוד מכה
שבוטעו כיון שכבר עבר הזמן ועבר עליה אלא שחייב מהמת הסעבוד לבד
הנס כדון זה חין מקום להכביטו כלל עתה שכרי הסבוטעה הרחוקה כבר
עבר עליה כעבור הזמן ומענה חין עליו חוץ מהמת הסבוטעה כהיה ומתנה
חוץ המכירה גם כן חין עליו שום חוץ שלא היה כס קנין מועיל וכיון
שאין כאן חוץ ממון חף הם יודה לחובן לדברי שמעון חו שיש עדים
מעידים כדברי שמעון ח"כ הדבר ברור שאין מהייבין לחובן לפרוע על
הביעת שמעון דכלל גדול אמרו (שבוטעה מ') כל מקום ששנים מהייבין
אותו ממון אחד מהייביו שבוטעה אכל כמה ששנים חין מהייבין ממון חין אחד
מהייביו שבוטעה וכ"ש שבוטעה היתה שהיה חקתחא דרעין בחין לה טעון על
הביעת דברים לבד וכבר כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ח מהלכות עוה"נ ונעטן) שאין
מהייבין היתה ולא חרס סתם על טענה שאף אם יודה כס לא יוכל ממון
ואפילו לדעת הרמב"ם ז"ל שכחב שמי שחייב לחברו מכה ושכח לפרוע לזמן
פלוני ועבר הזמן שעדיין חייב להשלים מכה שבוטעה ח] כהיה דשכשכבט
לפרוע לזמן פלוני כהנה היה כאלו חס שמי שבוטעה חתה שיפרענו והאחרת
שיפרענו לזמן כהוא עדיין היה אפשר לומר בזהו כמי שחייב כבר ושכח
לפרוע אל לבל כמי שאינו חייב מן הדין חין הסבוטעה חלה כפי משמעותה
דהיינו עד הזמן ולא יותר . וחף אם נאמר שגם כזה נכלל בכל כשבוטעו
לדעת הרמב"ם ז"ל עדיין אפשר לומר שאין כאן הביעת ממון ואין משביעין
אותו לפי שאף אם יודה ששכבט חין מהייבין אותו לשלם כיון שאין כאן חוץ
מכה קנין המכירה חלה שבי"ד דין מנדון אותו עד שיקיים שבוטעו וזה לא
נקרא הביעת ממון להכביטו עליה ב[כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ' הנזכר מעל
הביעת הבשה חין משביעין אותו במקום שאין כ"ד מגבין קנסות כיון כהה
היה מודה לא היו בית דין מהייבין אותו ממון ח"פ שאף במקום שאין כ"ד
מגבין קנסות מנדון אותו עד שיפייס . לבעל דינו או יעלה עמו לדון נאמן
ישראל וכן אם הפס לא מפקינ מניה כמו שכתב הרב ז"ל (פרק ה' מהלכות
סנסדרין) וכ"ש היות שדעת הרמב"ם ז"ל כהשנות נראה לכיון בבית דין מנדון
עד שיפייס לבעל דינו חוה ליה הביעת ממון עדיין יש לחלק ולומר דהאנו
בשה דחייב ממון נמור חוה ומכ שאין דייני חולא לחזק מגבין אותו חוה
מפני חסרון הסמיכה כמו שהיה הדין חף כהודעות וסוליות חו ללו ממוס
דעבדינן שליחותיהו כדי שלא תנטול דלת בפני לווין וכיון שגם דייני חולא
לארץ מנדון עד שיפייס בעל דינו גם כשכופר משביעין אותו חבל כמה שאין
בו חוץ ממון כלל בשום מקום אע"פ ש"ד מנדון אותו עד שיקיים שבוטעהו
חין זה חוץ ממון וכשכופר חין משביעין אותו חבל לפי דעתך שהשבוטעה
שנסבט להשלים מקיימת הקנין כמו שכתבתי בדין האסמכתא וגם ככאן
ככתב שכרי כשיודה ישלם ח"כ לפי זה הרי כאן הביעת חוץ ממון וס"ל
כמנה . ל' בידך והלכ אומר איני יודע שמשביעין אותו שאינו יודע כמו
שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות עומן ונעטן) ומוסכם מכל המפרשים ז"ל
שכרי זה שאומר שאינו מזכר אם נשבע הרי הוא כחומר אינו יודע אם
נתחייבתי לך ומשביעין אותו שבוטעה היתה שאינו מזכר . וכו' והלא לדברי
החובט חסוד הוא שכבר עבר על השבוטעה הרחוקה ואין משביעין אותו
עשה ולא דמי למנה גזאתי והלה כופר שמשביעין אותו אע"פ שלפי דברי
החובט הוא חסוד דהתם הוא משום דחיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו
ולאו חסוד הוא כדאיתא בריש מניעה (ו') אכל הכה שחסוד כעבור על
השבוטעה ליהא לתימר הכי לא היה לדעתה רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל לא

ח] דיה ח"ט ס' פ"ג א"ח ח' רמ"ה חס כמ"ט ח' : ג] כ"י י"ה ס' רמ"ה (ד' קמ"ה)
ס' י"ד ד"ס ח' :

שאלות ותשובות ריבש סימן שמו ז'ד

לא נחמו ליכחוב וכו' כמלה על פה הם קנו מירו גבי ממשעבדי הכי דלא אמרין כשקנו מידם גלו אדעתיהו דבקנין יחא להו דלוקטו ולא באמירה וגם הקנין אינו מועיל בדבר שאינו קבוע ושיעור הכל בעל אלא אמרין שקנו באמירה והקנין ליפות כמו לגבות ממשעבדי ובגדון זה ג"כ שיש אגבוקנין כוועילו שיהיה כל אחד לדינו ומשעבדו הקרקעות בקנין והמטלטלין באגב להיות משועבדין כדון הקרקעות ואם יאמר אומר למת חלמר שכונה לשון השער באחרת נחתי לה כק וכך בהגנה מנכסי הוא לשון שועבד וכזה יסיה השער קיים אדרבה נאמר שהכונה היא מתנה ממש ממעות ידועים שאינם עתה ברשותו ויבטל השער דקו"ל יד בעל השער על החתונה חשבונו כי אמרין יד בעל השער על החתונה היינו לדון לשון השער בפחות שבלשונו ועדיין יאמר השער בחוקו ובקיומו לפחות שבלשונו כשהיא דתקן (ז"כ קסה:) שלעין דלגון ומחוקו חין פחות משנים אבל לקיים השער אז לבעולו לגמרי כפי הא דלא חין אמרים יד בעל השער על החתונה אלא על העלויה שלעולם יש לנו לחלות בכל מה שאפשר כדי להחזיק השער בכשר ואפילו על דר הרחוק וכזה לפבולו או לבעולו או לגרוע כמו עליו הראיה וראיה לזה מהיה דחתיא בפרק גט פשוט (קפא:) שער בזמנו בשנת וכו' שאין אמרים מוקדם הוא ופסול אלא מאוחר הוא וכשר וכן כותיה זה הרמב"ן ז"ל מהיה דבפ"ק דע"ז (עו) הוה שער דהוה כתיב ביה פיה שני יתיראחא וכבר רבין קמיה דר"ל למימר האי שער מאוחר הוא ועד דמטי זמניה לא עריף ז"ל רב נחמן האי שער דוקא כחציה וכו' הנה ככחן שכדי שלא גרע כח השער באחר הזמן חנו חולין שהסופר מנה שלא כדרך שאר הסופרים ש"מ שאין אמרים בכיולא בזה יד בעל השער על החתונה אלא עורחין לקיים השער בכל הכחוב בו ושלא לגרוע כמו ח" וכו"כ המפרשים ז"ל כל שכן בגדון זה שאם היינו אמרים שהיתה עונת הלשון הוה מתנה על מעות ידועים העתידים לגבות מנכסיו היה השער בעל לגמרי שיש לנו לומר שלה היתה זאת כוונתם אלא שבגדון דהוה דבאחור מחנה מפני שהוא לא ה"י חייב דבר אלא שמשעבד לה דרך מתנה דכיוולא בזה יד בעל השער על העלויה חין לר"ך לומר לפי מה שכתב הרמב"ן ז"ל בפרק תוקת בשם רב עמיה גאון ז"ל כי מה שרגילין הסופרים לכחוב בשטרות ודלא כעופסי דשערי פירושו שלפי שטופס השטרות וכוונתן לכחוב לשון ש"ד בעל השער על החתונה לפיכך כותבין ליפות כמו שלא יהא טופסו של זה כעופסין של שטרות אלא בכל לשון מסופק שבו הסה יד על העלויה ב] ואין ספק שבשטר זה נכחז לשון זה המורגל בכל השטרות ואם קן יד בעל השער על העלויה :

ועוד

ז"ל ש"יין שמתנה המדינה לכחוב שער מתנה לחוד לנשים ומגבין להן אוחן המתנות הולכים אחר המנהג ואף אם לשון השער שנהגו בו לא היה מספיק מן הדין לפי שבצנייני הדנויה והכתובה לעולם הולכין אחר מנהג המדינה כמ"ש בפרק המקבל (קד:) מקום שנהגו לעשות כחובה מלוה גובה מלוה לנפול גובה מתנה וכמו שבאר זה הרמב"ם ז"ל (בפכ"ג מהלכות אישות) מתנהגות רבות יש בדנויה וכו' וכתב בסוף דבריו וכל הדברים האלו וכיוולא מתן מתנה המדינה עיקר גדול הוא ועל פיו דנין והוא שיהיה אוחו מתנה פשוט בכל המדינה ע"כ גם הרשב"א ז"ל באותה השוטה שהבאתי למעלה שהשיב בענין מתנה לחוד נאר בפי"ק שהן הוה מן הדין אבל אם יש מתנה אחר צניינים בענין מתנה לחוד הולכין אחריו ובגדון זה הכי יש מתנה צניינים להכנות מהנות לחוד העשויות בצנון זה ויהא חזי מתן גברא רבא מהכיד על המנהג הוא הרב רבי יוסף בן יחיאל ז"ל שעדותו שבעלמא אינו מועיל ששם היה המטבע בירו ורשותו חין יאמר שאינו מועיל בעלמא ואדרבה עיקר קניית המטבע הוא באגב דאין מטבע נקנה בחליפין כדאמר' בפרק כוזה (מו) ובמקומות אחרים הקנינהו מהיה אגב אסופא דביחא ואם באנו לדקדק אחר לבנות הסופרים ולא היינו סומכין על המנהג לא היה שום שער הקנאה באגב מוטלת כלום והפילו היה על כלים ידועים לפי הנהגת הרמב"ם ז"ל לפי שאי רוחה מנהג הסופרים שלכה לכחוב סתם אגב ארבע אמות קרקע ואינו מסיים הקרקע ולפי הנהגת הרמב"ם ז"ל לא קנה בקרקע כלום כיון שלא סיימו שכן כתב (פ"ג מהלכות זכיה ומתנה) וז"ל כשם שהמיכל לר"ך לסיים הממכר כמו שבארנו כך הנותן כולו הכותב לחברו קרקע ונכסי נחובה לך או שכתב לו כל נכסי קניינין לך חון ממקלחן הוחיל ולן סיים הדבר שנתן לו ואינו ידוע לא קנה כלום ואינו יכול לומר חן לי פחות שבכסוף עד סייסיו לו המקום שנתן לו אבל אם אמר לו חלק קך וכך כשהי פלוגי הוחיל וסיים השהה אע"פ שלא סיים החלק טעל אותו חלק מן הפחות שבאותה שדה עכ"ל וזו היה הנהגת רבו הרב בן מאגש ז"ל כמו שהביאה הרמב"ן ז"ל בחדושו פ"ק דגישין (ח) גבי מתניתין דהכות' כל נכסיו לעבדו וכו' וזה לשון הרמב"ן וראיהו לרב יוסף הלוי בן מאגש ז"ל שסובר קן וכחז כיון דהכי דינא מאן דמקני מידי לחבריה אגב ד' אמות קרקע לר"ך לסיימי ליה הנהו ארבע אמות דכיון דלא סיים לו ד' אמות צפירוש לא קני ולהכי אמרין הקנינהו מהיה אגב אסופא דביחא דהוה מקום מסויים ודא"ג דאמרין (ז"כ קז:) חלי שדה חני מוכר לך משמנין צניינים וטעל חלי שדהו משום דמסיים לו השדה ולא מהכי ארבע אמות סתם אלא להרשאה מלוה או פקדון דהכי שדרו ממחיבהה דלאפילו על ד' אמות שבארץ ישראל המכין דהקנתא היא וכי כיכי דלא ליפסוד מניי חובה

תשובה

הר"ן ז"ל מפרש דודאי כי אמרין דש"מ קנו יורשי מקבל אע"ג דמית מקבל בחיי נותן מטעמא דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו היינו דוקא כגון שזה ש"מ נותן זה המנהג למקבל במתנת ש"מ אם שהוא מחלק כל נכסיו בלא שיוור ואם במשייר במלוה צפירוש מתנת מיתת דכגון זה הוא שדבריו ככתובין וכמסורין ולר"ך ג"כ סימות גם הנותן מן המולו הסוה שאם עמד הכי חזרה מתנתו ונתבטלה כיון שבמתנת שכיב מרע נהנס לו שאם לא בדרך זה חין נאמר דמפני שהוא ש"מ יהיה הולך שלו כוזי ממנה דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין והלא חין דברי זה השכיב מרע בדרך זה ככתובין וכמסורין אלא הכי הוא במתנתו ככריח ויש לנו לומר דהולך שלו לאו כוזי וכן פירשו כל המפרשים הראשונים ז"ל ולזה תמה הר"ן ז"ל אחר שאין מתנה זו חלה עד לאחר גמר מיתת הנותן בשאר מתנות ש"מ ואם עמד נתבטלה וכן יכול הנותן לחזור בו א"כ חין אפשר דחי ליתיה למקבל בשעת מיתת הנותן שיזכו היורשין והא חין קנין לחת וכו' הנהגת ר"י בעל הסוספות ז"ל בקושית זו ותיירן אותה שכתב והע"ג דלא קנה אלא לאחר מיתת הנותן אפילו הכי קני אע"ג דמית מקבל בחיי נותן כי לך נתכוון הנותן שכיון שיטנו למקבל בשעת חתן מעות יזכה לאחר מיתת אס הוא קיים ואם לאו יזכו יורשיו של מקבל ואפ"י נולדו יורשיו של מקבל לאחר מיתת מקבל משום דדברי שכיב מרע לענין לקנות לאחר מיתתו חטובין ככתובין וכמסורין משעת נתינתו אי אפירתו של ש"מ למקבל היא לזכות לא לאחר והרשב"א ז"ל הולך בדרך אחרת ואומר שאינו לר"ך לכל זה דפירושא דגמרא הכי הוא ופי אמרין הולך לאו כוזי הכי מילי ככריח אבל בש"מ כיון שדבריו ככתובין וכמסורין לרובין הולך דידים חלים ואוי כוזי ולר' אליעזר דאיה ליה דדברי שכיב מרע לא ערפיי מזריח הולך דידים נמי לאו כוזי כמו שכתוב זה בחדושו והראה מדבריו שאע"פ שעמד הנותן קנה המקבל או יורשיו כל דאיהיה בשעת מתן מעות דאין זה נותן במתנת שכיב מרע אלא כיון שהוא ש"מ וסיה יוכל לחת בענין שיהיו דבריו ככתובין וכמסורין גם עתה אע"פ שאין מתנתו זאת כמתנת ש"מ אעורין דהולך דידים כוזי וקנה המקבל מיד וקט יורשיו אחריו אע"פ שלא מת הנותן ורמ"א ז"ל הלך בדרך המתנית ואומר דהולך דש"מ כוזי ככתובין במתנת שכיב מרע ואינו יכול לחזור בו כל שלא עמד דכיון

[6] כי ח"מ ס"י מ"ג סע"ד ש"ע ס"ה ופ"ה בפי' סק"ה : [7] ב"י ב"ס ממ"ג א : [8] ס"י ק"ג סע"ד ל' ח' וכפי' ר"ב מהו' א' :

שאלות ותשובות רבי שמואל שמש

שמי ליד שליח הולך ידידי כזי וכוננו שיקט מנכסיו אם ימות ולזה אמרו שהשליח יכול לחנו למקבל או לירשיו ולא למתן כי שאלה שיש להם ענין ימות האם ימות הנותן אם לאו כמו שטען לשאר מתנתו שכיב מרע אלא אם עמד חכם מחנכו פסקי מתנתו שכיב מרע נהנה ומכל מקום כל זמן שלא נחזר שנתפא יפה לשליח לעשות שליחותו ואין לו לחוש שהוא יתפא לא יתנו למקבל או לירשיו ואם ימות הנותן יתאר להם ואם יתפא יחזירו לנותן ותמלא זה כס' חושן משפט (סי' קל"ט) או בפירוש הרמ"ה ז"ל עמנו בחיוב - ומגוונ קקל מרצה שאלה מפרש על דרך הרשב"א ז"ל אלו מנהג לא יבאר הרשב"א ז"ל דעתו כש"מ הנותן מתנתו ש"מ גמורה כגון בכל נכסיו או שמא מתנתו מיתק בז"ל חי אמר' הולך ידידי כזי וקנס מיד ח"י"ט עמנו הנותן דמיד קנס כיון שמתן ליד השליח ולאמר הולך דכוכ ליד כזי כמו שנתנה בן מדעתך וכו' דבר חימה שנאמר שיקט מיד וחסידי כמתנה בר"ח לנמרי וכו' אומר שמא מתנתו מיתק או אם דעתו ז"ל שאלה עמד חזר לחינו קנס הלא לחזר גמר מיתק הנותן כשאר מתנתו שכיב מרע הלא שאלתם כשמת הנותן וזה המקבל משעה מתן מעות כל דליחסי וכו' יורשיו אחיו ח"י"ט ז"ל דמיה מקבל בחיי נותן ה' ויתכרך הכי ז"ל ח"י"ט לחזן קושית הר"ן ז"ל כגון זה אם כדרך ר"י ז"ל או כדרך הרמ"ה ז"ל :

סידור אל החבר הוותיק אנמשה גבאי י"א

שמו כתבת שיש צדקה מחלוקת בין החברים בענין סוכה של שותפים אם אדם יוצא בה אם לאו כי יש מהם סוברים רבין שסוכה שאולה כשרה סקרא דכל האזרח (פסוקי) כל שכן של שותפין שקצתהו שלו לנמרי והקצת האחר הוא שאול אצלו ולא סמעי סקרא דלך אלא גזולה וזה הוצרך רש"י ז"ל לומר דקרא דכל האזרח לא אפשר שתהיה של כלם דהא לא מטי פרוטה לכל חד וחד וכו' נראה מלשונו דאי הוה אפשר הוה סוקמינ היתרא דכל האזרח לשל שותפין רעדף ספי משאולה ושאלה הוה סמעי סלך כמו גזולה אבל כיון דלא אפשר אלא ע"ש שאלה איב על כרחין קרא דכל האזרח כי אתא להתיר שאולה ופמילא כ"ש של שותפין ומלך לא סמעי אלא גזולה ובתוספות אמרו שלא היה צריך לך דכיון דשותפין ושאולה סמעי סמאי דכתיב לך וכדמבחינן כל מקום שנאמר דך אף הוא סמעי של שותפין א"כ כי אתא רבויא דכל האזרח וכו' ונדי דלא רדשינן לך ונדי דלא סמעינן סאי רסמעינן סולקתם דנב סמילא אית לך דלא סמעינן סיניה אלא סאי דליתיה דיליה בלא לא בבולה ולא בסקצתה לא דרך שאלה ולא דרך שותפות והוה גזולה וסמילא אשתבה דאע"פ דמשמעותיה דקרא דכל האזרח איכא של שותפין הכי נמי טרבינן שאולה רכור קרא נפקי וסקרא דלך לא סמעינן אלא גזולה וכו' הר"ן ז"ל ואמר דאפשר היה לומר אלו הוה משמע סקרא של שותפין סה שאנו אוסרין נבי שליח דטרבינן של שותפין וסמעינן שאולה דכזי הוצרך לפרש דאין במשמע הפסוק סוכה של שותפין אלא סוכה שאולה בלבד וסקצת החברים סוברים כי אין אדם יוצא בסוכה של שותפות הכי משמע מלשון רש"י ז"ל שכתב שאין במשמע הכתוב סוכה של שותפין שאין אדם יוצא בה כלל לומר שהיא פסולה דפסי עדיף אצלם סוכה שאולה שכל זמן שאלתה חשיבה דיליה משל שותפין דאין לו שום שייכות בחלק חברו לא דרך שאלה ולא בשום צד כי נמצא לבעלי ואת הסברא ענין איננו אצלו לא שאול ולא גזול והוה הנקרא דבר משותף ובעלי התוספות השיבו ואמרו שלא היה צריך להוכיח פסול סוכה של שותפין דלא אירי כלל בסוכה של שותפין דכיון דסקרא דלך איסעינן שניהם שותפין ושאולה כי אתא כל האזרח לרבו"י ספי עדיף לרבו"י שאולה מרבו"י של שותפין ששאולה כל זמן שאלתה היא שלו ושל שותפין אינה כלה שלו והר"ן ז"ל העמיד פירושי רש"י ז"ל כי אפשר להפך סברא זו ולומר שבסוכה שאולה אין יוצאין ובשל שותפין יוצאין כדאשכחן נבי שליח לכה הוצרך רש"י ז"ל לומר שהמקרא סוכה דאתא לרבו"י שאולה לבריה ונשאר פסוק דתעשה לך למעוטי גזולה ושל שותפין דלא אתרבו מרבו"יא דכל האזרח ע"כ תורת מחלוקת החברים ישמח צורם ואמר עם הספר שהם מבקשים סמני שאכריע ביניהם ואברר ואלבן ספקות :

תשובה

נראה לי כדור דבין לרש"י ז"ל והר"ן המסייעו בין לתוספות כיון שיואלץ בסוכה שאולה כל סק ביואלץ בשל שותפין דהא של שותפין עדיף משאלה כלל לפי שקצתהו שלו לגמרי וסבבה הוא שאול חלל שבו לדיעה ק לדעתך כשתחפו שכל אחד מהן ישתמש בה ועוד דשותף לא מלי אסר לחברו כי דק"י (כדריס מו) כרזי אליעזר בן יעקב ומשאל מני אסר דקונמות משקיעין מידי שבווד כדאמרין בערכין פ' האומר משקלי עלי (כ"ה) גבי מכיר והו' אפשר בשום פנים לומר שבשאלה יואלץ ובשל שותפין אין יואלץ ב] דאף אם נאמר דמלך אימעיטו טוליה כי בדר היחסי שאולה מקרא דכל האזרח ממילא חתיה של שותפין להיתר מקל וחומר דשאולה וקרא דלך מוקמינן ליה לגזולה בלתידי ונאמר קד ומה במקום שלא עשה שאול כשלו עשה של שותפות כשלו דסיני גבי עליה סוכה עשה בה שאול כשלו אינו דין שנעשה בה של שותפות כשלו ולא מלינו בשום מקום שנעשה בה שאול כשלו ושל שותפות לא כדי כניס מקום פלוני יוכיח ואל תשיבני ממה שבשאלה חייב בחונסין ואין שותפין כן הלא נעשו שומרי שכן זה לזה דהתם עמנו אמרינן הוא משום דכל הנאה שלו מה שאין כן בשותפות דכל אחד משתמש בחלק חברו וגם בשאלה אם אמר השליח והשליח נעשו שומרי שכן זה לזה דהו' הוי דומיא דשותפין כדאיתא בפרק חזקה הכחים (מנ:): גם כונת רש"י ז"ל אין לומר שהיה בשאלה יואלץ ושל שותפין אין יואלץ שהרי כשהולך לומר שאין להעמיד היתר' לכל האזרח בשל שותפין סיינו משום דאי הוה מוקמינן ליה כזי הוה אמרינן

בשאלה לאסורה משום דפסי איכא למכשר של שותפין משאלה ובי בדר מוכח דקרא לא אפשר לאוקומי הלא בשאלה להחזיר אף נוכל להפך הסברה ולומר דשל שותפין לאסורה דגריעה משאלה ודרך זו רחוקה מאד בתלמוד ובדברי המפרשים ז"ל ואם היחס זאת כוננו של רש"י ז"ל היה לר' נבאר הלא הסברה היא לכונן עולמה דשל שותפין עדיפה משאלה לכך הוצרך רש"י ז"ל לומר דהיתר דכל האזרח לא אפשר לאוקומי בשל שותפות ושתיסה שאולה אסורה דאי שאולה אסורה לא היה אפשר להחזיר של שותפות של כל ישראל דאיך יתיר לכל אחד כוכה זו משום חלקו המגיע ואינו שוה פרוטה הלא ודאי להחזיר שאולה אחת וכיון דשאולה כשרה הוה הדין שותפו של כל ישראל ח"י"ט דלא מטי פרוטה לכל חד וחד דלא גרע משאלה וכל שכן של שותפין דמטי פרוטה דעדיף משאלה שהרי יש לו בה ממון חשוב שהוה שלו לגמרי וקרא דכל האזרח דמשמע מיניה שכל ישראל ראוין ליטב בסוכה אחת איכא לאוקומי ח"י בשאלה חי בשותפות של כל ישראל שקנו ממתנתו כרזי לצור דכיון שאין לכל אחד בה שוה פרוטה כרי הוה כשאולה זה נראה בטוב רש"י ז"ל והתוספות אמרו שלא היה צריך רש"י ז"ל דאפי' אין כוונתו לומר לאוקומי היתר' דכל האזרח בשותפות דמטי פרוטה לכל חד וחד דעדיף משאלה הפילו הכי הוה מרבין נמי להיתר שאולה דאי שאולה פסולה לא הוה אפשר להכשיר של שותפין דהא כיון דמוקמינן קרא דלך בין בשאלה בין בגזולה דבעינן שיהא של ממש אם כן אף בשותפות היחס פסולה דכל שקצתהו אינה שלו לא קרינן ביה לך כדאמרין גבי חלה ואיך וליכא למימר דלכתי האה קרא דכל האזרח למימר דלא ממשעינן מלך הלא כשכלה אינה שלו חבל של שותפות כשרה ולפולה שאולה פסולה דהא הפילו גבי אחרון דליח לן מעוטה כלל לשותפות אדרבה פשטיה דקרא משמע להכשיר של שותפות דהא כתיב לכם ואפילו הכי פסלינן של שותפות דכיון דשאול פסול מדכתיב לכם משלכם אמרינן דכלו בעינן שיהיה שלו ולא סגי בקצתו דהא אחרון אמר רחמנא ולא ח"י אחרון דחקיק דהא דאמר קרא לכם משום ולקחתם הכה נמי חי שאולה פסולה לא הוה מכשיר קרא של שותפות דהוה ליה ח"י סוכה ומפלה משום הח"י הפסול הלא ודאי כיון דשל שותפות כשרה גם שאולה כשרה דלא ממעיט מקרא דלך הלא גזולה בין כלם בין מקצתה וזה הוה כונת התוספות ואם לא נבחרה דבריהם כל העורך וזה הר"ן ז"ל וסייע לרש"י ז"ל דהוה אפשר לאוקומי היתר' דכל האזרח בשל שותפות ואכתי הוה חכין שאולה מלך דומיא דאמרין גבי טלית ואני אומר אין מעלית קושיא על התוספות דהתם רחמנא אמר שלא ישתמש אדם בטלית כהיא שלו הלא כהענין בה לית ולפשר שיחייבבו בשל שותפות כיון שקצתהו שלו כשרי הוה משתמש בשלו בלא ליתיה ויפטרבו בטלית שאולה שאין לו בה כלום חבל. בסוכה חי אפשר לומר כן דכיון שחייבה אותו תורה ליטב בסוכה שתהיה שלו אף נאמר שחפצו בו בח"י שלו ואין כאן ח"י סוכה כשרה ואין סוכה שלמה בעינן וכן נמי בחזקו ג] וחמס לויה בהסברה מרעיה דפסי עדיפה של שותפין משאלה כמו שבארתו למעלה הוה אפשר לפרש כוננו התוס' כדברי האמרים ולומר דטונס הוה דלך משמע חרי מיטעיט שאולה וגזולה לפי שאינה שלו ושותפות לפי שאינה כלה שלו מדלא כתיב לכם וכחך לך והדר כתב כל האזרח לרבו"י שאולה וחכתי מוקימינן חרי מעוטי דלך. הד לגזולה שאינה שלו ומדלא כתיב לכם ממעטינן שותפות חבל חי הוה מרבין שותפות מכל האזרח וממעטינן שאולה וגזולה מלך חכתי חכמי קרא לך וס"ל למכתב לכם ומרבין מיניה שותפות ולישטוק מכל האזרח דהא לא הוה לריבין ליה כלל הלקך רבו"י דכל האזרח ע"כ להיתר שאולה אחת ונשאר גזולה ושותפות לפסולה חרי מעוטי דמשמעני מלך ד] דכל שאפשר לקיים מני הכתובים שלא יכתיבו זה לח זה נקיימם הלא בהסברה מרעיה דפסי עדיפה של שותפות משאלה ואין להכשיר שאולה ולפסול של שותפות בשום פנים אף כי לדברי רש"י ז"ל מבושר פשוע שהשאלה כשרה וכו"ש של שותפות ואם כדבריהם יקשה לפרש"י ז"ל כי אמרינן גמ' ורבין האי לך מאי דרשי ביה מיבני ליה למעוטי גזולה הוה לכו למימר למעוטי של שותפות וכו"ש גזולה הלא משמע דגזולה דוקא הוה דפסולה חבל של שותפות כשרה מק"י דשאולה חבל זה לא יקשה לתוספות ז"ל אף אם חסיה כוננס דשל שותפות פסולה דלא בעינן רבין מאי דרשי ביה מההוה מיטעוטה דמשמע מיניה שתהא שלו ושותפות מדלא כתיב לכם איפסלה זהו מה שכלל בידו בה ומתמתי שמי יצחק ב"ר ששת זל"ה :

דמוקדמי קהל מורבידרי ישמרם צורם

שמה שאלתם על איש אחד שבא לפניכם ורצה להחזיר גרושתו ולא ידעתם בו שהוא בהן ונשא אותה לקוחין שניים ועתה נתברר לכם שהוא בהן ונסתפק לכם אחרי שכבר נשאה אם כופין אותו להוציא מאחר שאינה מגורשת מאיש אחר אלא שהוא החזיר גרושתו ורית חנפ הוא ואע"פ שפוסל ככהונה אולי לכתחלה הוא פוסל אבל אם נשאת לא חצא ואת"ל שכופין אותו להוציא אינו כפיה תעשו על זה :

תשובה

זו גרושה גמורה היא הפסולה לכהן מן החורה כי אין חלק בין גרושה איש אחר לגרושה עצמו ורית הגע שפוסל בכהונה

[א] יש' בקצתהו ס' קנים מה שהצריך בדברי הרובים אלא ופי' נחמיה נב' וכו' ס' קנים [ב] כ"י אולי ס' חללי' היה וכפ' ס' א"ע ס' ס' ופי' כדכר' ס' : [ג] כ"י כעבור [ד] כ"י כעבור ס' על דברי הס' ס' כ"י וממעטינן מ"ש כוכ : [ה] ס' בקצלה יעקב לחמרי' חלני כלום חתן כד"ה דע דליח' וכו' מ"ש כוכ :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שנה שנה

כיון שגם עתה שם קדש עליו. ואם חלמך ח"כ מאי פשיע מההיה דיום שמח בו אציו דהתם הנהו דה בנכח בתראי דהחירא אין שום אסור עליהם וח"כ ע"כ בקמח מחפנים מתעמח דידים מוכיחות ועדיין חבני לך בשלמים י"ל דהכחא ח"ש דמייחי מההיה אחי כסנרת איכא דחמרי היינו דרמי בר חמא דמסוק התם בנזיר דליכא לחיפלוגי בין בעיה דרמי בר חמא דשלמים להכיה דהתם שגדרה נזיר ח"ש דכסוספר אין כאן נדר כלל. ולפי זה לריך להרן קושיתך ולומר דאפילו כונה הנודר להתפס בעקרא מיבעיה לן כיון שהיה מחפנים עתה בשעת זריקה שהוא מותר ואומר זה בזה אין במשמעות לשון אלה למה שהוא עתה ואין לילך אחר כוננו לבר אלה גם אחר לשון דהח"כ בעינן שיכא פיו ולבו שוין ורמי זה נחכין להתפס בקרבן והתפס בחולין :

שנא מורבימרי ררבי יצחק גבריאל י"א

ראיתי כתבך על דבר האיס שמו משה וידאל אשר לפי הגרסה מכתבך הוא מפורסם ונכר לכס שנחף אח אשה רעהו אחרי שהתרו בו יהודים כמה פעמים על היוצא המיד עמה ומחיכה ביום ובלילה כאלו הייתה אשתו או פילגשו והיה עונה למחריכ בו כי הוא עושה העברה הנכונה לבזיון יסודים וזה משה רבינו ע"ה ובשאלת ממני להודיעך מה משפט האיס הכליל הזה אשר לא הניח עבודה זרה שלא עזבה למטן הגיד זה לבזר והוא יעשה. הנינו משיב לך איך אוכל להשיב כהוגן ואיני רואה הפירוש"ש ואך העירו העדים עליו ומ"מ לפי הגרסה הענין מפורסם וגם הוא מודה בדבר ועכ"ל אף כי בדין חורגנו מות יומת הנחף והנחפת ומיתחת בהנהג מ"מ לפי קו הדין לריך שיראו שני עדים העברה בשעת מעשה כמו שאמרו ז"ל במגלהים עד שייראס מנחפים ואין די להמיתו בשיראו אותו מתחיד עם הערוה וכן לריך שיצרו בו קודם מעשה וסמוך למעשה חוק כדי דבור שאם לא כן אפשר לומר שבשעת מעשה כבר שכח ההתראה כמו שמוצא זה בפרק אלו נערוה (ג"כ:) ונחזר לר"ם ז"ל (בפרק י"ג מהלכות סנהדרין) ונחף זה העובר מודה שבער ובמזיד אין מיתוין אותו וגם לא מלקין אותו המלקות של תורה אלא בהתראה שעה כמו שהרי יסווע את עבן או דוד לגר עמלקי או דין מלכות היה כמ"ס זה לר"ם במו"ל (פ"ח מהלכות סנהדרין) ועם כ"ז אמר שהדבר ברור שבער העברה במזיד ראוי לישרו למטן הנשחריס יראו ויקחו מוסר וראוי להכות לזה מכת מדרוס כמ"ס הר"ם ז"ל (פ"ט מהלכות סנהדרין) שכל מלקות שמלקין דיניי מילא לארץ אינא אלא מכת מדרוס ועוד שזה שמועמו רעה וכל העם מרגנין עליו שהוא עובר על העריות והתמיד בעברה זו ולכן ראוי להלקוחו בכל מקום ובכל זמן כמ"ס לרמב"ם ז"ל (פ"ד מהלכות סנהדרין) וז"ל יש לז"ד בכל מקום ובכל זמן להלקות אדם שמועמו רעה וכו' ולפי שטעם זה בודק ששאל בגמרא וביד רמה ראוי להוסיף בענשו שיהיו מכותיו רעות ונחמנות על גמרו בלי דבר חוץ ופ"ס בגמרא כן כל שכונת יסודים או המזולות הרגילין הלוק וסכות ברטועה ואחר כן אם תראו לאכרו בכבלי ברזל עד יכנס לבנו הערל ותראו פתח על הרעה הכל לפי מה שיראו הדיינין :

עוד שאלת מה לעשות לאיש אשר פתח חנותו למכור מלאכתו בבעוד ודברו בו הסוקדמין שלא למכור בדרך חול אחר שהוא עשיר וגם אתה באת אחריהם להתרות בו והמיתו הדברים בגודך ונגדו ועשה ביד רמה ואז קמו העניים עליך למה אסרת עליהם המלאכה אחר שאותו יתודי שהוא עשיר עושה דבר זה :

תשובה העשיר יהיה שפחה הכותו למכור מלאכתו בדרך חול אם הייתה המנה פחותה לזיוה או למכור והיה מוכר דברים הלריבין למועד לא עשה אסור שהדי שנינו בפרק מי שהפך (י"ג:) מוכרי פירות כמות וכלים מוכרין בלעיה ללורך המועד ומבואר בברייתא שהביאו בגמרה מנה פחותה לסעו פוחה ובעל דברו פחותה לרשות הרבים פוחה אחת ובעל אחת וכו' וכ"כ לרמב"ם ז"ל (פ"ז מהלכות שביעית י"ט) וגם הוחן העניים הם לא היה להם מה לחכול היה ראוי להחיר להם ואפי' מלאכה נמורה ואם חיון בנדר הזה אין להם ללעוק אף אם העשיר עשה בלא כראוי שפחה לרבות הרבים להדיח כי הפרש יש בין העושה מלאכה האסורה במועד שהוא אסור גמור אם מן התורה או מדברי סופרים כפי חלוק דעות המפרשים ז"ל ובין הפוחה מותרו למכור שאינו אסור חמור כל כך רק במזלזל קלח במועד למכור כדרכו בחול. אמנם העשיר שהוא אם פחה לרשות הרבים כדרכו בחול ולא פחה אחת ובעל אחת עשה בלא דין ועבר על דברי חכמים ואם היה בוגג היה מן הראוי להניחו ולהעלים עין אבל בעשותו אחר התראה ראוי לאי זה שוגג והמוקדמין היה להם למונעו בשעת מעשה בכח דנזי ואם היה עובר על נזי בית דין יגדו אותו אבל אחר מעשה אין להחמיר עליו כל כך ודי שהקבאו אותו בממון כפי מה שהוא אם למלכות אם לעניים כפי הכח או המנהג שלכס כמו"ס ז"ל (שם י"ג:) במכין מלאכתו במועד רואה לומר שיכול לעשותה קודם המועד ומכין להניחה למועד כדי שיעשנה או שהוא פנוי ואמרו במשנה ובגמרא בלא יטוין מלאכתו במועד וכלן הם כונו מלאכתן במועד יאבדו ובהר"ם ז"ל ב"ד מאהדין ומפקירין אותה לכל אף כאלו די בשחטניסוהו כפי מה שנהנה כמה עשה. אמנם אם מפני שפקר כך ובמוקדמין תרלו להחמיר עליו עוד הרשות בידכם שהרי המבזה שליח ב"ד מנדין אותו כ"ש המבזה ב"ד עלמס' ואם רלו למחול הרשות בידם והחמתי שמי יצחק בר ששת אה"ס :

דלמא בהיתרא קא סתפס רדעתי לאחר שנזרק והקשיח לו איך יוכל לומר בהיתרא קא סתפס אם קודם זריקה דמים הוא ועוד שכשהניח התלמוד חבטיא דאמר זה כזה נראה שלא הפכה לגמרי רק שלא יאמר לארז זריקה דמים ואסרת שמצאת בפירוש הרא"ש ז"ל כדבריך ואמר כך ה"ד משה נר"ו כי פעות הוא בפירושו :

תשובה במסכת נזיר פ' מי שאמר הריני נזיר ושמע חברו (כ"ג:) מייתי אבב גררל לסק בעיה דרמי בר חמא דרמי בר חמא דלמרינן התם מר זוטרה ברבי דרב מרי אמר היינו דרמי בר חמא דרמי בר חמא בר רבי ע"י כבשר זבחי שלמים מכו כי מחפנים אונים בעקרא מחפנים או בלגנח מחפנים פירוש לאחר שנלטען האסור והוסר דהיינו לאחר זריקה ודחי מי דמי התם ח"ש דלחחר זריקה מני אכיל ליה מיקדש קדיש הבה חי חמרת בלגנח מחפנים הו הפך לה בעל איכא דחמרי היינו דרמי בר חמא עכ"ל החלמוד שם בנזיר ולפוס סוגיא דהתם איכא מאן דפריש לה התם דמייורי בשתתפוס קודם זריקה דמים ואחר כן נזרק הדם וס"ל למר זוטרה דבעיה דרמי בר חמא קודם זריקה דמים הוא אלא דבעי חי בעקרא מחפנים והוי נדר או בלגנח מחפנים לכיון שיודע שהדם עתיד לזרק דעתו לאחר שנזרק ואין כאן נדר ומביריחא דקתני האשה שאמרה הריני נזירה ושמתה חברתה ואמרה ואני וכה בעלכ בל ראשונה ובהר לה היא מותרת והצרתה אסורה דפשיטנא מינה דבעל מיזוגי פשיט נמי מינה מר זוטרה לבעיה דרמי בר חמא דבעקרא מחפנים דח"ש שהראשונה הפך לה בעלה מ"מ כשגדרה החמירוה קודם הפרה בעקרא מחפנים ולא הותרה בהפרת הראשונה ולא חמרינן כיון שיודעת בהבעל יכול להפך בלגנח מחפנים והיא מותרת גם כן ופריך מי דמי לעולם דבעיה דרמי בר חמא בלגנח מחפנים משום דח"ש דכוותה באכילה אחר זריקה מ"מ שם קדש עליו ואפשר שדעתו היה להתפס בלאחר זריקה וכיה עוטה שיוכל אדם להתפס אפילו לאחר זריקה אבל בניזירות חי אפשר לומר דבלגנח מחפנים דהו הפך לה בעלה ואין שם נדר כלל כך פירשו שם קלה מחמרי סלרפתים ז"ל ולפי זה קשה כך סוגיא דנדריס דמפרש בל להדיח דלאחר זריקה קאמר דהו קאמר בה בעי רמי ב"ח כרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקה דמים מהו וח"ש דמפרש בחד הכי דלח קאמר הנודר ככה לישנא אלא דמחית בשר זבחי שלמים קמיה ואמר זה בזה מיכה לא משבשי' לבעיה דרמי בר חמא דאמר בהדיח לאחר זריקה דמים אלא ודחי במחפנים לאחר זריקה דמים בעי לה אלא ח"כ נדחוק כדי מוקמינן לה בחד הכי דמחית בשר וכולי קודם זריקה היא ונפרש כן לשון רמי בר חמא במחפנים על בשר שלמים המונה קודם זריקה דמים מהו כלומר אחר שנזרק הדם והוסר בשר השלמים מהו שיהיה מותר גם כשני המוחפס דקודם זריקה פשיטנא דאסור בעוד בלא נזרק הדם אבל לאחר שנזרק הדם והוסר הראשון חי חמרינן בעיקרה אפי' לאחר זריקה אסור שני וחי חמרינן בסופא מחפנים מכיון שהוסר הראשון הוסר השני והו דק הפירוש שפירש לך הרב רבינו אבה נר"ו. ומה שהקשיח לו איך יוכל לומר אם הוא קודם שנזרק בהיתר קה מחפנים דהו ביהיה בעתא אסור גמור הוא פליאה דעת ממני על קושיא זו כי נראה שהכנה מדבריו בהיתרה קה מחפנים דדעתו לאחר זריקה ואפילו קודם זריקה מותר וח"כ הוא עדיין קושייתך של ידים מוכיחות במקומה עומדה ואין חמרת שמכח הקוביה היתה פירשה קודם זריקה ועוד דחי אפשר לסקך במחפנים לפני זריקה שיהיה דעתו להיתר גמור דהו אפילו במחפנים התם ואומר כשלמים אסור בדתנן במתניתין (נדריס י"ג:) מעלה תורה שלמים שאוכל לך אסור ואין חמריס שדעתו לשלמים אחר זריקה כ"ש במחית קמיה בשר שלמים קודם זריקה ומתניתין בין אומר בשלמים או כבשר שלמים היא דאין לחלק אלא ודחי לריך שיהיה דק פירשו כמו שאמרת שהו מחפנים קודם זריקה והשתח חל האסור ונחפס אלא כשיזרק הדם ונלטען הכיתר הוסר גם השני שדעתו כשמתפס בו אפי' בשעת אסורו שיהיה כמוהו לגמרי בשניותה הראשון יותר גם השני והשתח חמיר המחפנים התם ואומר בשלמים ממחפנים בשר מיוחד דבמחפנים התם אפשר שדעתו לאסור בשלמים קודם זריקה אבל מחפנים בשר עקר מיוחד דעתו שיהיה כמוהו לגמרי וכשיתר זה יותר גם זה. אמנם עקר הפירוש של סוגיא זו לאחר זריקה היא וכן פירש הרא"ש ז"ל וכן בפירוש הר"ן ז"ל וכן בשעות אחרות יב חתנו מנדריס וכן נראה מבואר ין התם שמעין שמיכה החלמוד שגראה מהם שגח לפשוט הבעיה במחפנים לאחר זריקה דמים כדקאמר בהדיח והו נותר ופגול לאחר זריקה דמים הוא ומה תרומה לחמי תורה לאחר זריקה דמים היא וכן היתה דיום שמת בו אביו דומיא דלאחר זריקה היא דכשעה שמזפים הו איכה עובת חד בשבא בתראי דהחירא נראה ח"כ שהבעיה היתה במחפנים לאחר זריקה ואין לדחוק ולומר דפשיט לה מכ"ש דאפילו במחפנים לאחר זריקה שהוא עתה היתר מחפנים בעקרא כ"ש במחפנים קודם זריקה דלא הו ליה לארזוכי בלישניה ולימיר וכה הנה דלאחר זריקה דמים היא אלא ודחי משמע מסוגיא דנדריס דבמחפנים לאחר זריקה היא הבעיה אלא ח"כ יאמרו הוחן מפרשים ז"ל שם סוגיות מתחלפות דסוגיא דנדריס מפרש הבעיה במחפנים לאחר זריקה וסוגיא דנזיר מפרש לה במחפנים קודם זריקה אבל רש"י וכן ר"ח ז"ל מפרשי היתה סוגי' דנזיר במחפנים לאחר זריקה מכת סוגי' זו דנדריס ולפרש סוגיא דנזיר בפירושם אין מקום עתה להחריך. ומה שהקשיח לך חי לאחר זריקה היא ידים מוכיחות איכה דבעקרא מחפנים דחי בהיתרה כבר מותר הוא מ"מ שם קדש עליו ח"ש שהוא מותר באכילה כמו שאומר שם החלמוד בנזיר וזה עוטה וסבור שיוכל אדם להתפס בשלמים אפילו לאחר זריקה

שאלה

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שנ"ש

סרקסטה לנשיא דון ודאל בן לביא י"א

שאלה ראובן קדש מינקת חברו בפני עשרה ולקחה לו לאשה תוך כ"ד חדשים וקודם זה כמו שני חדשים נתנה היא בנה למינקת לפי שאמרת היא שצמקו דדיה וראובן זה קודם שיקדשנה שאל מה אהוות מדעיו כי הוא רוצה לישא האלמנה ההיא ולשכור לבנה מינקת והם הזהירוהו לכל יעשה כן כי היא אמרה לו עד שיעברו כ"ד חדש זה לא שמע לעצתם נסתפקו הדיינים אם יכופו אותו להוציא או שלא יכופו אותו להוציא כי אם להפריש או שלא יפרישוהו כלל לפי שהוא רוצה לשכור מינקת בשבועה שלא תחזור בה ובקנס דהוי כמו הנזה דבי ריש גלותא דלא הדרי בהו (כחובות ס':) וגם הסתייע בלשון הר"ם ז"ל שכתב שאם אירס מעוברת או מניקה אין כופין להוציא וגם שאין לו במה לזונה כי אם סמוכה על שלחנו :

תשובה לא נחצה בלשון השאלה אם זה קדש לכד או קדש וכנס כי לפי מה שכתב בשאלה לקח לו עשרה חכמים וקדשה בפניהם ולקחה לו לאשה נראה שקדש וכנס שאל"כ לא היה לו לשואל לומר כי אם וקדשה בפניהם אבל כשכוסף ואמר ולקחה לו לאשה נראה שקדש וכנס כמו שהתירו בפרק עשרה יוחסין (ע"ה) ומורה (רנ"ה) [אביי] במחזיר גרושתו משנסתת שאל קדש ולא צעל אינו לוקה דכתיב [לקחתה] לו לאשה ועוד צאמרו לקח עשרה חכמים וזהו לפי שצרכה חכמים בעשרה אבל ברכה ארוסין אינה לריכס עשרה כמ"כ רבי שמואל הנגיד ז"ל ורמב"ן ז"ל ועוד שכתב בשאלה אם חוכל לעמוד עמו בבית ח' כי אין ידו משנת לתח לה מנוחה חוץ לשלחנו ואם לא כנס אלה שקדש לכד מה ענין מנוחה ככאן וארוסה אין לה מנוחה אם לא אחר הגעה זמן ובכאן אפילו לאחר ל' יום שהוא זמן האמנה אם היה בזה לא יוכל לכנסה עד שיעברו כ"ד חדשים הנה הוא ארוס מלכתוב חוץ זה הזמן ואינו חייב במנוחה כמו שאמרו בריש כתובות כל אונסא לא חבלה וכ"כ זה דלמים בתקנתא דרבנן . הנה מפני כל זה נראה שזה קדש וכנס . ומד אחר נראה שלא כנס אלא שקדש לכד שהרי ראובן זה מסתייע כמ"כ הר"ם ז"ל אירס מעוברת או מניקה אין כופין אותו להוציא ואם היה שקדש וכנס הנה אין ממנו כסוישו שהרי הוא ז"ל כתב למעלה סמוך לזה עבר ונשא מעוברת או מניקה בתוך זמן יוליגה גנג ואפי' היה כהן ואם היה ישראל יחזירנה אחר כ"ד חדש של הנקה והו מפורש בגמרא בפרק החולץ (ל"ד) ואם לא נשנית אל דברי רבנן בעל ושיחחו כי חלוי שיחחו אינה לריכס הגמור מ"מ הצוררים שנסתפקו בדבר מפני דברי הרמב"ם ז"ל נראה שזה קדש לכד וכיון שיש בזה קלח סתירה בלשון השאלה יש להשיב אם קדש וכנס מהו ואם קדש לכד מהו . ואומר אם קדש וכנס מינקת חברו בתוך כ"ד חדש שפייט ככופין להוציא כדאיתא בפ' החולץ (ל"ו) לא ישא אדם מעוברת חברו או מניקה חברו ואם נשא יוליגה ולא יחזיר עולמית דברי ר"מ וחכמים אומרים יוליגה ולבטייע זמנו לכנס וקיי"ל כחכמים ואמרין ההם אמר רבא ודברי חכמים יוליגה גנג אמר מר זוטרא דיקא נמי דקאמי יוליגה ולא קאמי יפריש מ"מ וכן מסקנה דשעתה וכן פסק רבי"ף ורמב"ם ז"ל ואין חולק ואין לנו לחוש לדברינו ביהו ולא לקלקול הכתובה דלא עקיבין תקנתא דרבנן משום בני עמי ועוד דהא לא עבד רבנן תקנתא לאשה כהן וחייב להוציא א"ע"פ בלא יוכל להחזירה לעולם כדאיתא בפרק החולץ . ומת שטוען בעל הסמינקת חששני שלא תחזור צה וחייב עליהם בקנס שלא תחזור צה והינה דומיה דהיה דבי ריש גלותא דשרא לכו רב נתמן בנראה בנה למניקה והאמרין לעמה הסם משום דהני דבי ריש גלותא לא הדרי בהו כדאיתא בכחובות פרק א"פ אין מכאן רחיה דהתם דוקא . בדי דבי ריש גלותא שהמינקת לא היו חוזרות בכו מפני חיתתן וירחמן מהם והיו מפורסמין בצעלי ארוע ומפני זה התירו להם שאם לא היה הדבר מפורסם ה"ל למגור בהי דבי ריש גלותא אטו שאם איננו דהדרי בכו כמו שגזר ר"מ בשחיין רחוייה לילד בלתיכוס להמתין ג' חדשים וקיי"ל כרבי מאיר בגזירותיו והא להיה דמיה כמו שדמו אותה סם ואע"ג דאסיקנא הסם מה מותר ולא גזרין מה אטו לא מה היינו משום דבמה הדבר מפורסם ונדע לכל וליכא למגור ציה אטו לא מה משא"כ בהיה דר"מ דאין רחוייה לילד שאין נמר לכל מי בן הרחוייה ומי בן שאין רחוייה ושיין למגור בהו ובהי דבי ריש גלותא כיון שעינינו גלוי ומפורסם לכל לא שיין למגור בהו אבל במינקת שנשבעה אין זה מפורסם ואיכה למגור בהו נשבעה אטו לא נשבעה וכן כתבו קלח מחכמי הרפתים ז"ל וכן נראה דעת רבי"ף ז"ל שלא הביה בהלכות הריה דשרא רב נתמן להנהו דבי ריש גלותא א"ע"ג דמשמע דהלכה היא והיינו לפי שאין בזמנינו זה מי שיהיה ענינו כהנהו דבי ריש גלותא ואם היה דעתו ז"ל ששבעת המינקת וחובתה היא כמו הנהו דבי ריש גלותא לא היה לו להשמיטה גם הרמב"ם ז"ל לא כתב דין זה דבי ריש גלותא נראה שזה כיון . ועוד שאפילו כשנשבעת יש לחוש שמא תחזור צה משני חי זה נולד שחורה הנראה לעולם שחוכל לעבור על שבועתה כמו שאמרו בגטין פרק השולח (ל"ה) שאלמנה אין משביעין אותה משום דטרחת קמי יחמי ומורה לעבור על שבועתה והכא איכה סנתתא לכל מאי דאפשר למיחם חיישיין שהרי אפילו במה בנה הוה ס"ד למיחם שמא תחזירנו מפני . שנתמא כן פעם אחת אלא שדחו היתה שופה הואי . ומה שטען מפני שהיו לה שדים לומקים אין זה מלשמן ויפה לו שהרי בגמלתו אסיקנא בנמרה דאסור א"ע"פ שאפשר שאחר גמלה אותו עברו ג' או הרבעה חדשים ופסק ממנה החלב ונתקו דדיה

שאלה ראובן קדש מינקת חברו בפני עשרה ולקחה לו לאשה תוך כ"ד חדשים וקודם זה כמו שני חדשים נתנה היא בנה למינקת לפי שאמרת היא שצמקו דדיה וראובן זה קודם שיקדשנה שאל מה אהוות מדעיו כי הוא רוצה לישא האלמנה ההיא ולשכור לבנה מינקת והם הזהירוהו לכל יעשה כן כי היא אמרה לו עד שיעברו כ"ד חדש זה לא שמע לעצתם נסתפקו הדיינים אם יכופו אותו להוציא או שלא יכופו אותו להוציא כי אם להפריש או שלא יפרישוהו כלל לפי שהוא רוצה לשכור מינקת בשבועה שלא תחזור בה ובקנס דהוי כמו הנזה דבי ריש גלותא דלא הדרי בהו (כחובות ס':) וגם הסתייע בלשון הר"ם ז"ל שכתב שאם אירס מעוברת או מניקה אין כופין להוציא וגם שאין לו במה לזונה כי אם סמוכה על שלחנו :

לכופו לתת גט זמן וקצתו התגלגלו לשנות לה שנית אם תרצה לכה חלוי לשכה תחתיו ואם אין שיהיה השלה שטר הכחובה ושטרי שאר זכויותיה והוא קבל עליו לגרש כמו בתרצה מכהב הקהל הכוח השלוח אליכם ויגענו פה למלא קיום לחתימות שטר השלימה ולא מלאנו ואף כי נחקים בעירכם בלשונת דדייני הלל יזיעת דקיום כ"ד לרין קיום כי כן פסקו האחרונים ז"ל במחלוקת שיש מזה בירושלמי (בנהדרין פ"ג) ה' וזה השליח היה לו להכתוב קיום בעברו ממקום למקום מאגשים מפורסמים שהתימותיכן ידועות ונכרות ואף התימתך ותחיתת ס"ר מנחה קשערה נר"ו אין פה בדין בדין זולתי ולכן אם יבז זה או אחר על זה תזכירוהו בזה :

מה ששאלת בהא דאמר (גיטין ע"ו) תהא במאמינה לומר שלא באתי אם היא אומרת שלא באתי ויש עדים שבא מה דינו כי הרי יש עדים בנגדה או דלמא הרי הוא כאלו אמר בעבשיו יהא גט אם תאמר היא שלא באתי :

תשובה נראה לי דאם לא אמר לה בפ"י תהא נאמנה ככתבי גומה שלה באתי אינה נאמנה כל שיש עדים כנגדה דהא לא הימנה אלא עליו אבל לא כנגד עדים וכדאסיק רב פפא בפרק שבועת הדיינין (מ"ב:) גבי סהוה דאמר להכריע מהימנה עלי כל הימנה דאמרת לא שרענה וכו' אבל חי הימנה בפירוש כנגד עדים נאמנה היא אפילו בלא עדים דהא הימנה וכו' אמר יסא גע אפילו אם באתי כל שתאמר היא בלא באתי והלשון שכתוב בספר המטות בגדול הוא זה ומתוך צאומר נאמנה עלי בלא באתי שאפילו באתי ח"ה היא בלא באתי יהיה הגט גט ע"כ . ואין נראה שתיזה כונת הספר לחמר שאף צאומר נאמנה עלי בלא באתי לכו היתה נאמנה כנגד עדים אלא דוקא בלא עדים ומאי שאפילו באתי ר"ל שאפילו הני אומר שצאתי . ואם רצה לומר שתיזה נאמנה אפילו כנגד עדים לרין שיאמר כל הלשון הכוח בעלמו שכתוב בספר ובעל מלשון הנאי הבעל ; וכן נראה ממה שאומר שאף אם באתי שאם היה מלשון המחבר היה לו לומר שאף אם בא והגמרה שהמרה צאומר נאמנה עלי ר"ל שיאמר לה הבעל לשון מבוחר שיהיה משמעו שהיה חסיה נאמנה לעולם אבל אין ספק אלא שבאומר נאמנה עלי לכד לא האמינה אלא עליו ולא כנגד עדים כן משמעוהו בלשון ב' . ומה שמלתה כתוב בסדור הגט שכתב הרשב"א ז"ל ולרין שיאמר הריני פוסל כל עד שיאמר דבר שיבא ממנו בעול לגט זה ואמרת דמשמע דכשפסלו הוי כאלו לא דבר בעד דבר וקלח קשה דכשלאה בממונה חנאי ממון הוא וקיים אבל באסורה ליכא למימר הכי אם לא מטעם שכתבתי עכ"ל . דע שאין טינת הרשב"א ז"ל שבגט יוכל הבעל לפסול עדים המעידים על פסול הגט אם מחמה כתיבתו אם מחמה נתינתו אלא על עדות מסירת מודעה על הגט לכד הוא שמועיל לפי שכבר יש לנו שאף אם מסר מודעה על הגט יוכל לבעל המודעה בשעת כתיבה ונתינה ועדיין יש לחוש שמה מסר מודעה נס על בעול המודעה והר"ם ז"ל כתב בלשון מידי חשש זה יבעל ענה בלשון כולל כל מה שאמר שיהיה גורם לבעל הגט וזהו ילא מידי חשש זה שאף אם תחלה במסירת המודעה אחר בלשון כולל כיון שגם בבטולה אחר לשון כולל הולכים אחר דבריו האחרונים והרשב"א ז"ל כתב עליו שאם מסירת מודעה על בעול המודעה מבעלה ביעול המודעה אף כשיאמר בלשון כולל מה שיעיל דלמא הוא מסר מודעה על בעול כזה וליה חקן להוציא מידי כל ספק שיבעל כל מודעה וגם שיפסול כל עד שיעיד שמסר מודעה בפניו וכתיב הוא עלמו ז"ל וא"ה מה יועיל לגבי אסורה אם יעידו וגם כבר העירו . הני אומר כל שהוא פוסל עדיו אף הוא מבעל מודעה לגמרי עכ"ל :

שאלה ראובן קדש מינקת חברו בפני עשרה ולקחה לו לאשה תוך כ"ד חדשים וקודם זה כמו שני חדשים נתנה היא בנה למינקת לפי שאמרת היא שצמקו דדיה וראובן זה קודם שיקדשנה שאל מה אהוות מדעיו כי הוא רוצה לישא האלמנה ההיא ולשכור לבנה מינקת והם הזהירוהו לכל יעשה כן כי היא אמרה לו עד שיעברו כ"ד חדש זה לא שמע לעצתם נסתפקו הדיינים אם יכופו אותו להוציא או שלא יכופו אותו להוציא כי אם להפריש או שלא יפרישוהו כלל לפי שהוא רוצה לשכור מינקת בשבועה שלא תחזור בה ובקנס דהוי כמו הנזה דבי ריש גלותא דלא הדרי בהו (כחובות ס':) וגם הסתייע בלשון הר"ם ז"ל שכתב שאם אירס מעוברת או מניקה אין כופין להוציא וגם שאין לו במה לזונה כי אם סמוכה על שלחנו :

תשובה נראה לי דאם לא אמר לה בפ"י תהא נאמנה ככתבי גומה שלה באתי אינה נאמנה כל שיש עדים כנגדה דהא לא הימנה אלא עליו אבל לא כנגד עדים וכדאסיק רב פפא בפרק שבועת הדיינין (מ"ב:) גבי סהוה דאמר להכריע מהימנה עלי כל הימנה דאמרת לא שרענה וכו' אמר יסא גע אפילו אם באתי כל שתאמר היא בלא באתי והלשון שכתוב בספר המטות בגדול הוא זה ומתוך צאומר נאמנה עלי בלא באתי שאפילו באתי ח"ה היא בלא באתי יהיה הגט גט ע"כ . ואין נראה שתיזה כונת הספר לחמר שאף צאומר נאמנה עלי בלא באתי לכו היתה נאמנה כנגד עדים אלא דוקא בלא עדים ומאי שאפילו באתי ר"ל שאפילו הני אומר שצאתי . ואם רצה לומר שתיזה נאמנה אפילו כנגד עדים לרין שיאמר כל הלשון הכוח בעלמו שכתוב בספר ובעל מלשון הנאי הבעל ; וכן נראה ממה שאומר שאף אם באתי שאם היה מלשון המחבר היה לו לומר שאף אם בא והגמרה שהמרה צאומר נאמנה עלי ר"ל שיאמר לה הבעל לשון מבוחר שיהיה משמעו שהיה חסיה נאמנה לעולם אבל אין ספק אלא שבאומר נאמנה עלי לכד לא האמינה אלא עליו ולא כנגד עדים כן משמעוהו בלשון ב' . ומה שמלתה כתוב בסדור הגט שכתב הרשב"א ז"ל ולרין שיאמר הריני פוסל כל עד שיאמר דבר שיבא ממנו בעול לגט זה ואמרת דמשמע דכשפסלו הוי כאלו לא דבר בעד דבר וקלח קשה דכשלאה בממונה חנאי ממון הוא וקיים אבל באסורה ליכא למימר הכי אם לא מטעם שכתבתי עכ"ל . דע שאין טינת הרשב"א ז"ל שבגט יוכל הבעל לפסול עדים המעידים על פסול הגט אם מחמה כתיבתו אם מחמה נתינתו אלא על עדות מסירת מודעה על הגט לכד הוא שמועיל לפי שכבר יש לנו שאף אם מסר מודעה על הגט יוכל לבעל המודעה בשעת כתיבה ונתינה ועדיין יש לחוש שמה מסר מודעה נס על בעול המודעה והר"ם ז"ל כתב בלשון מידי חשש זה יבעל ענה בלשון כולל כל מה שאמר שיהיה גורם לבעל הגט וזהו ילא מידי חשש זה שאף אם תחלה במסירת המודעה אחר בלשון כולל כיון שגם בבטולה אחר לשון כולל הולכים אחר דבריו האחרונים והרשב"א ז"ל כתב עליו שאם מסירת מודעה על בעול המודעה מבעלה ביעול המודעה אף כשיאמר בלשון כולל מה שיעיל דלמא הוא מסר מודעה על בעול כזה וליה חקן להוציא מידי כל ספק שיבעל כל מודעה וגם שיפסול כל עד שיעיד שמסר מודעה בפניו וכתיב הוא עלמו ז"ל וא"ה מה יועיל לגבי אסורה אם יעידו וגם כבר העירו . הני אומר כל שהוא פוסל עדיו אף הוא מבעל מודעה לגמרי עכ"ל :

אין . ע"י בני חיים ס' ח' ס"ט : ג' נ"י א"מ ס"י ק"ד . וי"ו ג"מ ס"ס ק"ד : ד' ע"י נקש"ה ס' ק"ו ס"ס ג' : ו"א

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שסא

דין ומה שראוי לעשות בזה למעשה חוצר ה' יבא לפני מוריו כרצו רבינו נסים כ"ד דליהו דייגא וממנו חלה תורה ודבר ה' נפיסו חמת:

פרומישה רניצק מימן י"א

שם השאלה הראשונה אם כותבין אגרת מרד על שומרת יבם האומרת מאים עלי:

תשובה דין שומרת יבם המורדת חלוי במשנה ראשון ובמשנה אחרונה דפליגי חי מטות יבום קודמת חי מטות חליצה דגרסי' בכתובי פ' אע"פ (ס"ד.) אמר רב טובי בר קינא אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואחזבי' עליה מזריחה דאני' אחת ארוסה ושואלה ואפי' גדה ואפילו חולה ואפילו שומרת יבם ומסקנא דשמעתא חידי וחידי בשבתע ליבם ולא קשיא כן למשנה ראשונה כן למשנה אחרונה דהן מטות יבום קודמת למטות חליצה בראשונה שהיו מתכווין לשם מטות חליצה קודמת למטות יבום קודמת למטות חליצה שחין מכווין לשם מטות חליצה קודמת למטות יבום וכוון דשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם קאי כמגלה אחרונה לא קיימא לן כותיה חלה כמשנה ראשונה דגרסי' בפ' החולץ (ל"ט:) אמר רמי בר חמא ואמרי לה אמר ר' חייא בר אבהו אמר ר"י חזרו לומר מטות יבום קודמת למטות חליצה אמר ר"ז אבשור דרי מעקרא סבור כאבא שאלו ולבסוף סבור כרבנן דהניא חבא שאלו חומר הכונס את יבתו לבוס טי גסוס חיסות לשום דבר אמר כאלו פוגע בערוה וקרוב הני בעיני להיות הולד ממך וחכ"א יבמה יבא עליה מ"מ וכיון דמשנה אחרונה כאבא שאלו קיימא לן כמשנה ראשונה דאחיה ברבנן וכחזרו לומר ואע"פ שרש"י ור"מ ז"ל פסקו דאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם וכמשנה אחרונה דמטות חליצה קודמת וכאבא שאלו וברבי פדת אמר דבפ' אע"פ דאמר חבב לא נזקקין לו חבב ליבם אין נזקקין לו וכבר קפחא דבפ' ב"ם (ק"ט.) דבבירא ליה כאבא שאלו חזו אין לנו חלה במשנה ראשונה וכחזרו לומר וכפסק הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכל האחרונים ז"ל דאע"פ דבגוי' דבפרק אע"פ משמע כשמואל דאין כותבין כיון דמסקנא חסד דהוא דיגא חלוי במשנה ראשונה ובמשנה אחרונה נקיטינן כסתמא דבגוי' דבפ' החולץ דחזרו לומר מטות יבום קודמת וברבנן דפליגי עליה דאבא שאלו וכתבייהו דייבמה יבא עליה מטות כלומר מטות יבום מזביליה וכדפריש לה רבא חסד ברבנן ודלא כרצו יתקן בר חבדימי דמוקים לה כאבא שאלו ומפרש לה יבמה יבא עליה למטות כלומר לשם מטות ושוד דר"י וריב"ל דפליגי חסד בביאת קטן וחליצה גדול חסד מהן עדיפא בבירא לכו דמטות יבום קודמת כדאמרי' חסד ללישנא קמא מ"ד ביאת קטן עדיפא דהא מטות יבום ומ"ד חליצה גדול עדיפא במקום גדול ביאת קטן לא כלום היא משמע הא ביאת גדול עדיפא וכל שק ללישנא בתרא דאפילו ביאת קטן עדיפא מזביליה גדול דאיתמר חסד בביאה כ"ט לא פליגי דביאת קטן עדיפא כי פליגי בחליצה וא"כ לפי פסק זה והוא הנטין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם המורדת ואין לומר דהיינו דוקא בשומרת יבם המורדת ואחזרה בנייה ליה ומלענה ליה דהו סתם מורדת כדאמרי' בגמ' היבא דמי מורדת אמר רמימא דאמרה בעינא ליה ומלענה ליה וכו' אבל שומרת יבם האומרת מאים עלי אין כותבין עליה אגרת מרד זה אינו שכל שמורדת מהשמים נקראת מורדת ואפילו האומרת מאים עלי שהרי פירש רש"י ז"ל שהיא דכלתיה דרב זבד אימרתה באמרה מאים עלי וגרסה שהזקיף לרב ז"ל לפרש קן משום דחי' אומרת בעינא ליה ומלענה ליה לא הו' מספקי חי הפסידה בלאתיה קיימין חסד לא דפשיטא דמפסדה לכו כדאין (ס"ג.) לשולם הוא שמה ואיך שאם חפול לה ירושה במקום אחר יגבה הוא ממנה וע"כ לא פליגי חלה כנכסי מלוג הבאין לה לאחר מכן אבל כנכסי מלוג שיש לה הפסידה אותן וכל שק נכסי לאן ברזל בין קיימין בין אינן קיימין ואפילו מקרקעי ועד כדי כתובתה דמתני' הכי משמע וכו' רמב"ן חלה באמרה מאים עלי איבא לספקי ואמרי בה לתד לישנא מרדה הפסידה בלאתיה קיימין ובאיך לישנא מרדה לא הפסידה בלאתיה קיימין ח"כ נראה שגם אומרת מאים עלי נקראת מורדת ואע"פ שיש מפרשים בהפך פרש"י ז"ל ואומרים דהסיה דכלתיה דרב זבד במורדת דאמרה בעינא ליה ומלענה ליה ומש"ס מספקא לכו חסד הפסידה בלאתיה קיימין חסד לאו דחי' באומרת מאים עלי פשיטא דלא הפסידה אותם דלא גרעה מאתה דלא מפסדה לכו דחא היא אתה בליה מי זע כדאיתא בבבא פרק אלמנה כוננת (ק"ח:) וכלל הכנים נמי דאמרי' בהו דיוולוחות שלא בכחובה כלומר שמתנתן מעשיהן כרשים הוא שמתסידות כחובה אמרי' חסד דאין לכו לא כחובה ולא חוספת חלה בלאתיה קיימין יס לכו וכן דעה סר"ס ז"ל שסא כתב באומרת מאים עלי שטולת בלאתיה קיימין ובמורדת כדי ללערו כתב שאם תפסה בלאתיה קיימין אין עולאין מידה ח"כ הוא מפרש הא דרב זבד דאמרינן בה שהתא דלא חיתמר לא כמר ולא כמר תפסה לא מקיין מינה לא תפסה לא יסביק לה באומרת בעינא ליה מ"מ מדברי רש"י ז"ל נלמד שהי' האומרת מאים עלי נקראת מורדת וכן נראה ג"כ מדברי הרמב"ם ז"ל שסא כתב בלשון הזה האשה שמנעה בפלה מהשמים המטה היא הנקראת מורדת ושאלין אותה מפני מה מרדה חסד אמרה מאסתיה וכו' וכיון שגם האומרת מאים עלי נקראת מורדת ואמרי' סתמא ככותבין אגרת מרד על שומרת יבם בכל ענין כותבין ושוד דשמואל

ואע"פ ל' רייך להמתין עד שיפצרו כ"ד חדש וכו' תימא דהתם הוא משום דחיישינן שמא תינתן מלגמלו קודם הזמן הלכך לו ג"כ יש לחוש בכלן שהיא תפסה בענין שיסתלק ממנה החלב ע"י סם והדברים הרעים לחלב ואם קן בנדון זה אם כנס טופין אותו להוליא בגע ולא יכנס עד שיפצרו ימי הנקת הולד שסם כ"ד חדש ולדברי הראב"ד ז"ל לריך עוד להמתין אחר זמן זה כימים אשר עמד עמה בחסור חלה שהרמב"ן והרשב"א ז"ל לא הודו לו בזה ואמרו שהיא חומרת יתרה ונראה שהיא חסורה כל זמן זה לדור עמו במצוי דומיא דכהן שגרש חבל חין לחסרה לדור עמו בשטותו דומיא דישאל שגרש ונשאה לאחר משום דהתם איבא חסורה דאשה חיס חבל הכא דליבא חלה חסורה דרבנן די לנו שנתמיר עליה כמו באשה כהן שלא נשאה לאחר ואין לומר דשחיה אשה כהן דחייבא חסורה דאורייתא חבל הכא דליבא חלה חסורה דרבנן דדור עמו במצוי ואפילו בחזרו כל שייחד לה בית ושחיה נכנסה בבית בנייה ויולדה בראש בנייה כל' שיהא שם שומ' שלא יתיחד עמה כמו שהתירו באשה כהן ששכחיה כדעבד לה רבי זכריה בן הקלף לדביהו כדאיתא בפרק האשה שנחלמלה (כ"ז:) דשחיה התם דבשבויה הקלו ח) וכדאמרינן התם חבל בזה ז"ל דמהמרינן בה כמו באשה כהן שנחגרה דאע"פ דהא דאורייתא והא דרבנן כל דחקון רבנן כעין דאורייתא חקון ושוד דבהא בעינן למימר בפ' החולץ וחכמים עשו חזק לדבריהם יותר משל חסד והיינו דהתם בפ' האשה שנחלמלה גבי הויא דר' זכריה בן הקלף כי בעינן מהו לעשות בגרושה כן לא אמרינן התם טעמא מאי משום דאסורה דרבנן חבל הכא דאסורה דאורייתא לא חלה אמרי' התם טעמא מאי משום דבשבויה הקלו חלה דלא שני בהא בין אסורה דאורייתא לאסורה דרבנן והלכך בנדון זה אסורה לדור עמו במצוי ומיכו ס"מ במצוי סתום דומיא דהתם מבואות האמרינן לענין שבה חבל במבואות מושלישן שהרבים בוקעין בהם אין לחוש בהם לכלום ומותר וכו' כ' בתוספתא חבל ר"י כ"ד אברהם ז"ל כתב דיש' שגרש ונשאה לאחר ואח"כ נחגרה ממנו שמוהרת לדור עם הראשון במצוי וכיון דליבא חסורה דאורייתא כמ"ס א"פ עשרה יוחסין (פ"ח.) דמודו חביי ורבה במחזיר גרושתו משנשאת שחם בעל ולא קדש אינו לוקם משום דהויה כתיב בה לא מתמרינן בה כמו באשה כהן שנחגרה דאיבא חסורה דאורייתא חבל בחזר לא תדור עמו ואפילו ביחד בית ואע"פ שהתירו כן בשבויה משום דבשבויה הקלו ולדבריו בנדון זה הכי דינא ב] :

ואם זה קדש ולא כנס בזה יש מחלוקת בין הראשונים שדעה הרמב"ם ז"ל שאין טופין אותו להוליא חבל נראה שדעתו שמנדין אותו משום דעבר אדרבנן סכן כהן הוא ז"ל במאמר בהון חשעים של הבכחה ב] ובין בזו ובין בזו אסור לתרם דקיי"ל הלכה כר"מ בגזרותיו ואמרי' נמי התם (מ"ג.) רב ושמואל דאמרי' תרוויכו רייכס להמתין כ"ד חדש חון מיום שטולד בו וחון מיום שנחגרה בו כי דעת הרב ז"ל שאם הויה הרין לטופי להוליא לא היו אומרים בגמרא (ל"ז.) בארם בחון ג' וברח ערוקים מסחיי' חבל היה לנו לדמותו עד שיגרש ועוד דבברייתא לא קחיי אלא ואם נשא יוליא חבל אחי לא שמעינן דבארוסין יוליא גס בכנס חון ג' של הבכחה סוכר הרב ז"ל שאין טופין להוליא משום דברייתא לא תני בה והא נשא יוליא חלה גבי מינקת חבדו ומעוברת חבדו חבל בשלשה של הבכחה כיון שהזמן קצר אפילו בכנס לא אמרינן בה יוליא חלה די בהפרשה ואין קן דעת הראב"ד ז"ל ולא דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל חלה בכלן טופין להוליא ומשמחין ליה עד שיגרש והא דקחיי בברייתא והא נשא יוליא משום דבעי למנקש מלחא דליה בה פלוגתא חבל בארוסין פלוגתא דר"מ ורבי יהודה היה חבל בתר דקיי"ל כר' מאיר בגזרותיו בין בכנס בין בארם ולא כנס טופין להוליא בין במשבויה ומינקת חון כ"ד חדש בין בשאר נשים חון ג' של הבכחה ומאי דאמרינן בארם חון ג' וברח ערוקים מסחיי' כבר פרש"י ז"ל ערוקים מסחיי' ולא בעי למכפייס למכתב ביסא דגלי דעתיס דלא בעי לכנס עד זמניה נראה מדבריו שאם לא ברח מנדין אותו עד שיגרש אפילו בארם וא"כ בנדון זה שלא גלה בדעתו שאינו רוצה לכנס אדרבא גלה בדעתו לכנס אפילו יברה עתה מנדין אותו עד שיוליא ד] ועוד היה אפשר לומר כי לא אמרו בגמרא ערוקים מסחיי' חלה בארם בחון ג' של הבכחה דליבא סכנת ולד חבל במעוברת ומינקת דאיבא סכנת ולד אפילו ברח טופין אותו להוליא דמתמרי' בסכנתא פפי מאסורה כדאמרינן בפ"ק דחולין (ט:) מאי קא מדמיח אסורה לסכנתא ובהכי סלקא שמתתא חסד חלה ש"מ שאני בין אסורה לסכנתא ש"מ חבל כיון שלא נמלא זה לראשונים ז"ל לא חשבוך בזה על סברתי מיעו כנדון זה לא נפקא לן מינה מידי כיון שזה לא ברח מתחלה מיד לאחר ארוסין ולא גלה בדעתו שאינו רוצה לכנס עד זמנו טופין אותו להוליא ומנדין אותו עד שיגרש כדעת רש"י והראב"ד וכל האחרונים ז"ל ועוד נראה שאמר גרוסין אסורה לדור עמו במצוי או בחזר לפי אותן הסברות שכתבתי למעלה ואע"פ שזה לא כנס חלה ארס לבד ואמרינן התם במשבויה (כ"ח.) גבי כהן שגרש אמר רב נחמן חנא באלב רבתי כמה דברים אמורים בנחגרה מן הנשואין חבל נחגרה מן הארוסין נפרעת ע"י פלגה שאין לבוגס בה הכא בנדון זה נראה שאע"פ שאין כן חלה ארוסין שייכי חסדדי ולבו גם בה ואיבא למיחש דהכי אמרינן התם בפרק האשה שנחלמלה הויה ארוס וארוסתו דאחו לקמיה דרבא לאקי רבא שלוחא בינייהו אמר ליה רב חלה בר מחנה והאמר רב נחמן חנא באלב רבתי ח"ל חייבא לכו דבייסי חסדדי זה כתבתי בטעם ונתן כדי להחלמך חבל הפסק

א] פ"י בלתי מלאים סי' י"ג סק"ו: ב] ד"ע אפי"ו סי' י"ג חסד ח' תימא חסד שספק י"ד: ג] ב"י חסד ח' ופ"ק שאלו קדש וכו' ... ופ"י (פ"ל סי' ר"כ: ד] ב"י חסד

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שסב

ק

תשובה אג"ג דבמורדה דמתני' דאמרם בעינא ליה ומלעגתא ליה חיבא פלוגתא ביני רבנא דאחא שוחטין לה מנכסי מלוג אה לא שיש מי שכתב דאין שוחטין לה אלא מפקר כחובה ותוספת ונדונתא נמי דאף היא כחובה שמה בלשון התנאי' והאמוראין כדאמר' (שם מ"ח:) אג"פ שכחובה' בני' אביה בעל' יורשה ומדונתא קאמר וכן (שם מ"ז:) חקו כחובת' אחא קבורתה ומתברר שם דמדונתא קאמר וכן נמי הכו לה ד' מאה זווי לכחובה דברתא (ב"מ ק"ד:) אבל מנכסי מלוג אפי' אותן שנפלו לה כבר אין שוחטין לה דהא קתני במתניתין עד מחי הוא פוחת עד כנגד כחובה ואי אפילו נכסי מלוג פוחטין היכי קתני כנגד כחובה ושיירינא לנכסי מלוג שאין נכללין לעולם בלשון כחובה אבל הרמב"ן ז"ל הוסיף דל"ק קף מנכסי מלוג שהיו לה פוחטין ולא נקט כנגד כחובה אלא משום דהוא מלחא דשו' בכל השנים שכלן יש להן כחובה ואין לכלן נכסי מלוג ורבי יוסי לא פליג עליה דה"ק אלא בירושא העתידה ליפול לה דל"ק אין פוחטין לה אלא מנכסי מלוג שהיו לה בשעת המדד או אפילו נפלו לה לאחר מכן פוחטין לה משעת שנפלו לה ואיך הם עדיין שומרת במרדה אבל שאלת שבעוד שאין לה כלל יתכונן עליה בחוב ז' דינרין בכל שנה ושנה לא ור' יוסי סבר דאפילו בזמן שאין לה כלל כותבין עליה בחוב ונכסיפלו לה נכסים. בין בעודה חמיו בין אחר שתהגרס גובין ממנה והיינו דלא קאמר ר"י לעולם הוא פוחת וכו' ואפילו אם חפול ירושה ממקום אחר דהוא משמע דנכסים שיש לה כבר נמי פליגי אבל הסתא דקאמר לעולם הוא פוחת וכו' משמע דלא פליגי אלא בירושא העתידה ליפול לה אבל נכסי מלוג שהיו לה לב"ע פוחטין לה וברושל' נמי משמע הכי דגרסי' התם (הל' ה') מכו לפוחת מן פרה פורנין דידה נשמעין מן הדה ר' יוסי אומר לעולם הוא פוחת וכו' ואיך שאפילו חפול לה ירושה ממקום אחר לא אמרו אלא ירושה דבר שאינו מטי' הדה אמרה אפילו לפוחת מן פרה פורנין דידה יפוחת ע"כ. ופרה פורנין הייט כ"מ שזה לשון שבת הוא מלשון פורנא יתמי דשלה פ' נערה (כ"ד-) ונ"מ שהן שלה ובחוקקה ובבארו שייך למימר דהו' שבה דידה וכן במקום אחר בירושלמי פ' המדיר (הל' ו') מוכרים לשון זה על ג"מ דגרסי' חמן והיולתה משום שם רע אין לה בליות מכו חיסב מן פרה פורנין דידה ר' זעירא אחר נסבא ר' הילא אחר לא נסבא ר' הילא עבד לה כמשה כלומר כמו שאם משה בעלה יורש אפי' נ"מ שלה אף זו כן ה"כ פי' פרה פורנין כ"מ. וכן דיליך לה מדר' יוסי וקאמר לא אמרו אלא ירושה דבר שאינו מטי' ר"ל דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר' יוסי אלא בירושא דבר שאינו מטי' פי' דבר שאינו מטי' אלא בשעת המדד אבל במה שהוא מטי' אלא שוחטין ואפילו מ"מ לב"ע בן ומיכו בין שנפחת למורדה דאמרם בעינא ליה ומלעגתא ליה מנכסי מלוג בין לא נפוחת לב"ע באומרם מאים עלי שאין שוחטין לה אלא שיוצאה מיד בלא כחובה ודאי לא הספידה נכסי מלוג דבשלמא במקום שמשחקין ופוחטין כנגד מה שהיו מצטרף אותו טחטין לו משלה דמי לפד ומחוי כשכר כדאיתא בגמרא (ס"ד-) אבל בזו ששיקרת תנאי אישוח לשעתי מה שהיא שלה לגמרי עגון כ"מ אינה מפסדת והיינו נמי בכלל מאי דאמר' לא שייקין לה להספידה מעט מעט ולפחות מן הכל אלא מפסדת מה שיש לה על הבעל ויוצאה וכן נמי י"ל לחקקה רבוחיט שמכריון עליה ד' שבתות ומפסדת כל כחובה ביחד שאינה מפסדת נ"מ אם כן כדון שלפניו אינה מפסדת נכסי מלוג וכו' לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב שאין היבם אוכל פירות נ"מ יבמתו ואפילו נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכיון שאין אוכל פירות שישעו שאין פוחטין לה מהם ואפי' אמרה בעינא ליה ומלעגתא ליה שהרי אף הרמב"ן ז"ל שהוא בעל סברא זו שפוחטין נ"מ סודה דבארוסה אין פוחטין לה מ"מ כיון דלא שייך נכסים שאיט אוכל פירות א"כ בשומרת יבם דטובה ומינה באומרם מאים עלי אין אגו לריבין לזה דפשיטא דלא הספידה נ"מ וכמו שכתבתי וכו' דקיי"ל ברבוחיט וכפסק הרי"ף ז"ל וכיון שאין פוחטין לה אלא שמפסדת כחובה כאלה אין לך מורדה שחפסיד נ"מ אלא למ"ד נמלכין בה היכה דנמלכו בה ובמרה בפחיתת כחובה שאז פוחטין אפילו מ"מ לדעת הרמב"ן ז"ל וגם הראב"ד ז"ל סובר כן והו' דוקא באלה איש דאמרם בעינא ליה ומלעגתא ליה לא בארוסה ושומרת יבם ולא באומרם מאים עלי. אבל מה ששאלת אם ירשו לה כל נ"ב לפי פרש"י ז"ל דהיא דכלתיה דרב זביד באומר' מאים עלי ועלמא מספקי' בגמ' (ס"ג:) אי הספיד' בלחיתיה קיימין אי לא הספידה ומסקנא דגמ' והסתא דלא אומר. לא כמר ולא כמר חפסא לא מספקין מינה לא חפסא לא יבדיק לה א"כ אשח' איש האומר' מאים עלי הספידה כל נכסי אן ברזל ואפילו הקיימין והותן שהן בעין אלא דאי חפסא בלחיתיה הקיימין לא מספקין מינה וכן דעת הרמב"ן ז"ל ומאי דלא חפסא אפילו לא היו ברשות הבעל לא יבדי' לה משום דכל היבא דלחיתיה כאלו הם ברשות הבעל אז מחזיקין אותן וכלקף אם היו שם קרקעות של נ"ב דהיינו שהבעל קבל עליו את השום דלא שייך בהו תפיסה מקרי בעל מוחזק לעולם ואג"ג דבפ' מי שמח (ק"ח:) מוכח דבחוקת שניהם הוא נכסי אן ברזל דמהאי טעמא מספקין התם גבי מתני' דנפל הבית עניו ועל אשתו ואין ידוע אי זה מה ראשון דאמרין נכסים בחזקתן ומפרש דר קפרא דנכסים בחזקתן דקאמר לענין נכסי אן ברזל היינו בחזקת שניהם דאמר' האיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחזקו היינו התם שמתו שניהם וירשום של זה ושל זה באין לירש דכיון שמת הבעל בעלה חזקתו שדרי גם לאשה היבם בן קלח חזקה שדרי יוכלה לומר כלי אני טמלת

ואמר אין שוחטין להו בדאמרם בעינא ליה ומלעגתא ליה דהא מוקמי' ליה במשה אחרונה דמלכות חליצה קודמת ומשום הכי אין שוחטין ואי בדאמרם בעינא ליה ומלעגתא ליה כלומר שאינה רוצה לא ביבום ולא בחליצה אמאי אין שוחטין כשחבצע ליבם ואפי' למשה אחרונה דאג"ג דמלכות חליצה קודמת זייכו גם ביבום יש מלוח שהרי אמרו קודמת למלכות יבום וכיון שהוא רוצה ביבום שיש בו מלוח ויהי חליצה רוצה לא ביבום ולא בחליצה ודאי שוחטין אלא ודאי כי קאמר שמואל אין שוחטין כגון שהוא אומר ליבם והיא אומרם לחלוץ ומש"ה אין שוחטין עליה אגרת מרד משום דלה שומטין משום דמלכות חליצה קודמת וא"כ לדין דקיי"ל כמשה ראשונה דמלכות יבום קודמת כותבין בני האי גזונא שהוא חובצע ליבם והיא חובצעת לחלוץ דהו' כמו מאים עלי כיון שאינה חפלה בו ואין זה בעינא ליה ומלעגתא ליה וזו נראה לי ראייה גמורה וכן נראה דעת הרמב"ן ז"ל שהוא הקשה על מי שאומר שהמורדה באומרם מאים עלי כופין אותו להוליה שאינה כשבויה להבעל למאוס לה ובחוק קשיותיו כתב זה לשונו וכו' חנן נמי ביבומה פרק ב"ב (ק"א:) כי האי גזונא המורדת כאלה מיבמה בחיי בעלה ומה בעלה טופין אותו לחלוץ לה ואם מתהלה נחשונה לך מנכסין ממנו והיא הכה דודאי מאים לה כי נדרה סימנו משום דלא בעינא ליה ואפי' אין טופין דשמעת מינה דכל היבא דבעינא לאפוקי נפשה מתברר אין טופין וא"ת מנכסין לחלוץ וליתן כחובה והלא לדברי האומר אין שוחטין אגרת מרד על שומרת יבם כחובה יש לה מ"מ וטופין ומנכסין על החליצה עצמה שנינו עכ"ל נראה מלשונו דהו' סובר דשולחנא דכותבין אגרת מרד על שומרת יבם אף באומרם מאים עלי הו' זה נראה ברור. ומש"כ הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מהלכות אשוח) ז"ל וכן ארוסה שהגיש זמנה לינשא ומרדה כדי ללערו ולא נשאת כסדר הזה עושין לה וכן יבמה שלא רצתה להתיבם כדי ללערו ולא נשאת כסדר הזה עושין לה עכ"ל לא לומר שבאומרם מאים עלי אין שוחטין על ארוסה ולא על שומרת יבם אלא לפי שדעת הרב ז"ל שבמאים עלי כופין אותו לגרש לפי שאינה כשבויה שחבצע לשאתו לה א"כ לא היה צריך להשמיענו זה בארוסה ובשומרת יבם דאם נשאה כבר יוצאה שאינה נשואה אינו דין שלא תשאל וטופין לגרש או לחלוץ וכיון שכותבין לגרש פשיטא שאין לה כחובה שאם חלה כחובה חלה נוחת עיניה באחר והאמר לבעלה מאים עלי כדאמרין בג' גשים בפרקא בתרא דדברים (ל') אבל באומרם בעינא ליה ומלעגתא ליה בזה הולך הרב ז"ל כששמיענו שאף בארוסה ובשומרת יבם אפי' שאין נשואות אם אינן רוצות להנשא עכשיו כדי ללערו גם כן נקראות מורדות מחשמים ועושין להן כסדר הזה. ומה שכתב רש"י ז"ל בפרק החלוץ עלה דהסיח דאמר רב ואין טופין וזה לשונו ומיכו היבא דהו' בני ליבומי והיא אמרה לא בעינא ליה ואמרם דברים הנכרין אי מלין לאשטוייה חלוץ לה על מנה שחתן לך מאים זו מעטינן ליה ואי לא כיישינן ליה וחליץ כדאמר רב שעת (יבמות ד'). מנין ליבמה שפלה לפני יבם מוכה שחין שאין טוסמין וכו' ולא תימא מוכה שחין דוקא אלא כל אמתלה שחתן לדבריה דאמר' בהמדיר (פ"ד) מעשה בליתן בבורסי שמת וכו' אה בורסי ואמרו חכמים יוכלה היא שהאמר לחתיק הייתי יוכלה לקבל ולך חייני יוכלה לקבל ועוד פסקין הלכתא בפרק אפי' שוחטין אגרת מרד על ארוסה ואין שוחטין אגרת מרד על שומרת יבם מכל הני עשמי כיישיק ליה לחלוץ ושקלה כחובה וכל בני אין טופין דהכה היבא דתרווייהו נישא להו עכ"ל אין קושיות מהו למש שאמרנו כי ברב ז"ל הולך לשטתו דס"ל דמלכות חליצה קודמת ופי' דהא דאמר רב אין כופין קאי למשה אחרונה דמלכות חליצה קודמת ומשום הכי כיון דמלכות חליצה קודמת אם רוצה בחליצה לה שומטין וס"ל לרב ז"ל דכופין נמי לחלוץ אלא שאם שניסם רוצים ביבום אין כופין בחליצה אבל לדין דס"ל כמשה ראשונה דהא חזרו לומר מלכות יבום קודמת וכפסק הרי"ף ז"ל פשיטא שאין טופין אבל שוחטין עליה אגרת מרד והא דאמר רב אין טופין מפרשין ליה למשה ראשונה דאג"ג דמלכות יבום קודמת אם רצה בחליצה אין כופין ליבם דכדידיה חליה רחמנא אם רצה חולץ אם רצה מיבם. ואף שכתב רש"י ז"ל למ"ד מלכות חליצה קודמת בטופין אותו לחלוץ בנחנה אמתלה לדבריה אינו מראה שבאמתלה לרב נכף לחלוץ דלעולם אין טופין לחלוץ אלא במה שכותבין בבטל להוציא דומיה דמוכה שחין שאלו בו אין חוסמין אותה ובהיה דבורסי שמת שהן מן השנויין במשה שבבטל כופין ואף בהם אפשר לומר ביבמה שאין כופין לחלוץ כיון דמלכות יבום קודמת שלא אמרו אלא שאין חוסמין אותה לקפס ביבום אבל לכופי לחלוץ לא משמעו ומ"מ אף בשתמלח לומר שטופין אותו לחלוץ היינו דוקא במה שבבטל כופין לא בנחנה אמתלה לרב ובהיה דאין שוחטין אגרת מרד על שומרת יבם אינה ראייה שטופין אבל היא ראייה שאין כופין דאי כופין אותו לחלוץ צריך למימר שאין שוחטין אגרת מרד להספידה כחובה וכי בחותן שכותבין בבטל להוציא צריך לומר שבטלות כחובה אלא ודאי מדקאמר אין שוחטין משמע שאין מפסידין כחובה כיון דס"ל דמלכות חליצה קודמת אבל מ"מ אין טופין אותו לחלוץ כשביד' מרדה ומאיסותה אפילו למ"ד מלכות חליצה קודמת וכ"כ הרמב"ן ז"ל ומ"מ לדין דס"ל דמלכות יבום קודמת וכמו שכתבתי לא נפקא לן מידי בזה דלעולם אין כופין נכוס אמתלה שחתן לדבריה אבל שוחטין עליה אגרת מרד [א]

שאלה השאלה

השניה ואם כותבין אם יפרעו לה כל נכסי צאן ברזל ר"ל כל מה שדביאה מבית אביה בנדונתא אבל לא נכסי מלוג :

[א] ע"י רש"י ופי' כ"י אפי' כי קאמר ברה"ט וכו' וכלם שם אהו' ופי' דנ"מ שם ה"י ע"י אהו' וכו' : [ב] ע"י מה"ש שם גדליה נשאו :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שס"ט

כשהשטר בשם שניהם לכן שרי קדש יבא דעתכם בזה בתשובתכם דרסמה בבקיות חכמהם ובינתכם בפרשנות"א ופורחא ורבינו חננאל ירוסון פסלותי במעלתכם ואקח ספר הסקנה מירכם כמיר חננאל ירוסמכם לנצח וישמרכם ויברך אתכם קדוש ישראל ופאן רחוו לכו בבישו ליפקע עיניה כדפקע עיניה דבר ששך ותגדל מעלתכם כשרדך משך ודניאל כרצון אחיכם המתפאר בקרבנות חבת הקדש כשירותו בחבתכם כותב בפרשת ושמרו בני ישראל שארתואל חן :

תשובה

מי כהמס להחיר חלו קשרים ככחני הקדש ולהוליח לאור תעלמות ומי כמוהו מורה הוראות בישראל להכין ולהורות יפלו מעיניהו עינות והחמות כל דז לא חס ליה כל סחוס לא עממוכו דין גלי ריחא מני מושך מגלה עמוקות וסחומות נפל עטרות עשר יום עזר להחיר על הארץ ולמשול ממשל רב במכמי החכמות והחכמות ידע מה כחשוכא דברים שהם ככשונו של עולם הן הן המרכזה ודורה רשומות קודא בלדק נספס בחמונה ופחחו עמדו כל העם נעשה הכל כחשבים מיי' כל משפטו מדינים ישבות ומלחמות נודע ביהודה גדול בישראל וחס לו כספרד כשס הגדולים קראו בשמיהם עלי אדמות המארץ כשכחו מקרז והעוסקי גורע ומחסר לו דומיה תהלה סמא דכולא משוקא וקול דממות ומא לו ולטו כי קראנו היום להשיב אמרים אחת ולא בינה אדם לט וממנו חכמות רמות ונהי צעיניו כחגיב נחשבים ככסמות נחשלתה ממנו הלכה ונפשו יבשה וחך חחינה העלמות חבל שלה להקל בכבודו אשר אור לו בלבבו וכמודשו וחדריו חיות לא נוכל מלט מלוח נביגה נא לפניו מעט מן סכא בינו הרומה מתרומות והאל יבינו משיאיה ויקנו מנסתרות ונעלמות . מה שכח כבודך כשס הרמ"ש ז"ל דבי המרינן חסה ליה בה דד"מ ס"מ חסה דומיא דיתומים דחשש כחה דהיינו חלמנה או גרושה חבל נשואה לא כ"כ ה"ר בעל העטור ז"ל בשם הרי"ף ז"ל חבל חויה בהלכות חן וזה לשון העטור ופי' רבינו אלפסי בכל חסה קאמר שחינה חסה חיס עכ"ל ומיכו חן נראה הטעם מהם חשיבות כח דחף ציחומים לאו מוסם חשיבות כח הוא חלא מוסם דכיון דדינא דבר מלרא חויה שורה דין חלא מוסם ועשיית הישר והטוב וללוקח אזהר רחמנא יתמי לאו בני מעבד הישר והטוב ניטבו דביחומי' קמנים עסקין וכמ"ס הרמב"ם ז"ל (פי"ג מהלכות שנים) דחי ציחומים גדולים הרי הן ככל אדם ובקטנים הפי' חיה לכו מאן דערה לכו כגון שיש להם אפטרופא לאו בני מעבד הישר והטוב ניטבו חבל בחסה טעם חמר הוא מוסם דלאו אורחא למיטרה וכמו שפירש"י ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל כפרק הנזכר וז"ל וכן המוכר לחסה חן בו דין בעל המלך מפני שאין דרכה לערוח חמיד ולקנות החיל ולקחה חמד הוא שחממו הקרקע בידי עכ"ל וע"כ נר' לקנח מחברים ז"ל דדוקא בחסה שאינה נשואה דלאו אורחא למיטרה וליה לה מאן דערה לה חבל נשואה ביון דהיה לה מאן דערה לה חיה בה דינא דבר מלרא וז"ל כעין רחיה ודמיון לזה מה שאמרו בכחובות פרק נערה (מ"ט): אי מהחס הוא חמינה חסם הוא דליבא חייני דערה לה חבל ככא דליבא בעל דערה לה חמא לא קמ"ל ומסקנא דשמעתא חסם דליחא להקנח אופס והטוב כל נכסיו לבני חין הוא וחיהו כוונין מהן וחשפי' דחיתא להחיה דשלה רבין באגרותיה מי שמח והניה חלמנה וכן חלמנהו ניוונה מנכסיו ח"כ לפוס מסקנא דהחיה סוגיה מפליגין בין חלמנה לנשואה מוסם טעמא דחדקרו בגמרא דחחס הוא דליבא חייני דערה לה חבל הכא כיון דחייבא בעל דערה לה לא סכא נמי בדינא דבר מלרא ח"ל כה סהוא טעמא חמס חייני אומר שיהא הענין דומה למרי דהתם הוא מוסם דחמדיון לדעתיה שאין אדם רואה שחלמנהו חמות ברעב כיון דליבא מאן דערה לה חבל הוא עלמו וחשחו כיון שנתן נכסיו סחס ולא פירש ששייר כלום דעתו שהוא יערה לו ולאשחו חבל הרמב"ן ז"ל לא הזכיר בחדושו ז' החלוק בין חלמנה לנשואה וגם לא הרמב"ם ז"ל בחבורו חבל נראה מדבריו דליבא הפריש. בין חיה לה מאן דערה לה ובין ליה לה סכרי כתב ז"ל (כפרק י"ג מה"ל שנים) שהמוכר לעוממוס ולאחדוניוס חין בעל המייר יכול לסלק מפני שהן ספק חסה כי דעה הרב ז"ל שכל מחלוקת שבין הלוקח ובעל המלך הלוקח נקרא מוחזק ובעל המייר המוליא ועליו להביא ראיה כיון שאין דין זה חלא מדרבנן מוסם ועשיית הישר והטוב וכיון שהעוממס והאחדוניוס ספק חסה הרי הן מוחזקין ואין בהם דינא דבר מלרא ח"פ שאין לומר כהן טעמא דלאו אורחא למיטרה שהרי חלו דרכם לערוח סם בעלמס ח"פ כן חין כהם דינא דבר מלרא מפני שהן ספק חסה כל שכן שיש לומר כן בחסה ודחיה ח"פ שיש לה בעל דערה לה דכיון שאמרו חכמים ז"ל חסה ליה בה דינא דבר מלרא בכל חסה כדון כן דכיון דחאי דינא מדרבנן הוא ודך חמד חין מדקדקין בו כל כך לעיין בכל פרט ופרט חבל הולכין אחר כללו' הענין דחסס חסה לאו אורחא למיטרה וח"פ חיה לה בעל חין דעתה סומכת שיטרה ויקנה לה בעלה כמו חס היחה היא עלמה נרילה לערוח וע"כ לא חייבו חכמים דין זה וגם הרשב"א ז"ל כן כתב דחפי' נשואה ליה דינא דבר מלרא חלא שכח שחס חין לה נכסים ידועים או יש בה מוסם דינא דבר מלרא מוסם דחייסין להערה וכו' חפי' כן נראה דחייסין לענין זה להערה דח"פ דבעלתא ח"פ שאין חנו יודעים נכסים לחיש לא נטעון כשביל זה להוליא ממנו כענהה זו כדחיתא בירושלמי כפ' סוכס לון (הל' ז') גבי עוברת דחריב' דבר יזנא דחפקיד גביה חד בר נס ליטרה דרובא ומסין חסס בירושלמי אחא עוברת קמי ר"ח חמר חן מן סכא ליה חס שמע מינה כלום חיה בר נס דלא בעי למפרסמי' נפסיה יתיבון לבניו דחריסיה ורבי'ף

שהכניסה לבעלה כדוניחה ומסתמסים כהם צבית ועדיין סם קיימין ועושין מעין מלאכתן וח"פ שכלו קלה היו כאלו הן בעין ועל חלו חס חמרה כלי חני נטלה דין עמה כרז יסודה דכפרק חלמנה לכ"ג (ס"ז) ושמן כמה הן שוין עמה ולוקחת בשוויין ככחוכתה מוסם שנה בית חביה וחס חמר כבעל דחיס חני נותן חין שומעין לו חבל חס לא היו עושין מעין מלאכתן הרי סם כמי שנגנבו או חזרו סחייב לאלס דמיסן וחין כחן מוסם שנה בית חביה דכיון שאין עושין מעין מלאכתן לא מקרו קיימין כמו שכח הרמב"ם ז"ל כשס הגחונים ז"ל וגם רש"י ז"ל פירש כפרק חף על פי (ס"ג) בלאות שקיימין עדיין שהביאה עמה מבית חביה וכן כסוף פיק חלמנה נזונה (ק"ח) גבי בלאות של נכסי ל"כ פירש ז"ל דנזיחא שהביאה עמה וכו' סס כגדים ושמוה. וכחמה כשכר וסוף מקבלס עליו בחמריוח חמס חף על פי שלסון בלאות נופל על יגדים וכלים מיכו ככל נכסים שהביאה כדוניחא בין מטלטלין בין קרקעות דין כן כל סהן בעין סכרי ככלן יכולס שחומר כלי חני נטלה או קרקעותי חני נטלה ולא חמרו בלאות חלא מוסם דחורחא דמלחא סכי וכן לחשמועין דח"פ שכל יס כהם מוסם שנה בית חביה כל כהן קיימין ועושין מעין מלאכתן והרהיה דחין חלוק כזה בין כלים לקרקעות מפרק חלמנה לכ"ג כפלוגתא דרז יסודה ורבי חמי גבי המכנסת סוס לבעלה חיה חומרה כלי חני נטלה והוא חומר דחיס חני נותן דרז יסודה חמר דין עמה מוסם שנה בית חביה ורבי חמי חמר דין עמו כיון דחס פחחו פחחו לו וחס חותירו חותירו לו כדידים דמי מייחין סייפחא לרבי חמי מחמני' דחן סחס כעבדי לאן כרז חוילי וחייב בחמריוחן הרי חלו יחכלו בחרומה ומדחניח עבדי לאן כרז יולאין כסן ועין לחיס חבל לא לחסה חלמא פלוגתיכו חפילו כעבדים חיה וכן מייחין סייפחא לרבי יסודה מדחניח המכנסת סוס לבעלה חס חלה למכור לא ימכור ולא עוד חלא חפי' סכנים לה סוס משלו חס דלא כבעל למכור לא ימכור מכרו סניכס וכו' וסא בין כמטלטלין בין כקרקעות חיה והכניס לה סוס משלו מסחמא חורחא דמלחא כקרקעות חיה שהיה סכניסו לו כגדים וכלים או משנה מבית חביה והוא קבל עליו חס סוס ויחד לה סדה משלו לחוח סך והוא מחוחן ג' סדוח סחוכיו כפרק חוקס (מ"ט) גבי לקח מן חחיס וחזר ולקח מן חחיס חחף כזה ח"פ של חיה מבית חביה כשהיא יולאה נטלתו מוסם שנה בית חביה כיון שקנחחו ממה שהכניסה לו מבית חביה וכ"פ זה הרמב"ן ז"ל חלמא בין כמטלטלין בין כקרקעות חיה וכ"ג מדברי הרמב"ם ז"ל סכוח פירשס לו כקרקעות לפי סדעחו דמטלטלין לא חיה כבעל מניח מיד הלוקוח דח"פ שאינו רשאי למכור חס מכר מכור חבל כקרקעות חפילו מכר חינו מכור וכזה לא נרזו דכרו מ"מ למדנו מדבריו דכקרקעות חיה שניה ופלוגתא דרז יסודה ורבי חמי ככל נכסי ל"כ הקיימין חיה ח"כ למדנו ככל נכסי כדוניחה סם ככלל בלאותיה קיימין כל כהן בעין ועושין מעין מלאכתן חרשונה חס לא נביא חכוי חלא חסם לא פנעתי כחבל נביאים נבאים וחננל כחוכס וחנינו רודף חמר כבוד סקחני לעלה ולחדר לחח כבוד לשמי כדי להסגדר מכיר חני כערכי כי לה הגעתי לרועס כקר וכוסם לאן לדיר חבל חני מביב מפני כבוד השואל וכן יחשדני שומע יח"ק לי שמי לא חזכר וסלום על ישראל :

שם לחכם היר שארתואל חן ניר

וידעו לשון שאלתו לי ולחכם אחי אנקרקש"ש ז"ל . אתם הרי ישראל ענפיתם תתנו ופריכם תשאו לפתוח קולמוסכם להשיב לשואל סלתא דחליא באשוי דכרבי לברר הסלת מתוך פסולת וללבן דין ולהעמידו כהרי אל כי ידעתי טבעכם ושככם לברכה כנאום הנבר לאיתואל אשרי הדור שאתם שרויים בחוכו לאות ולמופת כיקותיא דגדולים כשמאי ענותנים כהלל כל עוף הפורה עליהם כשעה שעוסקים בתורה סיד נשרף כיונתן בן עוזיאל ובהם סתרי תורה ארצפן וסתריו ופישא"ל כל הדברים שנשתכחו בסלוק משה רבינו ע"ה יחזירום ספלפולם כעתניאל תנצל בחכמתם נפשי כהנצל אבינו בהאבק ויזרה לו השמש כאשר עבר את פנואל בספור הנושא ובססופר הנשוא או כהגרת ההתחלה ובססופר הנושא כמחוייב וכנאה דחם נאה לדרוש כמוסכם וכמבעי ובססופק ובססואל כי בחכתם יתהלל המתהלל ובס תקפו של יוסף ובויעו ופלשי כן ליש נבורתם בתורה כיתרא הישמעאלי כעשותו מעשה ישמעאל חאריכות בשבתם קצור על אחת כסה וכמה לאיש אשר לשון המליצה עווב ועצור כי הסקום נורם אלוף כנדיאל אירא דברצלונה סחבים בניה וכונה כצוריאל בן אביחיל ובצלאל ולכם שחי השלמיות שלמות החמר והשכל אבנ"ר . בן ניר בן קיש בן אביאל. וכן בבקשה סמעלתכם השיבוני סיד בשאלתי זו והודיעני דעתכם במה שכתב הרמ"ש ז"ל ובנו דר"ר יחיאל ול בעל ואשחו שקנו קרקע בשם שניהם אם יש בו דינא דבר סצרא כי הרמ"ש ז"ל כתב כי איה בה דר"ס דבי אסרינן (ג"מ ק"ח): אשה ליה בה דר"ס ה"ס אשה דומי' דיתומים דחשש כחם רדיינו אלסנה או נרושה אבל נשואה לא ואף ע"ג דלא אמרו בגמרא פרק המקבל הני שובא איכא כחלמוד דשמעינן סיווקא והביא ירושלמי על זה וכן הודיעני ה"ה"ן סעה חלואה ניר דעתו שהוא כן ומדברי הרשב"א ז"ל וסצאתי לשון הרשב"א ז"ל בתשובה שאמר וסיהו באשה שיש לה בעל ואין לה נכסים ידועים או רליכא למיטר מעיסתא קסצה ודאי יש לחוש להערסה כמו שחששו במתנה באוריות וסוף דבריו ופי שבא להשביעה אין כרבריו כלום ור"ר משה כתב ככתבו וכ"ש כקרקע קנוי בשם שניהם שהיון כמו שכתבת בשם הרמ"ש ז"ל ואני אסרתי במה שהשכתי כי סאתר שהקרקע קנוי בשם שניהם הבעל עקר כי סה שקנתה אשה קנה בעלה כריתא בס"ק דקדושין (כ"ג) ובס' חוקת (נ"ח) ובס' (אין בין) [אלו נדרים ס"ח] כ"ש חן דברי הרי"ף חלה הוא נחשוכה והובא כעסמ"ק (כ"מ דף ק"ח ע"ג) כד"ה לחסה וכו' :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שע

קב

עליה חלה חילת פירות בלבד ובפ' סטוח (הל' ח') חלו אחר כהנ' לה יש לו חילת פירות הוא כהן לה לא לר' וכן כחכו האלוניס וכל המחברים ז"ל ורש"י ז"ל שכתב במסכת סנהדרין (ע"א) שמתנה שאלים טוחן לאשה ח"ש במליאתה וגם במסכת קדושין ואשה בעבד הואיל ובעלה זכאי במעשה ידיה ובמליאתה חמרו עליו מאד כל האחרונים ז"ל שכתבו במליאתה הכל של בעל ובמחנה אין לבעל חלה חילת פירות וכיון שמתבאר שאין לבעל בנכסי אשתו חלה חילת פירות אין נאמר שיסלק בן המזר האשה מגוף הקרקע אם אין זה דינה דבר מזרח כדי שיסלק הבעל לח"ש זיה דינה דבר מזרח מן הפירות זה אי אפשר בשום פנים אבל הדין הוא שהקרקע קטני בין שניהם שניהם שותפים בו וחליו קנה הבעל לעצמו וחליו קנתה היא הגוף ושירות הבעל ובחלק האשה אין בן המזר יכול לעשות כלום לפי סבר' הרשב"א ז"ל וכמ"ש למעלה כל שיש לה נכסים דאין לחוש לסערמה ובחלק הבעל ג"כ אינו יכול לסלקו כי אעפ"י שמי שקנה חלק אחד מקרקע משותף יכול בן המזר לסלקו אעפ"י שאפשר שכשיסלק הקרקע המשותף לא יבא חלק זה ליד בן המזר אעפ"י בן המזר יכול לסלקו כי כן פירשו בשם אחד מן הגאונים ז"ל והיה דפ' המקביל (שם) האי מאן דאחיובי בני אחי בנותן שלשה אחין שהיה להן שדה בשותפות ורצה אחד מהן למכור חלקו לאחד מן השוק סלוקי לא מסלקין ליה דליכא הכא דינה דבר מזרח דלכל ה' מן השותפין יכול לומר שמה שנתחלק השדה אין אחת טעל למזר זה ואיך בר מזרח וזו נחמן אמר מסלקי ליה שהרי יש לשותפין חלק בה עתה בכלה ואי משום דינה דבר מזרח לא מסלקין ליה כלומר אם אין השותפין רוצין לסלק זה הלוקח אבל בן המזר הסמוך לזה השדה המשותף רוצה לסלקו אז לא מסלקי ליה שהרי אין לזה חלק בגוף הקרקע המשותף ואי משום שהוא בר מזרח שמה שנתחלק לא יכול לאחור-יד ואינו בר מזרח נהרדעי אמרי אשילו משום דינה דבר מזרח מסלקין ליה שזכו הישר והטוב שכשיחזיקו השדה הוא יעיר ויעול חלקו סמוך לשדה שלו או מן הדין או שיעלה בדמי' וכבר קדם הרמב"ן זכרנו לברכה פי' זה וכנהרדעי נקיטין ח"כ יכול בן המזר לסלק הלוקח אחד מן השותפין הכא נמי בחלק הבעל היה לנו לומר שיוכל לסלקו מטעם זה זה אינו שהרי יש כאן טעם אחר שכיון שאינו יכול לסלק האשה הנה גם הבעל נקרה בן המזר לחלקו מפני חלק האשה שיש לו בו קנין פירות דלא גרעה ממסכנתה דלית בה דינה דבר מזרח משום דשכונה גביה ודעה קלה מפרשים שאשילו קנה קרקע סמוך לזה הממושכן שלא יוכל בן המזר לסלקו הכא נמי דכוחו וח"כ לא יבא קטני אחי מחלק שלו א' ואשילו לדעת אותן מפרשים שאזכרין דכי אמרין משכנתה לית בה משום דינה דבר מזרח דוקא בשקנה הקרקע עצמו הממושכן או אין בן המזר מסלקו כיון דשכונה גביה אבל שיקרה בעל המסכנתה בר מזרח לקרקע הסמוך לזה הממושכן לא וכן המזר של אחיה שדה יכול לסלקו כיון שאין לו בזה חלק דמיס אפי"ה בעל בנכסי אשתו עדיף מיניה שהרי אפי"ה בזכות אשתו יש גם לו זכות שהרי כל נכסי אשתו ברשותו ובעל בנכסי אשתו לוקח ראשון אפי"ה הוא נקרה בן המזר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ' י"ג מהלכות שנים) וז"ל בעל שהיה אשתו בן המזר הרי זה מסלק את הלוקח שכל נכסי אשתו ברשותו וכל זכות שהיה לה זכות הוא לו ואפי"ה קני מיד אשתו שמחלה בזכות זו ללוקח אינו מועיל שהבעל מסלקו עכ"ל ואעפ"י שאין דין זה מפורש בגמ' מ"מ הוא פשוט ומבואר בעצמו וח"כ בנדון זה אם היו לאשה נכסים ידועים הנה אין בחלק האשה דינה דבר מזרח אעפ"י שהיא נשואה וכמ"ש הרשב"א ז"ל ונראה בהאחרונים ז"ל לא חלקו בין נשואה לשאינה נשואה וכן הרמב"ם ז"ל במ"ש למעלה ואפי"ה יהיה הדבר ספק לנו מפני סברה בעל העמור ואר"ש ז"ל הנה על בן המזר להביא ראיה כי הוא המזריא בן כמו שכתב למעלה דומיא דהסי' דאמריין בבב"ק פרק הגזל (נ"ט:) גבי מגרומתה דאחאי לקמיה דרב וערפה ופטריה לעבחה מלשאלמי משום דמספקא ליה אי בר' יוסי י"ב י"א וי"א אי ברבנן ובדאמרי רב נחמן בפ' השואל (ק"ב:) קרקע בחזקת בעליה עומדת ומספקא ליה אי הפסד לשון ראשון אי חסום לשון אחרון וכן בטעמי הלמודא וכיון דבחלק האשה אין דינה דבר מזרח חף בחלק הבעל אין דינה דבר מזרח שהרי גם הוא נקרה בר מזרח מפני הזכות שיש לו בחלק אשתו כי אעפ"י שמחלה ערה שקנה זה הקרקע לא היה הוא בר מזרח מ"מ עתה צ"ל כי כחלקו חלקו ונעשה בן מזר מפני זכות אשתו דאין נאמר לו הסתלק מחלקך משום ועשית הישר והטוב והנה זה החלק נרדף לו ג"כ כי הוא עתה בן מזר מפני חלק אשתו אבל אם אין נכסים ידועים לאשה אז יש לנו לומר שהערמה היא זו בדברי הרשב"א ז"ל כמו שבארתי למעלה ובעל ואשתו מהתלקין מן הכל דלית דינה דבר מזרח זהו מה שנתראה לעניות דעתי בענין זה כי אין בידי להכריע בין גדולי ההכמים אבל גדול אחת בצבורה בחכמה ובדעת להכריע אח' כלם גם כי נעית אחרי אדני"ה ואזכרם הרב הגדול הר"ש ז"ל אשר בספרד ירשו את ספרי חממתו מכל דבריו הטובים אור פניהם לא יפולין ולא יעו לארץ מלס דומיא דמאי אהארי אביי כל מלתיה דמר עבדי רב בר מהני חלת דעביד כשמואל וכו' כדאיתא בפ' במה מדליקין (כ"ב:) :

ואר"י ז"ל הביאו לזה בירושלמי בבלת' גם במתנתו בנסיך פ' המקוין (כ"ב:) גבי עמרם לבעל אשתו ופא דיתמי סוה קא חילי ושחי אימר מליאה אשכח ואעפ"י שלא היה זה להוציא דבר ממנו חלה לחוש להפסד היחומים ולסלקו מאפשרותה שלכן אפי"ה אמריין דלא מסלקין ליה דאימר מליאה אשכח דמאי דאמריין פ' סטוח (פ"ה:) גבי הגהו חלתה טובדי דמיתיה החם חדה דיבענה זיה דלא אמיר ועוד הא קא יהיב סימנא כבד כחכו המפרשים ז"ל דעממה דלא אמיר לאו דוקא ועקר טעמא משום דקא יהיב סימנא דאומדנא לאו כלום היא וכ"כ הרמב"ן ז"ל בחדושיו ואף החוספות שכחבו שהטעם שהוא דלא אמיר הוא ג"כ עקרי כתבו דאי סוה ר' מיאשה קיים ועשין לקוח הוא בידי אע"ג דלא אמיר מסימן חלה דכיון דשכיב לא טעני' להו יתמי מלחא דלא שכיחא ח"כ כ"ש בדינא דבר מזרח שאינו שורה הדין חלה משום ועשית הישר והטוב שאין לנו לסלק הלוקח בשביל טענה זו ולא מפני חשש הערמה כל שאין הדבר נכר ובדור שורה הערמה דומיא דהסי' דזבין גריוו דארעא בי מצעי ואינה לא עידיה ולא זכוריה אבל היה שזה לאותן שדות שהן סביב לה ואינו שדה הלוקח לעצמו כמו שהזכירו בגמ' (ב"מ ט) שזה והיא הערמה היא כי לפי שהיה דעתו לקנות השדות האחרות שסביב לה קדם וקנה את זו ראובנה כדי שיהי' ג"כ חלקו והערמה היא זו כיון שהכל קרקע אחד ולא היה חלוק לעצמו שיקנה לבדו וכן ממי במחנה דלית בה אחריות שיש לרון שהוא מבר כיון שיש בה אחריות שאין דרך הנותן לקבל עליו אחריות חלה שכתב בלשון מחנה להערמה משום דינה דבר מזרח אבל כל שאין הערמה נכרה וגלויה לא נחשב לה מספק וכן נראה מדברי הרמב"ן ז"ל שכתב במשנתה דלית בה דינה דבר מזרח כשמתבר לזה הממושכן אלא שג"כ אין בעל המזר יכול לעבד מחתלה שלא למשכו לאחר דאמר השני נוח לי ואחה קשה ממנו ואף אם ממשכן לו מחתלה ודעתו למכרה אחר בן ולשקעה בידו חלה שערמה המושכנה כדי להערים משום דינה דבר מזרח כיון דליכא למיקם עלה ומלתה לית בה משום דינה דבר מזרח ואף אין להשביעו על זה ולא לאחרים דלאו ועשית הישר והטוב הוא שיהו מזקיין אותן לחכם ולשבעו' כל זה כתב הרמב"ן ז"ל ומה יא' לנו דכל היכא דלא בריר לן שיהא הערמה בדבר לא נפקי' הדין שיהא סם דינה דבר מזרח כיון דהאי דינה דבר מזרח אינו חלה משום ועשית הישר והטוב ומדרבנן ולא משורה הדין וגדולה מזה נחלה בחשוכה לרב נערוחאי גאון ז"ל בהסי' דאמריין בכתובות פרק נערה (מ"ד:) גבי שני שטרות היואלין בזה אחד זה פשיטא ראשון במכר ושני במחנה ליפוח כמו הוא דכתב ליה משום דינה דבר מזרח ונחלה לגאון כנזכר דכל דלית ליה שטר מחנה אעפ"י שודע דבר אמר לית בה דינה דבר מזרח אע"ג דמתנה בחתיות לית בה דינה דבר מזרח ורשב"א ז"ל נותן טעם לדברי הגאון ז"ל וז"ל ושמה נאמר לפי דבריו מחנה בחתיות שאנו לפי שטר זה בעצמו נדון כמכר ואין כאן מחנה כלל אבל כתב לו שטר מחנה מחלה לך כתב לו שאם יערער עליו בן המזר שלא יהא המכר מבר וזכה בו מחמת מחנה זו ול"ש עכ"ל הנה דעת הגאון ז"ל שאעפ"י שזה הוא מבר וגלוי לכל ושטר המחנה לא נעשה כי אם להערים ולבעל זכות בן המזר אשילו הכי מועיל ואין בו דינה דבר מזרח חלה ח"כ השטר מוכיח מחומו שהוא מבר עגון דלית ביה אחריות דאזו הוי כאלו אין כאן שטר מחנה אבל כבר דחו כל האחרונים דברי זה הגאון ודאי אם שטר המכר נודע לא יועיל שטר המחנה לבעל דינה דבר מזרח דלא גרע ממחנה דלית בה אחריות ושירש ליפוח כמו הוא דכתב ליה שאם יבא בן המזר ויערער ימתין שטר המכר ויראה שטר המחנה וכן פי' בחוספות אבל מדברי כלם כל שאין הערמה נכרה ומפורסמת מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה לסלק הלוקח וגם אין להשביעו על זה ולא להערים כמ"ש הרמב"ן ז"ל אבל בעל העמור ז"ל כתב דכל היכא דיש לחוש להערמה יכול בן המזר להערים סתם מיהו באשה שידוע לו שאין לה נכסי מלוג שנפלו לה בירוש' ודאי נראה שהיה הערמה גלויה ומפורסמת וליה זה דינה דבר מזרח דהא ליכא למימר בה מליאה אשכחה שהרי מליאה לבעלה כדחנן כפרקא קמא דמליאה (י"ב:) ובכתובות (ס"ה:) וכמו בפירש' רי"ף ז"ל ודלא בר' עקיבא דלית ליה מליאה לעצמה בדין פרק מליאה האשה וגם אין לחלוק שנתנו לה במחנה דקיי"ל (ב"ב נ"א:) שקנתה חלה שהבעל אוכל פירות כמ"ש כל הגאונים ז"ל וכן הסכימו כל האחרונים ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל שהרי קול יולא למתני' והיה הדבר מפורסם והלכך אין לחלוק בזה וזכה בירושלמי פרק מליאה האשה (הל' ח') דגרסינן החם מה פעה מליאה האשה לבעלה אמר רבי יוסי שלא חלה חלה מברחה והובים משל בעל ואומרת מליאה מלחתי הגע עמך שנתן לה אחר מחנה קול יולא למתנה ואין קול יולא למליאה ע"כ בירוש' ומאי דאמר מר בתשובתו הרמחה כי מאחר שהקרקע קנוי בשם שניהם הבעל עקר כי מה שקנתה אשה קנה בעלה כדאיתא בפ' דקדושין ובפ' חזקה ובפ' אין בין שותים דמר לא ידענה שלא נאמר זה אלא לענין שקנה הבעל לחילת פירו' אבל הגוף לאשה כי מה שאמרו שם לר' מאיר אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה כבר כתב הרמב"ן ז"ל וכל המפרשים האחרונים ז"ל דלאו דוקא להקיים זה לזה דאלו עבר אין לו קנין כלל וכל מה שנותנין לו הכל הוי לחדון וחלו בעל בנכסי אשתו אין לו חלה חילת פירות ובמחנה שנתן לה אחר אין לבעל חלה חילת פירות דלא הוי במליאה וכן מפורש בירושלמי שכתבתי למעלה ועוד שם בירושלמי פ' מליאה האשה אע"ג דר"מ עביד יד עבד כיד רבו זכחה אשה זכה בעלה אין לו ד"מ ח"מ סי' קפ"ה אהו ז' רמ"א שם ספי"א ז' וע"ש בסמ"ט סק"י: ז' ב' פי' :

שע עוד לו אב בחכמה בהנהגה ובעתה מהוד כבוד יקר המעיד על ער ממנו חושב ומקנה בור ממנו נוקר החכם המעלה ה"ר שאלתיאל מן ער"ו ויהי הלהיו עמו הגיע כתב כבוד האדון ל"ר אלי מנקש ומלוה גם לי גם למעלה אחי י"א להודיע דעמנו אל כבוד האדון בענין איש ואשתו שקנו קרקע בשם שניהם אם יש בו דינה דבר מזרח

בש"ך שם סק"י :

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שע

פנ"ה וזכרתי שיש פני כבודי דיקס כהנא אליו על זה דעתנו ומה שגילה לנו ועם
הפיה דון גבנאם דלוקטריה י"ל דכרנאם שלחא סכנא ינינו אל כבודך כעברו
מרגנ"ה כי שמתו מפי טובים שם ביתך וספקך נכון ידעתי כי כי הוא זריר ומכר
ואם לא ימלך עם יסודל להגיעם אל כבודך באשר הוא מונה ואל יתמה ויתסלה האזן
על האחר כי כפי עשרה ימים עמומי בתפיסה עם קנה וכבדי הקהל י"ל לפקח
בעסקיהם עתה כהנא כהנא כבודך השני להודיעך דעתי משבועה ששבעת לקהל
הלקולעה לפמוד שם ואלהה עתה כבודך השם מהמרת חרפה דמסקר :

ושאלתך היא אם ב"ד מתירין נדר כזה שלא בפני הקהל ושלא ברצונ' .
כיון שלא קבלה טובה מהם אבל ההפסד יהר על השבח וכן
אם הב"ד יתירו בלא שמיעת התרמה מפי החתומים אלא על ידי כתבו או
על ידי שליח ועם היות כי חפצי וחשקי להפך בוטחך ולעיון ברניה דבר
ובבל מה שאפשר הפצתי צדקך אמנם האפ"ה אהוב יותר שאני ואתה הייבך
בבבודה ולא ליסרו קא סתנפי להדי כראמר ליה רב נחמן דרב יהודה בפרק
עשרה יוחסין (ע' :) ובראמרין בפרק אעפ"י (ס"ג :) משום דרב זכיר נברא
רבה הוא קא פתניפתו ליה וע"כ אכתוב מה שנראה לעניות דעתי ולא אשא
פני כבודך לדבר הזה וגם אתה תודיעני כי לא לפיך חנף יבא :

ואומר כי הכיח דתניה כנדרים פ' ר' אליעזר (ס"ה) הנודר הנאה
מחברו אין מתירין לו [אלא] בפניו ויליק לה מדכחז ויאמר ה' אל
משכ במדין אמר לו הקב"ה למשה במדין נדרת לך והחזיר נדך במדין
דכתוב ויאל משה ואין אלה אלא לשון שבועה וכו' איכא פלוגתא בירושלמי
(שם פ"ה ס"ד) דאיכא מאן דפריש החס טעמא מפני הכונה כלו' שיחבייש
ממנו ממה שגדר לו להגותו ועכשיו מתמדת ומבקש שיתירו לו ואיכא מאן
דמפרש החס טעמא מפני השעד כלומר שאם יתירו שלא בפניו לא ידע
חברו בהתרו וכשיראה איתו נהגה ממנו יחדט כעובר על נדרו ומשמע
דאיכא בין בני חרי לישיני דללישנא דמפני הכונה כל שאין הגדר לחועלת
חברו אלא שגדר בפניו מתירין לו שלא בפניו דהא לא שייך למימר הכא
שיחבייש ממנו כיון שאין הגדר לחועלתו ולחידך לישנא דמשום השד כל בפניו
איכא השדא . וכן נמי משמע דלטעמא דמפני הכונה דוקא בפניו אבל שלא
בפניו אין מתירין לו ואף אם יודיעו היתר להכירו דהא חכמי איתיה לטעמא
דמפני הכונה אבל לטעמא דמפני השעד כל שידועוהו די בכך דהו ליכא
השדא ומתירין לו ולכ"ע כל שאין הגדר להגותו חכמו אלא בפניו לבד
מתירין לו שלא בפניו ויודיעו לו הסתד דחי משום טובה הא ליכא דאין
כגדר להגותו ואי משום השדא ליכא שהרי הודיעוהו וכן נמי בפניו מתירין
לו אפילו בעל כרחו שהרי כיון שאין הגדר להגותו אין אנו צריכין לדעתו
ואין כחן לא משום טובה ולא משום השד שהרי בפניו הוא ואין אנו צריכין
להסכמתו אבל כל שהגדר להגותו ודאי אין מתירין לו אלא מדעתו ומרצונו
אלא שאפילו ידענו שהוא מתכנה נריך שיהיה ההתד בפניו למ"ד מפני
הכונה וכל שחיתו מתרנה אין מתירין לו ואפילו למ"ד מפני השעד ואין די
בשיודיעו לו הסתד וכן נראה ממאי דל"ל קודשא בריך הוא למשה במדין
נדתה במדין לך והחזיר נדך ולא הספיק לו כשיחזיר במקומו ויודיעו ליתרו
ההתד אלא הלך שם ושאל מיחרו רשות ונתן לו כדכתיב חלכה ואלכנה
אל אחי אשר במזרים והלכה בעודם חיים ויאמר יהוה למשה לך שלום
וכן הכיתו כל הראשונים והאחרונים י"ל אלא שדעת ר"ה י"ל שאם עברו
והסירו שלא מדעתו מותר וראי' לדבריו מדאמרי' בפ' השולח (ל"ה) : וליחוש
דלמא חלול לגבי חכם ושרי לה ואי דיעבד נמי לא מהני כי חלול לגבי חכם
מאי הוי דהא נדר חלומה להגותו יחומים הוא אלא ש"מ דאפי' להגותו חברו
כל שהסירוהו מותר אבל דעת הראב"ד ז"ל דכג נשבע לחועלת חברו אין
מתירין לו אלא מדעתו ואפי' הסירוהו דיעבד אינו מותר וראייתו מדכתיב
גבי דקיקו (יחזקאל י"ז) אם לא אלתי אשר בזה וביריתי אשר הפר חעפ"י
שהתירו לו כהקדרין שבועתו לפי שהיתה לחועלת נכודנדר של יגלהו ואי
אמרת דהא הסירוהו מותר הרי לא בזה ולא הפר אלא כהקדרין פשוט בדבר
כשהתירוהו והסיר דפ' השולח אפשר לדחותה דהכי פרקינן כיון דאין נריך
לפרוט חה הגדר גיחוש דנמא חולה לגבי חכם וחסלים לו שגדרה ליחומים
ויחזיר לה ויהי הטעם ותהיה הכונה שהיה מותרת אבל חה לריך לישבע
כגדר ליכא למיחש למידי . וההכס הגדול מורי הכז ר' חסדאי קרשקש ז"ל
הכריע בדברי ר"ה ז"ל דהא הסירוהו מותר שהרי נדקיקו נדיק גמור היה
כדאמרי' בפ' חלק (ק"ג) בקש הקב"ה להחזיר חת העולם כלו לתרו וכו'
מפני דורו של נדקיקו כשהכל בנדקיקו ונתקדרה דעתו ומאי דכתיב ביה
וישם הרע בעיני ה' היותו שהיה לו נמחות ולא מיחה והא כן אין יעבור
על שבועה במזיד וגמה רנה שיתירוהו ואחיל ויהי יודע שאם הסירוהו
אינו מותר ומאי דקאמר עליה קרא חס לא אלתי אשר בזה וביריתי אשר
הפר משום דלגבי טובד כוכבים הולל השם יש בדבר וגם שמפי חומה
טשו כהקדרין שלה כדין שהסירוהו שלא מדעתו של נכודנדר ואף
בחוכמות ככתבו דמפני שראו נדקיקו מלטער בכך ועל ידי כן מתבטל
ממלכתה שמים טשו עילה מלחו להחזיר מפני חומה שהיה מלך ושלא כהוגן
טשו וזהו שגא מלחו חשונה לדבריהם כשאמר להם נכודנדר לחתון אמאי
עבדתון הכי מתי טעמא נה חמריהו ליה לנדקיקו מיד ישבו לחתן ידמו וח"כ
עלה בידיו שכל נשבע לחועלת חברו אין מתירין אותו לכתחלה בשום נד
שלא מדעתו שנ חברו וכל כ"ד שזקק לכך ראוי להוכיחו וליסרו שנותן דמי
מלחמה בשבט חב' מ"מ חס הסירוהו מותר כדברי ר"ה ז"ל והוא שפרט
אח הגדר וידע ההכס שלהועלת חברו נעשה חב' חס העלים מן החכם
אין החרו חסר דהא קי"ל נריך לפרוט חה הגדר דהא רב הוגא ורב פפא

פנ"ה וזכרתי שיש פני כבודי דיקס כהנא אליו על זה דעתנו ומה שגילה לנו ועם
הפיה דון גבנאם דלוקטריה י"ל דכרנאם שלחא סכנא ינינו אל כבודך כעברו
מרגנ"ה כי שמתו מפי טובים שם ביתך וספקך נכון ידעתי כי כי הוא זריר ומכר
ואם לא ימלך עם יסודל להגיעם אל כבודך באשר הוא מונה ואל יתמה ויתסלה האזן
על האחר כי כפי עשרה ימים עמומי בתפיסה עם קנה וכבדי הקהל י"ל לפקח
בעסקיהם עתה כהנא כהנא כבודך השני להודיעך דעתי משבועה ששבעת לקהל
הלקולעה לפמוד שם ואלהה עתה כבודך השם מהמרת חרפה דמסקר :

ושאלתך היא אם ב"ד מתירין נדר כזה שלא בפני הקהל ושלא ברצונ' .
כיון שלא קבלה טובה מהם אבל ההפסד יהר על השבח וכן
אם הב"ד יתירו בלא שמיעת התרמה מפי החתומים אלא על ידי כתבו או
על ידי שליח ועם היות כי חפצי וחשקי להפך בוטחך ולעיון ברניה דבר
ובבל מה שאפשר הפצתי צדקך אמנם האפ"ה אהוב יותר שאני ואתה הייבך
בבבודה ולא ליסרו קא סתנפי להדי כראמר ליה רב נחמן דרב יהודה בפרק
עשרה יוחסין (ע' :) ובראמרין בפרק אעפ"י (ס"ג :) משום דרב זכיר נברא
רבה הוא קא פתניפתו ליה וע"כ אכתוב מה שנראה לעניות דעתי ולא אשא
פני כבודך לדבר הזה וגם אתה תודיעני כי לא לפיך חנף יבא :

ואומר כי הכיח דתניה כנדרים פ' ר' אליעזר (ס"ה) הנודר הנאה
מחברו אין מתירין לו [אלא] בפניו ויליק לה מדכחז ויאמר ה' אל
משכ במדין אמר לו הקב"ה למשה במדין נדרת לך והחזיר נדך במדין
דכתוב ויאל משה ואין אלה אלא לשון שבועה וכו' איכא פלוגתא בירושלמי
(שם פ"ה ס"ד) דאיכא מאן דפריש החס טעמא מפני הכונה כלו' שיחבייש
ממנו ממה שגדר לו להגותו ועכשיו מתמדת ומבקש שיתירו לו ואיכא מאן
דמפרש החס טעמא מפני השעד כלומר שאם יתירו שלא בפניו לא ידע
חברו בהתרו וכשיראה איתו נהגה ממנו יחדט כעובר על נדרו ומשמע
דאיכא בין בני חרי לישיני דללישנא דמפני הכונה כל שאין הגדר לחועלת
חברו אלא שגדר בפניו מתירין לו שלא בפניו דהא לא שייך למימר הכא
שיחבייש ממנו כיון שאין הגדר לחועלתו ולחידך לישנא דמשום השד כל בפניו
איכא השדא . וכן נמי משמע דלטעמא דמפני הכונה דוקא בפניו אבל שלא
בפניו אין מתירין לו ואף אם יודיעו היתר להכירו דהא חכמי איתיה לטעמא
דמפני הכונה אבל לטעמא דמפני השעד כל שידועוהו די בכך דהו ליכא
השדא ומתירין לו ולכ"ע כל שאין הגדר להגותו חכמו אלא בפניו לבד
מתירין לו שלא בפניו ויודיעו לו הסתד דחי משום טובה הא ליכא דאין
כגדר להגותו ואי משום השדא ליכא שהרי הודיעוהו וכן נמי בפניו מתירין
לו אפילו בעל כרחו שהרי כיון שאין הגדר להגותו אין אנו צריכין לדעתו
ואין כחן לא משום טובה ולא משום השד שהרי בפניו הוא ואין אנו צריכין
להסכמתו אבל כל שהגדר להגותו ודאי אין מתירין לו אלא מדעתו ומרצונו
אלא שאפילו ידענו שהוא מתכנה נריך שיהיה ההתד בפניו למ"ד מפני
הכונה וכל שחיתו מתרנה אין מתירין לו ואפילו למ"ד מפני השעד ואין די
בשיודיעו לו הסתד וכן נראה ממאי דל"ל קודשא בריך הוא למשה במדין
נדתה במדין לך והחזיר נדך ולא הספיק לו כשיחזיר במקומו ויודיעו ליתרו
ההתד אלא הלך שם ושאל מיחרו רשות ונתן לו כדכתיב חלכה ואלכנה
אל אחי אשר במזרים והלכה בעודם חיים ויאמר יהוה למשה לך שלום
וכן הכיתו כל הראשונים והאחרונים י"ל אלא שדעת ר"ה י"ל שאם עברו
והסירו שלא מדעתו מותר וראי' לדבריו מדאמרי' בפ' השולח (ל"ה) : וליחוש
דלמא חלול לגבי חכם ושרי לה ואי דיעבד נמי לא מהני כי חלול לגבי חכם
מאי הוי דהא נדר חלומה להגותו יחומים הוא אלא ש"מ דאפי' להגותו חברו
כל שהסירוהו מותר אבל דעת הראב"ד ז"ל דכג נשבע לחועלת חברו אין
מתירין לו אלא מדעתו ואפי' הסירוהו דיעבד אינו מותר וראייתו מדכתיב
גבי דקיקו (יחזקאל י"ז) אם לא אלתי אשר בזה וביריתי אשר הפר חעפ"י
שהתירו לו כהקדרין שבועתו לפי שהיתה לחועלת נכודנדר של יגלהו ואי
אמרת דהא הסירוהו מותר הרי לא בזה ולא הפר אלא כהקדרין פשוט בדבר
כשהתירוהו והסיר דפ' השולח אפשר לדחותה דהכי פרקינן כיון דאין נריך
לפרוט חה הגדר גיחוש דנמא חולה לגבי חכם וחסלים לו שגדרה ליחומים
ויחזיר לה ויהי הטעם ותהיה הכונה שהיה מותרת אבל חה לריך לישבע
כגדר ליכא למיחש למידי . וההכס הגדול מורי הכז ר' חסדאי קרשקש ז"ל
הכריע בדברי ר"ה ז"ל דהא הסירוהו מותר שהרי נדקיקו נדיק גמור היה
כדאמרי' בפ' חלק (ק"ג) בקש הקב"ה להחזיר חת העולם כלו לתרו וכו'
מפני דורו של נדקיקו כשהכל בנדקיקו ונתקדרה דעתו ומאי דכתיב ביה
וישם הרע בעיני ה' היותו שהיה לו נמחות ולא מיחה והא כן אין יעבור
על שבועה במזיד וגמה רנה שיתירוהו ואחיל ויהי יודע שאם הסירוהו
אינו מותר ומאי דקאמר עליה קרא חס לא אלתי אשר בזה וביריתי אשר
הפר משום דלגבי טובד כוכבים הולל השם יש בדבר וגם שמפי חומה
טשו כהקדרין שלה כדין שהסירוהו שלא מדעתו של נכודנדר ואף
בחוכמות ככתבו דמפני שראו נדקיקו מלטער בכך ועל ידי כן מתבטל
ממלכתה שמים טשו עילה מלחו להחזיר מפני חומה שהיה מלך ושלא כהוגן
טשו וזהו שגא מלחו חשונה לדבריהם כשאמר להם נכודנדר לחתון אמאי
עבדתון הכי מתי טעמא נה חמריהו ליה לנדקיקו מיד ישבו לחתן ידמו וח"כ
עלה בידיו שכל נשבע לחועלת חברו אין מתירין אותו לכתחלה בשום נד
שלא מדעתו שנ חברו וכל כ"ד שזקק לכך ראוי להוכיחו וליסרו שנותן דמי
מלחמה בשבט חב' מ"מ חס הסירוהו מותר כדברי ר"ה ז"ל והוא שפרט
אח הגדר וידע ההכס שלהועלת חברו נעשה חב' חס העלים מן החכם
אין החרו חסר דהא קי"ל נריך לפרוט חה הגדר דהא רב הוגא ורב פפא

[ח] כטול :פ"ל (ס' קס"ו) : [ג] כ"י י"ה כ"י ר"ה (ד' קמ"ג ע"ג) כ"ה ה"ה ואפילו . דפ"ה שם ספ"י כ' :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שעא

קב

דעת הרמב"ם ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כת' (בפ"ו מהלכות שבועות) דדוקא בצעל הוא דאזעטא לן משום דבעל כחשתו. אבל באדם אחר לא והוא דמפליגין בצעל בין מכופי ללא מכופי היינו משום דכיון דמדינתא היא לריכיה לבא לב"ד אלא דלנבי בעל הקלו משום דאשתו עגופו דוקא היכא דמכופי אבל לכופי - כי דינא לכחלה משום מעשה שאינו נעשה כדינו לא עבדין. ומאי דחייבי - מר רחיש דע"י שליח שרי מן הירושלמי דבפרק ערביה המאורסה (הל' ח') - מסו להחיר על ידי הורגתו נשמעיה מן הדא ר' אבה בר וטרר איחעביד מתורגמניה דר' יוחנן בחדא אהתא דלא חכמה למשמע סוריסטון. וטעמיה דמר משום דמדמי תורגמן לשליח ואף אם יהיה כן הייתי יכול לומר שאין מן הירושלמי רחיש שלא יהיה לר"ך כהכס לשמוע מהרטה מפי הנודר אלא שפחם אחר שומעו מהרטה מפי הנודר עושה שליח להחירו שהרי אפשר שרבי יוחנן מבין היה בלשון האשה אלא שאין האשה מבינה בלשון ר' יוחנן ור' יוחנן לא היה יודע לדבר בלשונה אפ"פ שהיה מבין כי ולכן היה לר"ך לתורגמן. לטעם על דבריה ולהחיר לה אבל המהרטה מפי האשה שמעם שהרי הוא מבין היה בלשונה וכל שהוא מבין בלשונה אפ"פ שאינו יודע לדבר כי ויהיה אינה מבינה בלשונה כלל אלא ע"י תורגמן אין דבור האשה נקרא מפי מתורגמן מואמרין בפ"ק דמכות (ו'): הנוס לעזי דאחו לקמיה דרבא זאקי רבא מתורגמנא בינייהו ומקשי' והא תנן שלא תבא סנהדרין שומעת מפי התורגמן ופרקינן רבא מידע הוה ידע מאי קאמרי אהדורי הוא דלא ידע למסדר לבו - אלא שאין לר"ך לזה כי אין התורגמן דומה לשליח שהרי בתורגמן הצעל דבר הוא אם ואדרבה מן הירושלמי משמע דלא אפשר ע"י שליח דמדאזעטא לבו ע"י תורגמן משמע דפשיטא לבו דע"י שליח אין מחירין ואפילו למאי דמסיק דע"י תורגמן שרי דוקא על ידי תורגמן דבעל דבר הוא שם אבל ע"י שליח שלא בפני בעל דבר לא וכן סבריה ר"ח"ה ז"ל מה שירוש' כדברי הרמב"ם ז"ל דע"י שליח אין מחירין אלא במה שכתב רבינו שמשון ז"ל ששולח אדם חרטתו לב"ד ככתב ידו והס מחירין לו וכן הסכים רמב"ם ז"ל בזה נוכל לומר דאפילו אם נאמר דע"י שליח לא ככתב ידו שרי משום דכיון דכתב ידו הוא עדיף מע"י שליח ועוד ראייתו בשם רבינו שמשון ז"ל דכל מהכס יודע שהנודר מהחרט ופ"ן כההרטה מחירו שלא מדעת הנודר ומותר דהחרת חכם כהפחת בעל ותיא. בסוף קדושין (פ"א): איש שהשם וה' יסגה לה במה הכותב מדבר באשה שגרה בגזר ושמע בעלה והפך לה וכיהל לא ידע וכו' ולא מלינו חלוק בין הפרת בעל להחרת חכם אלא בלשון אלו דבריו ז"ל. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהל' שבועות) נראה דלעולם אין מחירין שלא בפני הנודר אלא לר"ך שיכא הנודר בפני המחירין ונראה לי שראוי לחוש לדבריו ושבדא דבה יפתח יוכיח כדאיתא בגמרא שיהיה רבה פשת חיי שרה דאמרינן החם ולא היה שם פתח שיחיר לו נדרו אלא פתח אמר הוא לר"ך לר"ך ונאני חנן אלו יפתח אמר אני ראש קלני ישראל ונאני כולך אלא פתח בין דין לדין אברהם הוה עלובתא ואם היה אפשר ע"י שליח או מפי הכתב למה לא עשה כן כדי להליל את בנתו שהרי לא היו מקפידין אלא שלא ילך האחד לחבירו לפי לשון המדרש אלא בודאי בפניו ממש בעינן כדברי הרמב"ם ז"ל וכו' מה שגורא לענין דעתי בכל זה ואם תבאר ולא אני. בקשתי מטעמך את פני כר"ר גסים כ"ר להשיב על שאלתך ודמה אחי כי אמר שאמר שלם יוכל להשיב כאשר עם לבך וברטנ"ך מה הסתן לך תשובתו. נהום דורש שלום חורתך מתענג ככתבך עם שטעמיה לעבוד עבודתך מזומן אחיך יצחק בר ששת :

דעת הרמב"ם ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כת' (בפ"ו מהלכות שבועות) דדוקא בצעל הוא דאזעטא לן משום דבעל כחשתו. אבל באדם אחר לא והוא דמפליגין בצעל בין מכופי ללא מכופי היינו משום דכיון דמדינתא היא לריכיה לבא לב"ד אלא דלנבי בעל הקלו משום דאשתו עגופו דוקא היכא דמכופי אבל לכופי - כי דינא לכחלה משום מעשה שאינו נעשה כדינו לא עבדין. ומאי דחייבי - מר רחיש דע"י שליח שרי מן הירושלמי דבפרק ערביה המאורסה (הל' ח') - מסו להחיר על ידי הורגתו נשמעיה מן הדא ר' אבה בר וטרר איחעביד מתורגמניה דר' יוחנן בחדא אהתא דלא חכמה למשמע סוריסטון. וטעמיה דמר משום דמדמי תורגמן לשליח ואף אם יהיה כן הייתי יכול לומר שאין מן הירושלמי רחיש שלא יהיה לר"ך כהכס לשמוע מהרטה מפי הנודר אלא שפחם אחר שומעו מהרטה מפי הנודר עושה שליח להחירו שהרי אפשר שרבי יוחנן מבין היה בלשון האשה אלא שאין האשה מבינה בלשון ר' יוחנן ור' יוחנן לא היה יודע לדבר בלשונה אפ"פ שהיה מבין כי ולכן היה לר"ך לתורגמן. לטעם על דבריה ולהחיר לה אבל המהרטה מפי האשה שמעם שהרי הוא מבין היה בלשונה וכל שהוא מבין בלשונה אפ"פ שאינו יודע לדבר כי ויהיה אינה מבינה בלשונה כלל אלא ע"י תורגמן אין דבור האשה נקרא מפי מתורגמן מואמרין בפ"ק דמכות (ו'): הנוס לעזי דאחו לקמיה דרבא זאקי רבא מתורגמנא בינייהו ומקשי' והא תנן שלא תבא סנהדרין שומעת מפי התורגמן ופרקינן רבא מידע הוה ידע מאי קאמרי אהדורי הוא דלא ידע למסדר לבו - אלא שאין לר"ך לזה כי אין התורגמן דומה לשליח שהרי בתורגמן הצעל דבר הוא אם ואדרבה מן הירושלמי משמע דלא אפשר ע"י שליח דמדאזעטא לבו ע"י תורגמן משמע דפשיטא לבו דע"י שליח אין מחירין ואפילו למאי דמסיק דע"י תורגמן שרי דוקא על ידי תורגמן דבעל דבר הוא שם אבל ע"י שליח שלא בפני בעל דבר לא וכן סבריה ר"ח"ה ז"ל מה שירוש' כדברי הרמב"ם ז"ל דע"י שליח אין מחירין אלא במה שכתב רבינו שמשון ז"ל ששולח אדם חרטתו לב"ד ככתב ידו והס מחירין לו וכן הסכים רמב"ם ז"ל בזה נוכל לומר דאפילו אם נאמר דע"י שליח לא ככתב ידו שרי משום דכיון דכתב ידו הוא עדיף מע"י שליח ועוד ראייתו בשם רבינו שמשון ז"ל דכל מהכס יודע שהנודר מהחרט ופ"ן כההרטה מחירו שלא מדעת הנודר ומותר דהחרת חכם כהפחת בעל ותיא. בסוף קדושין (פ"א): איש שהשם וה' יסגה לה במה הכותב מדבר באשה שגרה בגזר ושמע בעלה והפך לה וכיהל לא ידע וכו' ולא מלינו חלוק בין הפרת בעל להחרת חכם אלא בלשון אלו דבריו ז"ל. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהל' שבועות) נראה דלעולם אין מחירין שלא בפני הנודר אלא לר"ך שיכא הנודר בפני המחירין ונראה לי שראוי לחוש לדבריו ושבדא דבה יפתח יוכיח כדאיתא בגמרא שיהיה רבה פשת חיי שרה דאמרינן החם ולא היה שם פתח שיחיר לו נדרו אלא פתח אמר הוא לר"ך לר"ך ונאני חנן אלו יפתח אמר אני ראש קלני ישראל ונאני כולך אלא פתח בין דין לדין אברהם הוה עלובתא ואם היה אפשר ע"י שליח או מפי הכתב למה לא עשה כן כדי להליל את בנתו שהרי לא היו מקפידין אלא שלא ילך האחד לחבירו לפי לשון המדרש אלא בודאי בפניו ממש בעינן כדברי הרמב"ם ז"ל וכו' מה שגורא לענין דעתי בכל זה ואם תבאר ולא אני. בקשתי מטעמך את פני כר"ר גסים כ"ר להשיב על שאלתך ודמה אחי כי אמר שאמר שלם יוכל להשיב כאשר עם לבך וברטנ"ך מה הסתן לך תשובתו. נהום דורש שלום חורתך מתענג ככתבך עם שטעמיה לעבוד עבודתך מזומן אחיך יצחק בר ששת :

שעא בלנסיאה לחכם היר עמרם אפרתי נרין

יריד ה' שר צבאו עליו כל היום חוסף מחוסף בתרבותו מנכר נהיכלו כלו אומר כבוד לחות כנעם מחזה עדי לשמוע אמרי אל. בהכח ושמע אמרו עהרות צרושם מעולות ספירים הושב בניס גנוס עלי נהר פליגים ישמחו עיר אלהים כן בעזן מקדם חסע ה' להחפאל כפרים עם נרדים עם ידעם ושם ירצן עם כל שרי מדינ' סרדס רמוגים הסרדס אשר למלך עייל בלא בר נכנס בגלום ויואל בגלום חונ שמים יהאלך בתוך אבני אש מניע אל אבני אש עהור כהיר הוא בשחקים כוזה הרקיע מלאו עני כסא כבוד מרוס מראשון פרשז עליו עק אורו למך בקרני הדג לו נאחו בסך ען החיים וען הדעת ולא יזה יורד על פי מדותיו לקלני הכרי ציון התלויין בהלכה כי אם ע"ה ה' את הנרצה ובחקר מהום בלבג ימים כסוד בהמות לויתן און חקר מלה שמוקות ויואל לאור דברי הספר החתום כל המוס לא עמיהו עלו לו שערי דק דבר גדול ודבר קטן לא היתה חכמה אשר שגנה מעט וממלא ארצו דוח דעת ויראה ה' מביטו יהלך ולעם עליה נותן נשמה ועוד למד דעת את העם מדריכס דרך ישרה למען סור ממוקסי מוח מלמדס להספיל ובכחו נחיים כן ה' אלהים ימיה נדקס ומהלס ישמיהו כרכה נקרנ הארץ עד לאח דור ודור כירח יכון עולם ונפיעים סגוליס כנעוריהס בניו כשחילי זיחיס סביב למח שלחנו מלא דשן אמן :

במה שבקש כבודך להודיעך דעתי בענין האש העובר על תקנת הל' וכחבת לחות הפרכים שבהסכמות ובקבלות שבעבורם מעל בחרם האיש הוא. הגה לפי דעתי יש פ' אחד מפורש מאלה בחותם אדונינו התלך יר"ה קרוב ראשיתו וזה שחשנן הלעז עוד ששום ימיד לא יוכל להוציא צעדו ולא בעד אחר שום כתב או לזוי מלת אדונינו המלך יר"ה או הממונה תחתיו מאי זה דבר כפינן המסין וענין חלוקתן בין לזורך עלתו בין לזורך אחריס אלא"כ יעשה זה בהרשאה מפורשת מכל הנאלמים הנמלאים בעיר ומן הכרשות הוא שיתנו לו על זה יתחייב להראות שער מקויים מערבי מפורסם וכן שלא יוכל להעזר ולהעיל ממה שיהיה כתוב בחותו ככתב או לווי"אס לא שהוליאם כרשות הנאלמים כמ"כ למעלה וכל זה יש קמס חלף [ב' ע"י נר"ן (מדרס ח'): כד"ה בעל :

על אודות האשה הקושי"ת ורלוות נפלאה אין יאל משפט לעזרתה להוציא. הביט מחוקה הנוקח המחזיק כי בלתי רחיש ברורה וכחבת בקלרה מה שחוקשה לכבודך על המשפט שהוא ולבלתי השיב פני כבודך ריקס גם אני השיב מלין בקלרה ובראשי פרכים מה סיחה הכוונה כי לחכם כמוך די ברמזים הנותן בים החלמוד דרך נתיבה במים עזים. חתלה חמרת מסיבא חיתי לטן רבנן שיש על המחזיק להביא רחיש על חוקתו שהיה גדול המוכר מוסף על שפרו אלא למי שהוא חלם כעבודת דמרי בר איסק דאחא ליה אחא מבי חוזאי (ב"מ ל"ט:): ואני אומר איברא ודאי שאין על הלוקה להביא רחיש שהיה גדול החוקה אין העדים חותמין על השטר אלא"כ נעשה בגדול ואפילו במוכר בנכסי אביו נאמר חוקה אין העדים חותמין על השטר אלא"כ נעשה גדול מבן כ' דהא מיייתי לה להך מימרא דר"ל בפרק מי שמת (ק"ה:). במעשה דבני ברק שסיה בן שמר בנכסי אביו ואפ"י בגברא חלמא לא קאסינן ליה לאיתויי רחיש ואם אין לו רחיש שיפסיד כמו שאתה מפרש כשהיה דמרי בר איסק דא"כ לא שבתה חיי לכל גברא חלמא. סכל אחד ואחד ילך ויתבע לו מנה לי בידך ויתחייב לפדוע או להביא עדים שאין לו בידו וזה א"ל אבל אנחנו מפרשים כן זיל אייתינכו את להנכו סהדי כי זה שאמר שיש לו עדים שהוא אחי ומפני אימתו ויראתו של מרי בר איסק לא היו רוחים לבא לבית דין ולהעיד נזר עליו שיביאם הוא לאחתן עדים לב"ד ויעירו אם הוא אחיו אם לא דכיון שיבאו לב"ד יעירו האמת ולא ישקרו בעדותן מפני אימתו של מרי בר איסק דאיתי לה עבדי כמו שפורש בגמ' וקל"ת ספרים יש שכתוב בהן בפירוש זיל אייתינכו את ואלף לאחתן ספרים שאין בהם כן רחיש שיפורשו כפירש הזה אבל לעולם המוכר לר"ך להביא רחיש שהיה קטן אבל כנדון שלפנינו לא נאלמן אלא אם היתה גדולה מבת י"ב או קטנה וכל העדים המעידים או רובם העידו עליה שהיא פחותה מ"ב אבל שלא היו מעידים בעדות ברור בזה כי היו אומרים הן חסר מעט הן יתר מעט וגם זכורני בעד א' שהיה מעיד כנגדה שהיא גדולה כבת י"ד שנה וא"כ כלם מעידים שהיא פחותה מבת כ' דכולי האי לא טעו גם הרופא הנכבד רבי משה שרפליר י"ל קן אמר לנו כי ברור הוא שלא היתה אז בת כ' שנה וגם אחס כן ידעתה חלה שהמכתם על סגרת הרמב"ם ז"ל שכתב שאם לא מיחה כשנעשה בן כ' אינו יכול להחזיר שכיון שלקח המעות ונשהמש חלוקה בקרקע זה לפניו כשהוא בן כ' ולא מיחה נתקיימה ביד הלוקח שהרי רכס בממכרו וכיון שנתברר שהיא פחותה מבת כ' הרי נפסקה הלכה (בגיטין ס"ה:). דלמכור בנכסי אביו עד שיכא בן כ' ומה שכתב כבודך דמעטער לא טענה ומחזיק לא בעי לאהדורי עלה דאיננה לא אשלינו אלא בב' קטנות ומי שלא בא לכלל י"ב או י"ג לא שייך למימר ביה אם לא בא לכלל כ' וכו' קורא אני עליך המאמר הזה ר' מטוון שהרי כיון שהיא פגעה שיהיה פחותה מבת י"ב כבר טענה שהיא פחותה מבת כ' ומה יש לה לעזוק עוד ופי לריכה היא ללמוד הדינין ולערךן משפטים לפני הדיינים הלא אין לבעלי דינין אלא להגיש טעמוהויהם ודברי ריבזיהיהם באמת לפני הדיינים והדיינים ידינו דין אחת לאמתו כפי ענותם ורלוותיהם כאשר יראה הנלכ בעדתם ועמתם בדבר המשפט. ועוד אני אומר מהכבר דהביא דחוקה אין העדים חותמין על השטר אלא"כ נעשה בגדול לא נאמרה חלה בעדים ידועים ומחוקים כמו סופרי הדיינים שהיו רגילין לכחוב הסגרות בזמן חכמי החלמוד והס בקיאים

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שעב

שירש מאביו והיה דעת רבינו האי ז"ל בספר המקח לאי אומר דעת קונן יש
 כך אשר אמר אוספה הלוטעה והגדלה חקבלה שאתה האדון אוספה כל
 הדעות הדחיות והסברות הנללות וקבלתם כעמיר גרנה והנה קרני
 החולקים עליהם ברזל ופרסותיהם נחושה ודקו כחדל לאותן הדעות והו
 כעור מן הדרי קיט וכשה המון רוחה וכל אחר לא השתכח להון וכבר דחה
 הרב אלפסי ז"ל דברי רבינו האי ז"ל בהלכות בפרק מי שמת ברלווח
 ברורות כלם נכוחים למבין וכל חכמי הגדולים ז"ל כן מפרשים והיה דרוב
 נחתן כפירוש הרב אלפסי ז"ל וכן כל הרמב"ם והאחרונים ז"ל ודברי
 רבינו האי ז"ל בעלים ברוב מנין החכמים החולקים עליו אין מספר לגדורם
 גם הרמב"ם והרשב"א ז"ל לא הזכירוהו כלל בחדושיהו ולא שחר המפרשים
 כאלו הוא דחוי מעקרן ולא חשו להשיב עליו. גם מה שהנחה סיוע מסברה
 הרמ"ב והר"ם ז"ל שסוברין וליטו כחוב כך בדקדוק לאוק דהיה דאין
 מהזיקין בנכסיו קטן ואפי' הגדיל (ב"מ ל"ט) היינו בשלל החזיק שלם שנים
 מהגדיל אבל החזיק שלם שנים מהגדיל חזקה חזקה אינה ענין לגדון זה
 כלל דהיה בחזקה שיש עמה עונה שטוין ואומר שלקחה ממנו אחר שהגדיל
 או מאביו והחזיק אחר קן שלם שנים ואבד השער חזקה חזקה אבל זה
 שמחזיק מהמת שטרו כל שנמלך השער בעל החזקה בעולה והכי הניח
 בחוכמתה בפרק חזקה (פ"ב ה"ה) וזכרנו למי דהשכח שבעות (פ"ו ה"ב)
 וכ"כ הרמב"ם והרמב"ן ז"ל וכ"כ רבינו האי ז"ל בספר המקח ור"ח ז"ל ואין
 חולק אף כי כמה שכתב הר"ם ז"ל בהיה דאין מחזיקין בנכסיו קטן ואפי'
 הגדיל כבר השיג עליו הראב"ד ז"ל דכל שירד בה בעודו קטן אפילו החזיק בה
 כמה שנים אחר שהגדיל לא היו חזקה דמדבר הוגא דשמעיין דאין מחזיקין
 בנכסיו קטן ואפילו הגדיל מדלמך אין מורידין קרוב לנכסיו קטן הא אחר
 מורידין ולא חיישינן שמה יחזיק בנכסיהו וישתכח הדבר שבת דין הוריווהו
 מהיה גופא שמעי' דאין מחזיקין אפילו כמה שנים אחר שהגדיל שאלו לא
 קן היאך מורידין אחר דלאו קרוב הא איכא למיחש שמה יחזיק בהם שלם
 שנים אחר שיגדל אלא ודאי כל שירד בעודו קטן שאינה מועלת לו חזקה
 שוב אין לו חזקה ולזה הסכימה דעת האחרונים ז"ל בן ועוד דבנדון שלפנינו
 הא קי"ל דאין מחזיקין בנכסיו אשת איש אלא בשלכיה ג' שנים אחר מיתת
 הצעל כדאיתא בפ' חזקה (נ"ו) ומה שהסכימה על סברה הרמב"ם ז"ל
 בפחות מנן ב' ששק אחר ב'. הנה היה הפך דברי רבותיו ז"ל כמו שכתב
 בספרו וכתבתו היה כהלכת' בלא עעמא והו דלא לוסף עלה שאף הוא לא
 אמרה אלא בשקבל הוא המעות וכתן לא קבלה היה המעות אלא ששפחה
 לבעלה הרשאה למכור ועל הקונה להביא ראיה שכלו המעות לידה ושידעה
 אחר שהיה בה עשרים בזה מחזיק בה מהמת מכירה ולא מהמת משכונה
 כאבד היה עוענה כן היה סברה ומעולם לא גלה אליה בעלה שנמכרו
 הצתים וחקף שידעה בזה בערה אש המריבה והקטטה ביניהם ואין מכזה
 עד בגרשה והזמינה אח זה הלוקח דרין ואין כאן מקום לומר המזליה מחבירו
 עליו הראיה דלא קי"ל כרבה בהיה עובדה דשכני גוואי דברים פרק חזקה
 (ב"ט) אלא כרב נחמן דהוה רביה דאמר זיל ברור חבילתך ועל הלוקח
 להביא ראיה שאלבה שני חזקה ושהמכור היה במקום שהיה יכול למחור
 ולא מיחה דכוחה הכא הלוקח אף ע"פ שהביא ראיה ששחקה לאחר שהיתה
 בת כ' לריך הוא לברר חבילתו ר"ל שקבלה היה המעות וידעה במכירה
 ושחקה כ"ש כאן שאין שחיקחה כלום מהיה דאין מחזיקין בנכסיו אשת איש
 לפי שהיה סומכת על בעלה הנה מכל זה נפסק דרין לעזרה האשה ועם כל
 זה אי הוה מליץ לאשחמועי מינה ולהסתלק מדינה היינו עושין אבל לא היה
 בידינו כי מלות המלך היה' חליהו ירנך וישראלים מהוויך והשפך כנפש דורש
 בלום תורתך מוזמן למנותך וממנה לא יתעלם נרעך קטני עולם אי
 הצעיר יצחק ב"ר ששוח זל"ה. שעל הכתב לרוב בשימי שמי המעלות
 ליושב על המשפט משיב מלהמות מדינים להשבת ולכלוה למנלה על שושנים
 דת ודין חקים ועדות שיר ידידות ועל הנהיולוח כעומד על בני עמו לישר
 הדורים והסיר מכבולות ההולך לפני מחניהם כמלאך האלדים לנחותם הדרך
 דרכים סלולות החכם הסולל עליו בהכמה וזכרחת חמא עזרות נעלות
 השלם ה"ר עמרם ב"ר נתן הפרתי ז"ל :

שעב טודילה לרבי רבי חסדאי שלמה ניר

אדון ונגיד אב לחכמה וזנייה אלוהיך ראיה מנחות לי ולגביה אחי י"ח היו בשני
 לפאורות פי שפתי למלקוש פלם כי על אורות ונשלוח השקף ונסת היה כך שמת
 לבני ויגל אף בשני משערות ראשי עד פרסת כף רגל יחמיד השם שלוחך ונחללים כמי
 מועד יושינך בין נגידים עמל השכח כמים עבר חזכור ימים שבעה נדחים ועל כל
 יוסיף על מעלתך יושני על מדין יחקר ה' עליך וישועתך יתן מלין ואבך נכספת נלאה
 המשא ומתן שביך ובין מוריני הרב רבינו נסים ב"ר לברר וללנן האמת אשינך מלין אף
 תלמידי חכמים מנחמן זה אח זה בהלכה אני מה לי לישול לשלה נרשח ברגלי ועל שוכה
 ולהכניס ראשי בין שני הרים גדולים דנפקין וקוקין דטור משומיה דמר לפומיה דמר ולא
 ידענה מאי קאלמי ואיך אשית בשמים סי וכעת במרוס אמריא כי לפישי אין כי מהשכחמה
 ובדעה אף כי להכריע ואין הכרעה שלישיה מכתתה אבל לכלתי סור מן המנה יאין
 ושאלו ולמטן ידידותיך הקטורה בלבני קשר אמין לא מהיום גם מהמול אבל מאז בעלמור
 חכמהך ובינתך רחשה עיני וידעתך בשם ירחאך על פני לכלתי אחפיה כונה רזוק ובייתי
 כאשם אכחוב לך מעט מועד היה לפני כמה שכתבת למוריני הרב ב"ר ונמה שכתבת או
 הנוון חכס דון חסדאי ב"ר ואש נמלאו דברי ישרים בעיניך בחבלי דעתך בענותו
 שכלך המשכס קחם נא אליך והצרכים ובלעדי אחזה חתה יורני מעני בנדק נוראוי
 מהותך תלמידי חסדאי נשלחה ומה שניה הבינה לי אמתו מספרי ולא אשיב אה הארי

בקיאים ברוב הדינים כדלמדין ברים גטין סהס"פרי דייני מגמר נמירי
 חבל באותן עדים שחתמו בשטר מכירה זו שלא היו בודאי מוחזקים ולפי
 הכמע היו קלי עולם אין לומר בהם האו חזקה כי לא לקלים דעת וחכונה
 לדעת חק ומשפט וחכמה מה להם ואף אם נאמר בהם חזקה זו בקטן המוכר
 בנכסיו עלמו כדי בזה שלא יהיה קטן גמור וזה אפשר דידיע אבל במוכר
 בנכסיו אביו שאין די שיהיה גדול אבל לריך עוד שיהיה בן כ' הגאמר בזה
 חזקה שאין עמי הארץ חותמין אה"כ נעשה גדול מנן כ' ודין זה אפי' ממקלח
 חכמים נעלם והחכמים חולקים בזה בפירש הדבר ובדקדוקי הדין הטפלים
 בזה כמו שכתבת אהה האדון. ונ"ל ראיה מדגרוסיין בפרק זה בורר (כ"ט):
 היה אודיחא דלא הוה כתיב בה אמר לן כחובו והתומו וכבו ליה אביו
 ורבה דלמרי הרווייהו היינו דר"ל דלמך ר"ל חזקה אין העדים חותמין על
 השטר אה"כ נעשה בגדול מתקוף לה רב פפא ואי הימח רב הוגא ברביה דרב
 יוסע מי איכא מידו דאין לא ידעיין וספרי דבי רב ידעי שאלתניהו לכפרי
 דלביי וידעי לכפרי דרבא וידעי הנה בלא נאמרה חזקה זו אלא בעדים
 מובהקים כגון ספרי דלביי וספרי דרבא הבקיאין דדיני השטרות א] וכן
 דנתי לפני מוריני הרב רבינו נסים ב"ר וסודו לדברי. ומש"כ בבודך
 דאיכא רבנן בתראי דס"ל דבא אינה ככלל בן בהאי דינא ומפלגי בהו כי
 היכי דמפלגי בין נכסים שירש מאביו לנכסים שנחן לו אביו וכן נמי בין
 נכסים שירש מאביו לנכסים שירש מהמתו ואני אומר אלו הם דברי יחיד
 הרשב"א ז"ל שכתב בן בפרק מי במה בחדושיו מסברה דנפשיה אבל כל
 הראשונים ז"ל לא חלקו בזה והרמב"ם ז"ל כתב (בפ"ט מהלכות מכירה) קטן
 שהגדיל וביא הזכר ב' שערות אחר י"ג והבת אחר י"ב וכו' בד"ה בקרקע
 שלו אבל קרקע שירש מאבותיו או מבאל מוריביו אין ממכרו ממכר עד שיהיה
 בן כ' שנה הנה שדעתו דל"ש בן ונ"ש צה דכתי דל"ה אחרווייהו קאי דהו
 לא ה"ל לפרושי וכן דל"ש אביו ול"ש שאר מוריביו וכן נראה דעת הרב אלפסי
 ז"ל דל"ש אביו ול"ש שאר מוריביו שהוא ז"ל כתב בהלכות דהאי דשלח ליה
 גידל בר מנשי' לאו לזבני בנכסיו אביו הוה דשלח ליה אלא לזבני בנכסיו
 דידיה הוא דשלח כגון דזבין ליה אשפרופא דידיה כד הוה קטן נכסיו ובעי
 איפו הבהת לזבנינון ע"כ. והם היו דעת הרב ז"ל לתלק בין אביו לשאר
 מוריביו ה"ל למימר לאו לזבני בנכסיו אביו אלא בנכסיו שאר מוריביו דהויה
 אוקמתה רויחא טפי. והרא"י שהבי' הרשב"א ז"ל לסברה דבן דוקא ולא בה
 מהיה דפרק מליחא האשה (ס"ט): דהמשלים מעות למחור ליקח בהן שדה
 לבחו והיא אומרת יחמו לבעלי ואמר רבי יוסי לא יהא אלה שדה והיא רואה
 למכרה הרי היה מכורה מעכשיו בד"ה בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה
 כלום אינה ראיה שהמכור הנה מכור שהיה גדולה בקרקעות שהנית לה
 אביה דאיכא לחוקמה בנותן לה במתנה ובבת בין הצנים דלאו לשון ירושה
 הוא. ומה שכתב הוא ז"ל סתמא חני לה ל"ש בה בין הצנים ול"ש בה בין
 סגנות מדי איריח הא ודאי לאו הכריחא הוא ואפילו לדברי הרב ז"ל אינה
 ראיה כלל שאין חנו מפרשים לא יהא אלה שדה ולא יהא אלה שהנית לה
 אביה שדה כמו שנראה שכתב ז"ל מפרש אוחו אבל הנחנו מפרשים קן לא
 יהא אלה הנקח מן המעות שדה כמו שצוה האב הנה יכולה היא למוכרו כל
 שהיה גדולה ואף אם לא חתה בה כ' שאין זה השדה מירושת אביה כי לא
 הנית לה אביה אלא מעות אבל הנחנו נקח לה מהם שדה במלות אביה וא"כ
 השדה הזה נכסי עלמה הם וא"כ אף קודם שנקח השדה יכולה היא שתאמר
 יחמו המעות לבעלי ומה לנו להמתין וליקח לה שדה כיון שג"כ חוכל למכרו
 אלא היה מכורה מעכשיו אהשחא אחי שפיר לשון מכורה מעכשיו דלפי' הרב
 קשיא מאי מעכשיו ועל בן אין כאן ראיה לסברה. ונ"ל ראיה כנגד הרב ז"ל
 מדשלח ליה גידל בר מנשי' לרבא ילמדנו רבינו תיטוקת בת י"ד שנה ויום אחד
 יודעה בפיב מבח ומתן מקחה מקח וממכרה ממכר ומקשי בגמרה ולישלח
 ליה חינוק מעשה שהיה כך היה (ב"ב קנה): והם כדברי הרב ז"ל שיש חלוק
 בין חינוק לחינוקה בנכסיו אביו לישי דמכוס הכי שלה ליה חנוקה משוב
 דאיירי בין בנכסיו אביו בין בנכסיו עלמה מבא"כ בחינוק דוקא בנכסיו עלמו
 ולא בנכסיו אביו אלא ודאי חינוק וחינוקה דין שיה בדין זה והא דגידל בר
 מנשי' אפי' בחינוקה דוקא בנכסיו עלמה ומש"ה האטרין למימר דה"ס לחינוק
 ומעשה שהיה כך היה. ועוד נ"ל ראיה אחרת מפעטא דמלתיה דרב נחמן
 אמר שמואל בודקין לקדושיין ולגטין ולחלייה ולמחויין וכו' (שם קנ"ו-) והיה
 בין בנן בין בבת היה דהא מאי דקאמר לחלייה מפרשינן בגמ' לאשוקי מדר'
 יוסי דאמר איב כתיב שפרשה אבל אבשה בין גדולה בין קטנה קא משמע
 לן דמקשינן אשה לאיש ולמחויין דוקא בבת היה אם כן מאי דקאמר בתר
 הכי ולמכור בנכסיו אביו וכו' שפירוכו אבל למכור בנכסיו אביו וכו' איכא
 למימר בנן דוקא דהא קאי חמאי דקאמר בריב"ה דנהני מילי בודקין וקאמר
 אבל למכור בנכסיו אביו לא מהני בדיקה דלפי' יהיה לו סימנין לריך שיהי'
 בן עשרים דכיון דבמילי דקאמר בודקין בין בנן בין בבת ואיכא מינייהו בבת
 ולא בנן איכא למימר דמאי דקאמר בתר הכי דקאי עלה להוי בנן דוקא
 ואע"ג דבמילי דרישא איכא נמי מיניהו בנן דוקא דהיינו לגטין כדמיקי לה
 בגמרה ביבס ליכא למימר דמאי דקאמר ולמכור בנכסיו וכו' קאי עליה ולא
 חמאי דכמתיך ליה דהיינו לחלייה ולמחויין. מכל אלו הראיות נר' שדחתו דברי
 הרשב"א ז"ל ועוד כי אין זכרון לראשונים ז"ל בחלוק זה ומקלחת כתבו בהפך
 סברתו כמו שכתבת למעלה ועליהם ראוי לסמוך. ומה שכתבת עוד דלפי'
 בנן שהוא פקח ובה לכלל גדלות בשנים ובסימניה מוכר אפילו בנכסים

[א] בנכסיהו ה"מ סי' מ"ז בהגבי אה סיד הביא דברי הריב"ם אלא ופלא בם כדעת הרשב"א ומה שכתב הרשב"א וכו' ב"ר נ"ז ח"מ סי' קמ"ט עמ"י כ"ז
 ח"מ סי' מ"ד קט"ז עמ"י ולא זכר לדברי הרשב"א והריב"ם אלא: ב] נ"ז ח"מ סי' קמ"ט עמ"י כ"ז :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שעב

קד

דסקדו קאמר דהשאה הא ידע לה רב יוסף כדאמר בתר הכי אלא אי איתמר הכי איתמר מפני מה אמרו וכו' והנשא ב' בשבת עתה בלשון זה הוא משנה השאלה בלשון הראשון ב' דאף ב' בשבת הנשא כדקתני טעמא שפטים בשבת וכו' אלא דכתיב כיון דאף ב' בשבת הנשא אמאי נקט ליום רביעי אבל בלשון זה ב' דמדקתני ליום רביעי לא הנשא ב' בשבת ומש"ה מקמי והנשא ב' אחד בשבת דהא ליכא משום אקרורי דעתא וכו' דמסוס שקדו לא הנשא ועכשיו שכיניו שקדו כלומר כיון דאית לן שקדו ואחד בשבת לאו זמן נשואין הגיע זמן ב' בשבת אינו מעלה לה מזונות דאי לאו שקדו כוונתו למימר באחד בשבת הנשא כדכ"ל בליבנה קמה ולא כוונתו למימר דאינו מעלה לה מזונות דהוה קשיא לן מאי טעמא דמקמי רב יוסף ואח' בשבת לרבותא נקטיה וכו' בשאר הימים דאיכא נמי משום אקרורי דעתא והיה בדעתו לפרש ועכשיו שכיניו שקדו כלומר ומשום הקנתה ותועלתה אינו יכול לכונסה ב' בשבת אינו מעלה לה מזונות אבל הגיע זמן בב' הימים מעלה לה שלא ראו להפסידה מזונותיה כיון שתקנת אחר הנשואין בשאר הימים אינו לתועלתה אבל היא כנגדה ולמזוקה אבל אין נראה כן מלשון מחוך שאין יכול לכונסה וכן מצטייה דהא הוא כג"ל פירוש שמועה זו ומיבדו של הרמב"ן ז"ל למדתיה ולא כדכריו. עוד כ"ל לפרשה בדרך אחרת שמתחלה היה שאל משני מה רביעי ולא בשאר הימים דה"ל דבמתינתין קמי טעמא שהא היה לו וכו' לא משמע ליה דהא הוי עקר טעמא דהא לא לפני אחד בשבת ולא ס"ד. שיהא טעם מיוחד לאחד בשבת ומשום הכי משמע ליה שיש טעם אחר למשנתו מבחון מפני מה רביעי ולא ב' בשבת ושאר הימים ומה שאומר במשנתו שהא היה לו טענת נחלים הוה קנת יפו כח שיש לרביעי על שאר הימים ומיבדו עקר טעמא דמלתא לאחד בשבת ושאר הימים ליתיה במתני' וכשיב לפי שכיניו הגיע זמן וכו' כלומר משום הכי נשאל רביעי ולא בשאר הימים משום דבשאר הימים אינו מעלה לה מזונות ורביעי חייב מיד במזונות כדקתני הגיע זמן ולא נשאו והיה להם בקבלה דהגיע זמן אוכלת משלו דמשמע מיד היינו כשהגיע רביעי וכן הוא לפי המסקנה אבל בשאר הימים לא לפי שאינם זמן נשואין אמנם לא עלה דעתו שטעם המזונות מפני הנשואין אבל היה כבוד הנשואין מפני המזונות ולכן שנינו יום רביעי ולא בכל שאר הימים כי טעם המזונות מספיק לכל שאר הימים ומה שאומר יכול הגיע זמן ב' בשבת דה"ל ששאלנו ככל הימים לרבותא נקטיה חפ"ב דלית ביה משום אקרורי דעתא וכו' שפיר דלא קאמר והנשא באחד בשבת כמו בליבנה בהרה שהרי שאלנו לכל הימים ועתה קשה על זה הלשון שני דברים האחד שבמשנתו מפרש הטעם לשאר הימים והוא אומר שאין זה טעם משנתו אף לשאר הימים והשני שהוא אומר שטעם משנתו מפני דין המזונות ודין המזונות הוא הניח דלא מפרש טעמא שלפי דבריו שטעם הנשואין מפני המזונות אין לדין המזונות טעם וכו' דקרי ליה הניח הודם לדבריו שיהיה פיר' הגיע זמן דוקא רביעי כמו שהוה האמת וכו' מה שהקשה רב יוסף תלי הניח דמפרש טעמא וכו' אלא אי איתמר הכי איתמר מפני מה אמרו וכו' חין השאלה על שאר הימים שזה מפורש במשנה אבל מפני מה רביעי ולא ב' בשבת והשיב כי יש לאחד בשבת טעם מיוחד שאין בשאר הימים וזהו שקדו שזה הטעם אינו מספיק לשאר הימים כי למע יתקנו שיהא טורה ג' ימים ולא אחד או שנים או למע חניה נשאלת במתיבי או כו' ויהיה לו יותר פנאי גדול לערוח הלא לפי שמפני טענת בתולי' לא יהי' זמן ראוי לנשואין כי אם רביעי או אחד בשבת בחרו רביעי שיש לו שלשה ימים לערוח ולא ב' בשבת שאין לו שהות כלל כי השבת וערבו מפסיקין ואיברא דלפי זה קשה מטעם לזמן יכול הגיע זמן וכו' אבל הפירוש הראשון נראה לי שהוא מדוקדק וישר :

עוד ראינו מה שכתבת ראשונה למוריניו ס"ד נסים נ"ר בסוגיה פתח פתוח (ע"י) אך מה שהשיב אליך ומה שהוכפח לכחוב אליו שנית לא ראינו אבל הגיד לי ס"ד נסים נ"ר פה אל פה מעט מדעתו בקצרה ראשי פרקים ואודיע אל כבוד מעלתך מה שגראה לעניות דעתי. תחלה נראה לי באור קשיא שלישיה מחוספות רבינו שמסון ז"ל שהוא קך כי לפי שכל מה שהקשו בקשיא שניה חפילו ליכא הלא חד ספקא לוקמה לחזקה היתר ובאונס הוא והירץ דלונס לא שניה והשתא ניחא בין לר' מאיר בין לרבנן למישר בחד ספקא דלרבנן רעון רובא ורובא וחזקה רובא עדיף ולרבי מאיר דתייש למשועא וס"ל סמוך משועא לחזקה אכתי כוה לי' פלגא ופלגא כדאיתא בריש פירקא בתרא דיבמוה (ק"ט: ע"י) על כן הקשו קשיא שלישיה דבתי ספקות חית לן למישר לרבנן דחית לבו משועא כמאן דליתיה דמי ולא אמרינן סמוך משועא לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא הלא משועא כמאן דליתיה ורובא וחזקה רובא עדיף וחוספות תוך קלרו הירץ ולא הזכירו חזקה היתר גבי אונס ורעון שעליה לנו דנין והזכירו גבי ספק תחתיו ללא לירץ שכבר נזכר בחוספות באשכח כהן. ומה שהקשיא על החוספות דאדרבה חית לן למימר סמוך משועא דלונס למחנה דאין תחתיו. ואם ליה תחתיו ברעון משועא. איברא ודאי דאפי' לרבנן אמרינן סמוך משועא למחנה דהא היתה דבפרקא בתרא דיבמוה דילתא מלאה חושבה רבי יוסע אומר אינה חושפת מפרשין (ב"י) טעמא דרבי יוסע משום סמוך משועא דמפילת למחנה דנקבות וכו' להו זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חייסין ומיבדו היינו חסם דמחנה זכרים ומחנה נקבות הוא ודאי ובהלכתא כי כן יסד המלך מלכו של עולם לקיום סמין וא"כ על כרחין הזכרים הנולדים מן המעוברות משועא ניבדו שהרי משוע מפיילה ואין להמלע מזה בשום פנים אבל כן אין

כתבת האדון הגלגל נ"ר בנחנך למכס דון חסדאי קרשקס נ"ר וזה לשון הכתוב לך דבר קטון בריש כתובות נתחבטו בו הראשונים ז"ל ולא ראו הדרך עוד עד בקמתי זכוב קטן ובחרתי אוחי. מפני מה אמרו בתולה נשאל וכו' מריה דלכרית וכו' פירוש רב יוסף שמע דברים אלו וזכה בחורן ומדעתו היה מפרש איתן כפשתן לומר הנשא באחד בשבת על כן המה כי הקשיא לא תירץ ועוד הוסיף קשיא כי עד עתה לא היה קשה רק משנתו ועתה קשה למה אם הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות ושתי קושיות אלו כלל רב יוסף באמרו חלי הניח דמפרש טעמא וטלי כלומר הלא משנה ח"ט שמפורש בה טעם למה אם הגיע זמן ולא נשאו מעלה מזונות דהיינו נוהגין זמן וכו' ואמר דהני מילי אם הגיע רביעי אבל הגיע ב' בשבת אינו מעלה ותלה דין זה במשנתו שכונה בתולה נשאל ליום רביעי דמשמע אבל לא באחד בשבת ואין טעם מפורש בה למה לא וסייני קושיותו ושאלתו ומדקאמר חלי הניח דמפרש טעמא ולא אמר חלי טעמא דחיה דמפרש טעמא חדע בחור על לך שנינו וכמו שפי' לא על מפני מה אמרו וכו' לפי שכיניו וכו' וכמו שהיו בהרים כל המפרשים ז"ל עכ"ל ומה שבספק לי על זה הפי' הודיע אל כבוד חכמתך ועמך הבאור פתח דברך רב יוסף שמע דברי' אלו וזכה בחורן נראה מדבריך שרב יוסף לא שכת אלא באור הדברים וזה המה שהרי עקר הדבר שכת דהיינו שקדו כמו שאומר בלשון השני וגם שאומר הכפר הלא אי איתמר הכי איתמר וכו' גם מה שאמר ומדעתו היה מפרש איתן כפשתן לומר הנשא ב' בשבת חלי תמה אם רב יוסף היה מפרש כן שאלה חל' הראשון למה לא הזכיר בו בפירוש והנשא באחד בשבת כמו בלשון השני ואם תאמר כי רב יוסף קך שמע הדברים סתם א"כ לא היה לו להזכיר והנשא באחד בשבת בלשון השני שברי חין בזה שני בין הבלשונות גם מה שהמרת על כן תמה כי הקשיא לא תירץ א"כ המאמר בעלמא אין לו מובן ואינו נקשר קנתו בקלתו ולא ה"ל למימר חלי הניח וכו' אלא מאי קאמר וח"ט ששאלה מפרש וכולל זה בקשיא חלי הניח ע' מה צריך להשיב כמה שאין לו מובן ועל כיוצא בזה מקמי' בתלמוד ודקארי לה מאי קארי לה. גם מה שאמר ועוד הוסיף קושיות כי עד עתה לא היה קשה רק משנתו ועתה קשה למה אם הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות אינו רואה כמאן חוספות קושיות שהא היה לנו טעם מספיק מפני מה אינה נשאלת באחד בשבת די בזה טעם למה שאינו מעלה לה מזונות שהרי אינו זמן נשואין כמו שמפרש בלשון כב' ועכשיו שכיניו שקדו וכו' גם מה שאמר ושתי קושיות אלו כלל רב יוסף באמרו חלי הניח דמפרש טעמא וכו' תלה משנה ח"ט שמפורש בה טעם למה אם הגיע זמן וכו' ואמר דס"מ וכו' ותלה דין זה במשנתו וכו' חלי תמה והלא כל זה חף לפי הלשון השני כן הוא שמשנת ח"ט שיש בה הטעם דהיינו נוהגין זמן וכו' ה"מ רביעי אבל לא באחד בשבת ותלוי דין זה במשנתו כמו שמפורש בלשון השני ועכשיו שכיניו שקדו וכו' וגם לפי הלשון השני אין טעם משנתו מפורש בה אלא בבירוי' וגם מה שדקדקת מאמרו חלי הניח ולא אמר חלי טעמא דחיה אינו מבין זה הדקדוק כי באמרו שאלת חלוי' באחרת הנה ר"ל שהאחרת טעם וככה לזאת כמאמר ז"ל משה זכה וזכה את הרבים וזות הרבים תלוי בו רוכה לומר שכול הכה לזכות הרבים וכן לא תתלו בוקי בריקי צרכ נחמן ר"ל שיהיה הוא סבת השועל שהוא מארבע סבות הדבר וכן כל לשון חלוי' בה בכמו זה הענין וא"כ בלשון חלי לבד די ואדרבה אם אמר חלי טעמא היה כפל לשון וחוספת והמוסיף נודע שהיה מחטיא הכונה שהיה נראה פירושו נותן טעם אל הטעם. ועוד שהא פירוש חלי אינו חל הטעם הלא כמו ששאלה מפרשו מה תפרש באמרו תחלה חלי הניח בלל תניח והנה לפי פירושך אין לו מובן כלל ולא הקשו בו הלא הנה תניח והנה תניח אבל חלי מפרש לזו בדרך אחרת הולך בעקבות הראשונים ז"ל עם קנת הרחבה באור. שאלת הלשון הראשון היא זאת שהוא הבין מטעם המשנה שאומר שפטים בשבת וכו' שגם ב' בשבת יכולה לינשא ולכן שאל כיון שגם באחד בשבת יכולה לינשא מפני מה אמרו ליום רביעי והשיב ח"ט פ' בשבת שרביעי אינו מעלה לה מזונות וכו' ולא נשאלה מעלה לה מזונות וכו' בשבת חין מעלה לה ח"ט פ' שהוא זמן נשואין ואם רשם טעם ולכן שנינו ליום רביעי כלומר בחיוב שהא לא נשאלה לו מעלה לה מזונות אבל באחד בשבת אינו זמן נשואין בחיוב אבל אם רשם טעם דליכא למיחש לאקרורי דעתא ועתה אם היה לנו טעם מלד אחר מפני מה אם לא נשאלה באחד בשבת חין מעלה לה ח"ט פ' שהוא זמן נשואין והיה יכול לכונסה הנה היה זה הלשון דבור על אופניו ומשנתו מחפרשת כחקה אבל כיון שאין לנו טעם בפטור המזונות תמה רב יוסף חין הודיע העולם בנעלם ממנו שזה דבר תמה שיהיה אחד בשבת זמן נשואין ולא לפני חייב מזונות אם לא נשאלה והנה המזונות תלויין בנשואין ולכן אמר חלי הניח דמפרש טעמא וכו' כלומר חין חולה משנתו הנותנת טעם לדברים ומפרש בה טעם לשאר הימים א"כ נראה שכל דברי המשנה בדרך הנשואין בטעם ואח' חולה אחת בדין המזונות דחיה דלא מפרש טעמא ופדיין יש לשאל מפני מה באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות כיון שהוא זמן נשואין ואפי' דהא דאינו מעלה לה מזונות לא תניח מיבדו דין הגיע זמן הניח ומשום הכי קרי ליה הניח ועוד כ"ל לפרש חלי הניח דמפרש טעמא כו' אך חולה משנתו שטעמה מפורש בבירוי' דשקדו אמאי נקט רביעי דלא קאמר דמפרש בה טעמא אלא דמפרש טעמא ומשום בבירוי' חל

אנו אומרים שהנכסות בזכות מחלה תחת בעליהן ומחלה בלתי תחתיהם כי
 סיבוי דינחא סמוך משועבד למחלה ונתורה דמנין לנו זה שיהיה מחלה על
 מחלה אבל אנו אומרים שהדבר בספק שזה אפשר כמו זה והאף אם נאמר
 סמוך משועבד דאזכר לאין תחתיו אכתי לא הוה תחתיו ברעון משועבד ודאי
 אבל עדיין נאמר שאפשר זה כמו זה וגרסא לי שזה קרוב לדברי הר"ר נסים
 ל"ר אלא שהוא אומר דלית להו לרבנן סמוך כתיב הוי גוגא וואי אומר דאף
 אם נאמר ביה סמוך אכתי לא הוה תחתיו ברעון משועבד אבל עדיין הספק
 במקומו עומד אבל עדיין קשה לי על החוספות מנה להו דלרבנן נימא רובא
 וחוקה רובא עדיף כתיב הוי גוגא דאף כי נזיל בחד רובא הינה אכתי
 ודאית אבל נשאר עדיין ספק תחתיו ספק און תחתיו ואי הוה קפדי בלישנא
 תמתי קרי ליה ספק ספקא ניחא אבל אין גרסא כן מלפנים וגרסא לי דעת
 התוספות דרובא וחוקה רובא עדיף מדאורייתא כמו שכתבו בפסקא קמא
 דמוליך (י"ח) בשם רבינו חיים ויליף לה מפריה הדומה דאוליך בה בחד
 רובא ולאו ערפא היא והא"ג דאיכא חוקה כנגדה דאדם שמוין עליו בחוק'
 עמא והא"ג דג"כ איכא חוקה תמתי דמסייע לרובא דהיינו חוקה הפריה
 דלאו ערפא הינה כשנולדה דהא קי"ל דהיא בה שתי שנים וערפא אינה חיה
 בא לאו חוקה היא שהרי לא נחבררה ולא הינה לה שעת הכושר שנוכל לומר
 ששחא לאו ערפא היא אלא לאחר זמן אנו יודעין שקודם י"ב חדש לא הינה
 או ערפא וה"כ לא נשאר כי אם רובא וחוקה דהיינו חוקה דגברא וחמדין בה
 רובא עדיף וכיון דמדאורייתא רובא עדיף אפילו בספקא אית לן למישר דהוה
 ליה ספקא דאורייתא גם על הירין הרב רבינו אשר ז"ל קשה לי מה שאמר אבל
 הכא אפשר להחירה מטעם חוקה בלא בטול רוב כגון שאמה קודם שנתארכה
 שהרי אי אפשר להחירה מטעם חוקה זו שהרי יש חוקה כנגדה חוקמה בחוקה
 בחולה עד שנתקדשה כמו שצריך לומר בן נחשה כהן וה"כ חוקה זו מגרשה
 כה חוקה החד דאין תחתיו ורובא מגרע כה חוקה החד דאזכר א"ל ע"כ היה
 לי פנאי לסיין ולהבין במאמריך ולא יורר כי זה היקר שהביא כתבן היה נחון
 לשוון ותפלתו להשיבך על ידו בהשר פניו מועדות להחליק עגד מתקן קדוש
 דרך ישר לא יפנה דרך כרמים אמרתי בלבי לא ילך בידים רקינות ולא היו אז
 בידי חדושי הרמב"ן ז"ל מגטין על בן לא עיינית בלשונות ההם ובסוגיה בהרת
 לא ראייתי דבר כי היא הלכה תמורה ולא היה לי פנאי לסיין בה כי בכל יום
 חטונדינס לנגדי ולעמתי סבות מונעות מערידות אחתי ממנו חפשי ודבר
 דבור על אופניו וזמה שיצטרך זו עיון דעה והשכל גם כי לא ראייתי מה
 שהשיב אליך הרב ל"ר כי בושתי לשאל ממנו פן יבין כי פין המדבר אלי
 ומראה בגדי והארי אשר נאמר אמת הוא כי נעשה ארי בכח לנלא ואיל בעל
 קרנים דמייתי דובי בקרני וימה ולפונה מגנח שכל זן וללול ומאד מאד קל
 להבין משנהו קבוקי אין לה מורסן ולא סובין ומן מולא דבר חדש ותשכל דעת
 שפתי ברור מללו ודבריו במשפט מכלכל סוף דבר ירבו כמותו בישראל פי
 המדבר מוחל מלפני גשם נדבות משמי מרום הכמתך חניף להשיב שואה
 ומשואה ולהלמית מולא דשא ולהאיר מחשבו בארץ עיפחו לישר הדוריו ולחוקן
 אשר עותו דורש שלום תורתך ארוכה מארץ מדה ורחבה עלו ושמה בשלותך
 ונהגה בטובך אחיק הצעיר יצחק ב"ר ששת זל"ס"ה: שעל הכתב מי כהחכם
 מודיע חטלומוהו ופותר כל רז לא אכנס ליה ומנגד עיניו לא יסתר בכל
 חושיה חכמה ומדע מרעבו יתר החכם השלם ה"ר חסדאי ב"ר שלמה:

שע עוד רו

ברוב ממשח - יען משח חלקים אוחך שמן ששן לבצר תומה תורתו נחך
 עליון כגובה ארזים גבוה וחסון וכל לבן חקום אהך למשפט
 חרשיע בחוח תקוב ובחבל חשקיע תכנה בלשון בחלי נערות חורה לדה כי
 פיך המדבר בשם הלוט עושה הוא עשה ויכונה כחך חדה מהרפות וגדופות
 אנוש לא חלם ולא חבוש מנהם כפיה שאנת אריה ובור לא תירא ולא תגור
 כמשפט לוישע על המשפט תחת אלהים בארץ שופטים מגבוה יראו אף הבל
 בני אדם מהמונם לא ישנו ומקולם אינם תהים ואם בלוק העמים הדור יחוס
 ופרוז מרובה על העומד דור ששופט את שופטיו דור כורה ומורה לקול
 תוריו ולמלמדיו כרי זה בא ללמד מאנו קחת מוסר ובמלאכי אלהים ילעבו
 ועל המורים כהלכה ודבר ה' בפיהם אמת הן לריב ומלם יריבו ובמעל הזה
 הינה ראשונה יד השרים והסגנים העשירים והמיוחסים כי יחשו ויחשו
 לכבוד עלמם ועשרם ולכבוד קונם אינם תהים על זה ידו כל הדווים וכל
 לבב אנוש יחם כי ה' דבר השם ביניהם ללשג לפרוץ גדרו והיה למרמם ואם
 אף דבר שפתיים ייעש ראש בשפה יפטירו שמו בשמים פיהם מדינים יעירו
 לשונם יחליקון וגרונם קבר פתוח כדי בזיון וקלק עליהם מתוח לא יוכלו
 כפרה לא יוכלו נקיון כי נתנו כחף סוררת כפרה סוררה למרות עליון אף
 כי יקומו בחמה שפוכה וביד חזקה על חבר להכות באגרוף רשע ובזרוע רמה
 השבר יזקו לאידם מערות זעם על אדם ירעפו לא יראו אלהים ואדם כי יעלו
 על שפת לשון ודבת עם יאמרו רבן דחפו אלה עשן באף כל אשר נגע אלהים
 בלבבו וכל היום אש יוקדת אזנים הללנה ועינים חככנה ונפש אמולה בחילה
 מסלדת אבל מה יעשו גדולי הדור אם אין דורם דומה יפה יש להם לנהלם
 לאט ע"פ מדוקיו החוק הוא הרפה שמאל דומה וימין מקרבת כאשר ישא
 האומן את היונק לא כגור אריה מן הבשן יזנק שבכל דור ודור בני פרוי
 עמנו ינשאו יראו נבזים שונאים את הרבנות והראוי לה חכילה שגאה היו לה
 לאויבים גם בימי קדמונינו ז"ל דכל חד מנייהו עדיף ממאה מין כל יומא

[ח] ע"י בשמ"ק שם בהמשך ד"ה ואג"ל וכו' : [ב] ע"י בשמ"ק שם בסד"ה אלא :

שכחו אפקורי דמלערי רבן דום לה' והתחולל לו כי הם ומיניהם יכלו
 בהשכמה עליהם לבית המדרש יבוקק עונם ותעוהתם הנה נדרש וגם עלינו
 כזה וכזה עבר בחורף שעבר העלילונו ומסרונו למלכות לכהן קרובה לבלך
 שאל לא אלו התלמידים ויבשרו לך אשר רחמה עינם וזה לכתב מזכיר כושר
 הרקיע הגיענו הו בלאו פדיק מאלת כבודך לא יכולתי להשיב כי היה לבי
 כל עמי קרתי לרעיני ואינם גם כי שמעתי יליאת את העיר להמלט על
 נפשי מדבר בהפל יהלוק להחיש מפלט ומקום תחנותך לא הוגד לי ואת
 עיר המקלט ות"ל שנת אל ביתך שלום בנוסף שלום בחורףך ומה מאד אשמח
 אם תראה ממך כתב טפחה ימיןך אם כל אשר לך שלום לא חסרת דבר
 ואיש מזיחך לא נפקד ובהודעתך אחתי מה יהיה באחרית הועם אם שמו
 הרודפים מדרכם הרעה ועפר דגליך ילחכו פן הצער גם נחלת הש דתך
 ותחת כבודם יקד יקוד אש יקד כי לזה נפשי עלי השתתחה וחכום מחי
 חבא בשורתך טובה חדשן עלמי אמאה נפשי לאלהים להשיב אל כבודך כמה
 שכתבה בפירות סוגית מפני מה אמרו וזמה שכתבה בסוגיה פתח פתח
 לא הוכל מחוך הכחב כי הרבה דקדוקים ועמקים יש בהם והנייר יכלה
 וחס אינם כליש כי שערי החירולין לבעלי השכל לא נגעלו פנים בפחת פחות
 כפתחו של אולם פעם כפרלה דחוקה ואפי' כפתח נעול כקלין כהעים עינים
 להם לא ילאו למלא הפתח ועשות הפרים הרבה כמה שאין קץ הוא גיעת
 בשר ואבוד זמן אם לא פנים כפנים איש יחד פני רעאו אבל יחור כבודך
 הוה דפ' יש נוהלין (קלד): הדומה לסוגית מפני מה אמרו ומאחיה יחבאר
 כי אין פירושה כמו שכתב כבודך כי הפירוש כפתיחן דרך אחד וכן הוה
 דפרק כמה מדליקין (כז) דומה לה בקלחה והנה אלה שתיים עדים נאמנים
 לפירוש סוגיה זו שכשאומר תלי תניא עונה על אותה שהחיל בה מפני מה
 אמרו ודי עתה כזה :

ומה ששאלתי לבאר לשון תוספת שצפרק המדיר (ער) יען אשהעשע
 זו כל דברך האדון ל"ר כמה שעשועי אנשי עלתי וכן ל"ל באור
 לשונם כל שטול ספק ברשותו כלומר בעל הפרס שטול הספק ברשותו
 שהרי מכיון שנמשכה הפרס הרי החמור ברשות בעל הפרס וה"כ אם הוא
 עושה שקודם לכן מת כדי לבעל הקנין עליו להביא ראיה ולא מפני חוקת
 הממון שיש לבעל החמור שהפרס ברשותו שכבר משכה ובעל הפרס בא
 להוויאח אפי' היה בעל הפרס מוחזק בגון שחפכה אחר קן או ששכה
 מעממה אל ביתו עליו להביא ראיה שהכל חלוי בנולד הספק ברשותו ואפי'
 הוא מוחזק בממון וסייגו דייל ואמר כל שטול וכו' והביאו ראיה לזה
 מדמקשי בסמוך מהביא דמחט שנמלאת ואמריק ואי דלא יהיב טבחה דמי
 מיייתי בעל בכמה ראיה ומפיק ואמאי הא ספק ברשות טבחה אחיליד אלמא
 שעל מי שטול הספק ברשותו להביא ראיה ואפילו הוא מוחזק בממון דאי לא
 לא קשיא מידי מהביא דהתם הטבה מוחזק במעות דבדלא יהיב דמי
 היא ומשום הכי אע"פ שהספק נולד ברשותו אינו צריך להביא ראיה אלא
 בעל כהמה מיייתי ראיה ומפיק וקשו החוס' מדאמריק ב'פ' הסוהל (ק')
 גבי המתליק פרה בחמור וילדה ולחזו ברשותא דמאן קיימא ולהוי אידך מוויא
 מחבירו ועליו הראיה משמע דאי משך בעל הפרס את החמור והכל בידו על
 בעל החמור להביא ראיה כי הוא מוויא ואמאי הרי משעה שמשך בעל
 הפרס את החמור עמדה הפרס ברשות בעל החמור אפי' היא בבית האחר
 וכיון שטול הספק ברשותו לעובתו יש לנו לומר שברשותו נולד ועל האחר
 להביא ראיה כמו שאם היה לרעתו סייגו אומרים שברשותו נולד ועליו
 להביא ראיה בהפק ותרלו התוס' שצריך לחלק בין ספק שטול ללגיטאה ובין
 ספק שטול לריעותא ולא פירשו יחור ונ"ל הטעם שכשטול ברשותו הספק
 לריעותא כמו בהא דהכא דשמאל יש לנו לומר שעל בעל הפרס שטול הספק
 ברשותו להבי' ראיה לפי שמפני ספק זה הוא בא לבעל קנין שהיינו מוחזקים
 בקיומו וכיון שטול ברשותו הספק עליו להביא ראיה אבל בהיה דהתם
 אין הקנין מחבטל מפני הספק שאין דנין אלא על סולד ומפני זה אין הולכין
 אחר מי שטול הספק ברשותו אלא אחר המוויא מחבירו [ב] זה מה שג"ל
 בבאר לשון התוספות ובטוחתם ואם טנתי אל האמת ימין שכלך רוממה
 חסעדי ואם יש מלין השיבני ודעת חבונות הודיעני - ואשר בקש כבודך
 לשלוח לך אי זה חדוש ממסכתא דקאימנא בה ידעתי כי אין כל חדש אלך
 והאסתרות לנו לפיך גלויית וידועת אמנם להפיק דרושך ולבצר וללכן הבר
 מן התנן אודיעך ב' ג' חירושים ממה שנתחדש אללי השכילה נפשי וכן
 ויומא טבא לגאו דמסכתא דקאימנא בה מר נמי קאי בה היא מסכת כתובות
 למדתיה בחורף ועוד בה עשיריה כי לכמה קדם זכרה לא קצמתי עתים
 לתורה אז כראוי ונדמה ממני חושים :

תהרה ברש כחונות (ג') גבי ולדרוש להו דאזכר בישראל משרת שרי
 כתב הרמב"ן ז"ל איכא דקשיא ליה והא דינא הוא דההרג ואל
 תעבור דהא פרהסיא הוא וענת השמד וה"ל להנחא עלמן היא ואפי' בשעת
 השמד תעבור ואל תהרג דהא ודאי הנחא עלמן היא מדלא גזר תהרג
 וגזרי חבטל אלמא אינהו אפיייהו להנחא עלמן מחבונין ואפילו בשעת השמד
 שרי עד כאן וקשיא לן על הוה דלעיל כדכוס ס"ד שהגזירה הינה בחולם
 הגשאל ברביעי תהרג מקשינן נהגו ליעקריה לגמרי והתם ודאי להעביר
 הם מחטנין והיה לנו לומר תהרג ואל תעבור ונראה לי דהתם נמי הגשים
 שעליהן נגזרה הגזירה איין למימר בהו תהרג ואל תעבור אבל רבנן שלא נגזר
 גזרה עליהם יש להם לעקור החקנה כדי שלא תבאנה לידי סכנה ואין

י"א

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שע"ד

קה

בר"ה דוקא ומוכח רב הסדא דל"ז בר"ה ממעט נשו למימר דהא ליה אורחא לאורחא פירות בר"ה וליכא לאוקמי מתניתין דמתנייה סתמא במלתא דלא אורחא אלא רב ושמואל בין בר"ה בין בזרי ר"ה נשו למימר דכתיב אורחא ואמר בר"ה משום דל"ז בר"ה ובא"כ דאמר דדחיק לא ר"ה למוד ול"ז ר"ה למוד בעי למימר שבקיס לתנא דאילו דחיק ומוקי אגפשי כ"ל ה' נאם דורש שלום תורת אהרן כלל מלאכי כח מעתיר ומתפלל על שלותך תרוס ידך על זריך וכלכו אלך שחוח סכותב אחך נאמר יצחק ב"ר ששח זל"ה : שעל הכתב גדול בספרד וחס ל' בצורסיף פני חכמים בסלכא מניש ומכסיף בספור תכלוחיו גורע כל המוסיקי סתכס סתלם ס"ד חסדאי שלמה כ"ד :

שער מיוקת לחבם הרב רבי שרמה צרפתי נ"ד

עליה למרוס גבתי שמים ממעל לטכני אל שביה שבי לקחת מתנת חכמה מטוראס וסבי לך לומנא ולחכמה תדים קולך לימיני שבי וחכמה לך שחי' אלס מנעורי' גדולך רוממוך סן גסה בין עידי' סוסיבון בראש ומנוך נשיא יען כל עלי עזן בכבוד ובגדל לא דמוך כי מי כמות מורס לדק ומי יועידך בחכמה ובינה בשכל ופלאול כאשר שמת כבודך הולך מכסף הארץ מי ואשכח תרשים פול מזה בן מזה עיקר הדין ומומן זה כזה ומי הוא לפניך יחיל יס לך שלם מאוח הלכות כמגדל הפורח בלויז ומן החורס חדע לטור חת הלכ מן בעל דברים לגשת אלך לבו ערז ומס יוכס ידק בשפטו אשר אשר יריב ולמשפט יקרב ומי לא ירח פן ירשוהו לפידים מפיך יסלכו כידודי אס דח ודין משפט יהמוכו מרואיסם כחלי אס שלכבה יס קשורה כסס ויסי הקשר אמין וחוק תשלח ברקיס וילכו כמראה סבוק ע"כ זחלתי ואירח כי ערוס אכני ואחכה עד תקרא ואכני אענה דברת ומי לא ינבא בגדלה לשטח מפני השלום וממורס ותספר בשכחי כמה שאין כי ולא מעי לי מכשורה אפי' סי' ומתיבותיה דמר וחסדו גדול עלי ורב כמה שנאמר זכרוני לפניך בא גס ככתב שלחה לחכס השלם הכבוד דון חסדאי י"א עם ספר הקוסיות דקדוקין ופלאולין זכרתי אחך וסרתי אוחו ואת יקרו ובקש ממני וחלה פני אשיב ואחוס דעי כמה שכחכת כמסכת בבא קמח וסוא ישיב באחרות יען סמלכס מרובה ובכל מסכתא יס לכחוב כמה עלין ואין ולא ורפיא בידי להסודע לרשות להסבון כמה שלא אורשיתי ולעלות שלא ברשות ואחרי הגיע לידי ככתב סוואן אמרי ספר חמינה ש"מ ברשות קא עבדינא ואחנס פני אל סספר ואחחיל לגלות דעתי כמסכת בבא קמח ובב' עלין ראשונים מספרך כחכמי כעשר ולפי שאין לי פנאי לכחוב בו בתמידות ולכניה חלמוד בית מדרשי ולא מלאכה עסקי סניבור סהעיל עלי שלא ברטי דעתי לקר' ובע"ס בקרוב אלינה לפניך מעט אשר היס לפני ראשון ראשון ואת אשר חבמר בו תקריבט אלך וסיותר תמריס חכמי בלשון :

מה שכח כבודך בלגרת אקראת ספר כאלמנה של תורה על הקורא לחכירו רשע יורד עמו עד לחיוו שפי' הגאונים ז"ל ון שורף שלים חכואתו ובדיק לן מר מנין להס זה אשיבך מלן אט אין לו בפירוש זה סמלמר אלה כפי' רש"י ז"ל שכח יורד לאומנותו ולחיותו וכן פירש בספרך דאפי' דאמר' כפי' לא יספור (כ"א) בר מנואס דלוקי רחיא ואחא בר מנואס אחרינה דלוקי רחיא גביה דינא הוא דמעכב עליה דל"ל קא פסקת לחיותאי סכא כיון שכחו וקראו רשע מותר לעשות כן ולא מעכב עליה וכפירוש שכחכת כסס הגאונים ז"ל לא כמעטוכו בלתי סיוס ופירש ד הוא ואין אט יודעים מנין להס ואולי מלאח מן סמודשים י"א להס פירוש זה ואשפר ממה סלמרו כפי' סוהב (כ"ט) על רבי אליעזר הנחך גדול היס בלוחו סיוס כל מקס שנתן בו פיניו רבי אליעזר מיד נשקף וכחוב סס שבאוחו סוס לקה העולם שליט כחסיס שליט ביחסיס ואולי רט' סס ז"ל למד סר' אליעזר לא נחן פיניו אלא בשליט החכואה כי מפני שבכרכוו סרי רט' למר יס כרשע אויבו ומפני זה שרף שליט חכואתס ולקה סעולי' אלו דוקא אלא אוחס סהסכיתו ככרכתו זה נראה לי לפי פירושס ואינס אלא דברי תלמוות :

עוד כחכמה יש לדקוק על חמותו שהיא מע"ז גשים פירש רש"י ז"ל (בריש יבמות) חמותו שמת בעלה ואח"כ נשאח לחתו ומס בלא בניס ולריך להבין למס לא פירש בענין אחר כגון נשא ראונון לאס וילדה בת ואוחס בת נשאח לשמטון ומחס סבה דאס לא סן לא סיתה האס בת יסוס ומס ראובן ומפלה חמותו לפני שמטון ולא היס לריך לפרש בברי' גברי' שמתו סמו שמפרס ז"ל ואני אומר אין כאלן דקדוק דבפלגותא לא קא מיירי ובסאי גונא סוס ליה ממות' לומר מיחה דפליגי בס' ר' ישמעאל ור' עקיבא כפרק א"ל סן הכרפיסן (ע"ו) ולר' עקיבא לית בס אלא אסורא ולדידיס גר מותר בס דכין דקליס אסורא לא גזרו ביה רבנן עגר כדליתא כפרק טשאין על סאנוסס (כ"ח) ולרבי עקיבא חמות' לומר מיחה אינה פוערת לרתס דסא כולכו מחמות' אשה ילפיך כדליתא כגמרא (ג') ה"ל לא דמית לס דחמות' אשה ככרת וממות' לומר מיחה אסורא ועוד דכגמרא (כ') אמרינן דחמותו דמתני' כפרס כרמקסי גמ' חמותו דכפרס ליחתייה כרישא ואס כפירות סכוא לא הויה חמותו דמתניתין כפרס אלא לרבי ישמעאל אבל לא לר' עקיבא ועוד דלפיו לרבי ישמעאל דחמות' לומר מיחה כפרס אין זה עקר חמותו דקרא דמשמע כפיי אשתו אלא דנפקא ליה לרבי ישמעאל מדכתיב אחסן דמשמע ליה אחס מוסן שכן בלשון יוני קורין לאחת סן כלומר אפילו

הכי נמי שאם נגזר על החכמים שיפקרו החקקה ואם לא יסרגו סיס פליסן ליסרג ואל יעברו כיון ששעה השמד הוא ומחטונן להעביר וכי מקשי נסגו לעקריס לגמרי מתרתי פריך דכיון שהיה בדבר סכנה היס לחכמים שלא עזרה עליהס הגזירה לעקור חקנתס וכל שלא נעקרה לא סיה להס לנסוג כנגד חקקה ושלח ימחו בידס חכמים אלא יסרג ואל יעבור כיון שהיה שעה השמד ומחטונן להעביר ח' : עוד כפי' זה (ס"ו) גבי חי סבי אלמנה נמי חכמי' כחכ' סרמב"ן ז"ל פי' חי חמרה כשלמח סחיל דבר קפירא לוח עקך טעמא הוא אלא טעמא משום הקרורי דעתיא הוא נעשה לו סניפין מברכה אפי' שאין ברכה דניס לאדם כלום כיחא אלא חי חמרה ברכה דניס לאדם ברכה היא דמתקני רבנן כשזילה שחכעל כחמיסי אלמנה נמי חכעל כחמיסי ומפיקי' אפי' הכי ברכה חרס עדיפא ליה כאלמנה שחכער אבל כחולת חי חכער דליכא משום הקרורי דעתיא פי' וקשה לן דלמקשה מי יחחא חי ברכה דניס אינה כלום אחאי חכשא כחמיסי חכשא וחכעל כשפי וכן נמי כי משני ברכה דחדס עדיפא חקסי נמי א"כ חכשא וחכעל כשפי וגיחא לי דכיון דחחא לא יסיב טעמא לנשאח כחמיסי אלא לככעל כשפי משמע ליה דאנעילה קפדין משום ברכה אבל כשואין לא קפדין ומחי' דקאמר נשאח כחמיסי אינו קפידא דאין הכי נמי שאס רבס טשא וכעל כשפי אבל הכי עדיף להו כדי שיכעול בליה ולא ילערך לביה אבל דלישא בליה וככעול בליה אין פנאי לפי שסוהין ברכה ככתיב כחכנה כמו שכחו החוס' כמתניתין אבל מדיהיב טעמא לככעל כשפי משום ברכה משמע דקפידא כהכי ולעולם אינו כועל כחמיסי ומשום הכי קפי' ליה וכן נמי כי משנין ברכה דחדס עדיפא אינו כועל כחמיסי לעולם אבל אס רבס טשא כיוס שפי דהשחא לית לן טעמא דסקרו וכעל בו כיוס כביה חל כ' : עוד כפי' זה (ו') גבי' לא משום דעריד דלא כעל כלומר דס"ל לחכמי' דערדא דלה ענד מלטה ערדא היא כדחמרינן כסמוך כפירוש ואכיי' החס נמי כערדא פליגי וחמיה לי חי ערודי' משום דלה כעיל אפי' ד' לילוח ליפטר וכ"ס דעריד דלה כעיל דהא מחי דחמרינן דעריד דלה כעיל דלה מני בעיל כליל כנה שאין כ ערדא דלה עכיד מלטה סכרי אסור לכעול כחחלה ככנה סכירא ליה השחא וסוי כמי סטרווד על שלא כניה חשילין ככנה שאין זו ערדא דלה עכיד מלטה ואס נאמר שאינו ערוד לעולם אלא סלילה סחמר סיווד שלא כעל בו אס כן כשלא עשה מעשה כד' לילוח יסיכ פטור כליה סחמישית ומתניתין לא חני הכי אלא פטור עד מולאי שבת אס לא עשה מעשה ולריך לי עיון כ' : בפרק אפי' (ס"ו) כהא דחגיז יסל חלב מסלכי שחיס טמא ודין הוא וכו' המפרשים ז"ל נחלקו ככשר מהלכי שחיס ככחוב כחדוסי סרמב"ן ז"ל וסרואיס ז"ל ככס כסס סחכס רבי ינחך כן חחיו סלוי ז"ל דכשר מהלכי שחיס ודחי אסור וילפינן לס מהאי ק"ו דמייתי גמ' דמס כסמסוטי' וכספרא (סדר שמיני פרסח ב' פרק ד') כטסחי דוקי לא גרס כשר אלא דס ד' וע"כ הכי הוא דהא עקר ק"ו דהוא כפינה למילף מיניה מעקרא דחלב מהלכי שחיס יהא טמא יסודו הוא סיכא כשרו אסור וסוינו דקאמר דכי היכי דבהמה שהקלת כמעט סחמרת כחלב כמקוס שכשרה אסור דחי במקוס שכשרה מותר סחס נמי חלבה מותר אדם סכחמרת כמגשו דין הוא סיכא חלכו אסור מאחר שכשרו אסור דחי כשר אדם מותר ליכא למפרך מה לכמה דמייתית מינה סכן כשרה אסור חלמר כדאס שכשרו מותר אלא ש"מ כדכתיבנא ואס חלמר אס כן כי אמצעי דס מדין דס נמח סיכא אסור מדין כשר איכא למימר דכתי קרתי דמייתין תלחא משעטי איכא חך זה והוא דכתיב חך לאת זה תלכו וכתיב טמא הוא חד אחא למשרי חלב וחד לאשקי דס מאסור דס וחד לאשקי מאסור כשר זהו תורף דבריו ז"ל ולא נראה לי כלל דהא סכוא דורש שלם משעטין מטמאו שלא נחלכו לכעלי סגמרא כי אס שניס ועוד דחי הלחא משעטין כפיני נמח דחד למשרי כשר אחא וסא עדיף לן מלמימר דס מותר וכשר אסור ומשעט לאשקי דס מדין כשר ועוד אפי' ליכא אלא חרי משעטי סוס לן למימר דחד לחלב וחד לכשר וסיהיה דס אסור סחא סוס ככל יותר מן הכשר ועוד דמחי' דקאמר דחכורא ככשר נפקא לן כפי' ק"ו דמייתי גמ' אס אשפריך ליה סכוא ק"ו כי איח לן דחלב מהלכי שחיס כסור דחי' למפרך מס לכהמה טמאה סכן חלב' טמא חלמר כמהלכי שחי' שחלכו כסור ואס כן חף חיי אומר שכשרו כסור ומנא לך לאסורו אלא נראה לי דמעקרא כי מייתין ק"ו לחלב הוא הדין לכשר דחרווייכו מחד ק"ו אחו למסריכו מכהמה טמאה וכי איח לן חד משעט למשרח חד מנייכו אשפרי חידך ליה דמסיכא חחי למסריכו דהא ק"ו לא אחי דליכא למפרך מחידך דחמשעט אבל לדס אשפריך מישעט דהא סוס ככל הוא ומק"ו דכמה סכורס אחי למסרי' וליכא למפרך מידי ולכתי אשפריך משפי' חחרינא למשרייה כג"ל : בס' סוכב (פ') גבי סרי זה גטיך ולה סחגרסי כן אלא לחמר ל' יום וסלכס וכניחתו כלדי רשות סריכס מכו חמר ליה אינה מוגרשת מדרב ושמואל וכו' אקשו כחוספ' מאי קא מייתי רחיס מדרב ושמואל דלא חיירי אלא בר"ה דהא רמי כר חמא גופיה לא כפי' לה אלא כלדי ר"ה משמע דבר"ה פשיעא ליה ולא סוס ליה למימר אלא אינה מוגרשת כלדי ר"ה סרי דמו ולא מרט כוס כלום ונראה לי לומר כדחך דמלתיס דרב ושמואל כעכ דלדי ר"ה כר"ה דמו דהא מתניתין קחתי סחמא סניה פירות הלשין כל סקודס כסס זכס ורב ושמואל מוקי לס ככורן ומונחין

[א] פי' מע"ז סס כריס ססגו : ב' פי' כשמיך סס כריס אפי' : ג' פי' כשמיך סס כריס סס כריס וסא : ד' כראב"ז ז"ל כפי' נח"ס סס גרוס ככר וליס נשוס' ככוכות סס כריס וסא ופי' חסמ"ק סס כריס ססגות : ס' פי' כשמיך סס כריס אינו : ז' וסרוא גמ' (כ"ט פי"א) כריס אפי' :

אין

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שע"ה

ק

היה ואין שני. ומה שכתב לחתו לר דמיירי בלרורות כי אורחייכו אמאי נקט ברישא הויקא בביעוטה דהיינו קק. נחור הא כבר שמעין לק בכמה דוכחי ותירלה דנקט הויקא בביעוטה לגלויי על לרורות דאירי כי אורחייכו היטבת לרשות ולדקדק וכן כחוב אלגו עוד תרצו דבני למחני כל היוקא הנשואין כרגל אבל מש"כ הוא הכוון. מה שהשנת על מה שהקשיה בסיסא דרבי יהודה אומר חף זה הדר בתוך חצר חבדו. לריך לסעלות לו שכר וכחנת דלא דמי להלוכו ודר בחצר דהתם סלובו מעות בעין ועשה לו עובת הנהא וכשדר בביתו בחגס מחזי כרביה אבל בשמעתין שבעל סעליה בונה הבית בעל כרחו לא מחזי כרביה שאין נראה שבעל הבית סובל זה בשביל התלוש שבעל כרחו הוא איברא ודאי קך הוא אבל לריך להרחיב בו הבהור מנה ליה לפושט בייסה קך שהרי אפשר שבעל ענין יסיה רביה וכל מקשה או פושט לריך להכריע בברתו והרואי שהבאה דלאו לפנין אסורא אחשיל חלה לענין דינא מדקתני בדברי הנא קמא הרי בעל הבית יושב בו ולא קתני מותר לישב בו ומדקתני נשמת לרבי יהודה ליתא דאע"ג דלפנין דינא אחשיל אפשר דדינא דרבי יהודה משום אסורא כדאשכחן בפ"ק דמלישא ("ד: דההמר החס כמכור שדה לחבירו ונמלאת שאינה שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבת ושמואל אמר מעות יש לו שבת אין לו ואחשיל לן פירש לו את השבת מהו טעמא דשמואל משום דלא פריש וכתב פירש או דלמא טעמא דשמואל משום דמחזי כרביה ושפטיק דטעמא דשמואל משום רביה ושבת אין לו אע"פ שפירש לו את השבת מאי טעמא קרקע אין לו שבת מעותיו עומד וטובל הרי בעלן דאע"ג דלענין דינא אחשיל ושמואל נמי דינא קאמר מיכו טעמא משום רבי הכה נמי דכוחה היא חלה מאי דמוכח דלאו משום רביה קאמר רבי יהודה הוא מאי דקאמר בחר הכי חלה בעל הבית בונה את הבית ואת סעליה ויושב בבית עד שיחן לו ילידותיו דאז הוה זה אינו נכנס וזה אינו חבר לפיכך מאי דכ"ד השתא דלית לן טעמא דשמורתא דאשתייתא ותי רבי יהודה משום רביה קאמר דהוי כמו סלובו בכל ענין אסור אפילו בנזירא דלא עביד למיגר וביחא דלא קיימא לתגרא כדתיחא בפרק היחבו נשך (ס"ד:) חלה ודאי לא דמי זה לסלובו מן הטעם שכתבה עוד טובל לתוך הסניף ליה לפושט כהוא לישנא דפ' חייבו נשך דאין אסור משום רביה בסלובו חלה בסלובו ואלוהא דהוה לישנא קא שפיט הכה והתרוץ הראשון יותר נכון : מה שהשנת בסיסא דקפץ על מה שהקשיה אי בקפץ אמאי נקט טענת אבד וכחנת וליטעמין לחמי דמוקיס מחלה ריב"ש שלא צדית דין אס כן יקשה לך קושיא זו עלמא אין הכי נמי חלה שאני תפשי סתירין דקאי בנזירא ולא תפשי להקשות על הסתירין הנדחה לא עמד כי אדניו הדפו וקרתו שנוי דחיקא אבל הקושיא ודאי בין על הסתירין הראשון בין על השני הוה דאז ודא חתה סיה ומה שכתבה דנקט אבד מלחא דפסיקא ליה דלא שייך כפל בשום ענין וכן אורחא דהלכותא למנקב מלחא דפסיקא כשרולס לגלות על ענין אחד כנון בני האי גונא דמגלי לנו דאין שייך כפל דוחק יש כהן תרוץ אין כתיב אלא כן אני אומר דבמאי דקתני ברייתא בטענת אבד משלם את הקרן אשמעין תרתי מדין שאינו משלם כפל לפי שאין כפל בטענת אבד ואיך שמלם את הקרן אע"פ שנשבע ואינו פטור משום דרב סוגא וכי משני רישא חוק לבית דין לשנייה קמא או בקפץ לשנייה בחרה הכי אמרין דבמאי דשמעין ממלתיה דאינו משלם כפל לפי שאין כפל בטענת אבד הא בכל ענין היא ולהכי נקט טענת אבד אבל במאי דקאמר דמשלם קרן אע"פ שנשבע סה מיירי חוק לבית דין או בקפץ ולא חקשי לרב סוגא דאע"ג דמאי דאשמעין שאינו משלם כפל הוא בכל ענין ולהכי נקט בטענת אבד מיכו להכי נקט משלם את הקרן ולא נקט אינו משלם כפל לאשמעין דאיכא טנה שאינו פטור מכלום מפני שנשבע אבל חייב עדין בקרן והיינו חוק לבית דין אי נמי בקפץ ולא חקשי לרב סוגא נמלא טנה דלא מוקמינן רישא חוק לב"ד או בקפץ חלה במאי דאשמעין חיובה שמלם קרן לא במאי דאשמעין שאינו משלם כפל דלגבי כפל בכל ענין פטור ולהכי נקט בטענת אבד חלה שהוא פטור אפילו מקרן כיון שנשבע משום דרב סוגא חלה אס כן הוא חוק לבית דין או בקפץ שח משלם את הקרן כנזר לעיל וברתיי חרוץ זה לחכס דין חסדתי נ"ד ואמר יישרי מה שבקשה בכתב השני שאשיין באותן השתי שאלות ששאלו לך ואמר דלחדודי לך קא בעית כמו שהיה דרך רבם לחביי תלמידו או שאר החכמים לחלמדייהם כמ"ש בפ"ק דערובין (יג') וחף רבי ג' לא אמר חלה לחדוד כה את התלמידים וכן בפ"ק דזבחים (יג') גבי בן עזאי לא אמרו חלה לחדוד כה את התלמידים ומי יתן וסחיל עיני במשנה אחת ויחמנו דברין לרשת רבי יוסי דבסוף פרק אלו מליחות החשוב מה שתשוב וחדמה מה שחדמה השיבך על הראשונה ששאלת בכלל ופרט מה לריך הכלל את שאין בכלל חלה מה שצפית או קושיא קדומה היא וסיה שגורה בפי התלמידים הנרפחים והאשכנזים הבאים בשפירס האלה הרגילים לפשות להם אשר כנולה מקושיות קדומות לקפח ולקטור והתוספות מקשיה אותה בשם רבינו שמואל ז"ל בין בכלל ופרט בין בפרט וכלל שאלו תומרים נעשה כלל מוסף על הפרט והכל בכלל והם באו לשחול קושיות התוספות וכל לשחול חריסר אלפי גמלי עטויק שאלות וקושיות ותירוק קושיא זו הוא זה שאם לא נכתב כי אס הפרט הייט מביאים בזנין אב או קל וחומר דבר אחר זולת הפרט אבל כשקדמו הכלל גלה לנו שאין באותו הכלל שום דבר זולתי הפרט שאריו וכן בפרט וכלל אס לא נכתב הפרט הייתי מוליח מן הכלל אי זה

היומים (כ"ב-) ומייתי לה במנחה פ"ק (ז'.) אמר רב חסדא קולפי טבי בלטי מיניה דאזמיי פלה דהך שמעתא בה להכריז רטפי' שלשים שני וחמישי ששים ואמרי' עלה במנחות אביתי משכתא יקירא ליה והתא לקמייה דרב חסדא לאדכורי גמריה וכן לקמן בפרק התובל (ס"ז:) תני רבא בר בר חנה קמייה דרב שורי הרגה וכו' ח"ל חחרגס מחניתך בעור העומד להריגה וכו' וכן בפ"ק דר"ס (כ"י.) אמר רבא הו דתני רבא בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עירתא וכו' הכה מנאן סיה ברייתא דקאמר אחרים היא דאי סברא דרבא בר שמואל שהוא אמורא סוה ליה למימר הוא דאמר כאחרים כי כן הלשון בכל התלמוד וזה מפורש בתוספות שהם הקשו אמרי כי רב שהוא אמורא היכי פליג אברייתא דרמי בר יחזקאל בים העדאה ותיירו דסתם אמרי כי רב משמיה דרב ורב חנה הוה ופליג ודבר זה לא הי' לריך לכתבו כי הוא גלה למתחילי הלמוד ולו שראיתך אומר בהפך ואזי דן ואוקף לקף זכות כי ביהולי השנת שהיה כחוב כספר אמר רמי בר יחזקאל ומה שכתבה סברה אחרת מדעת הפושט שאין לומר דפליגי בפלוגתא דסומכוס ורבנן דאם כן הוה לכו למימר הלכה כרבנן או הלכה כסומכוס ובזה תרין קושיות התוספות דליכא למימר אמרי כי רב בדלא חייעד ורבנן דאם כן הוה לכו למימר הלכה כרבנן והבאה רחיה מהכיה דכהונת (י"ט.) דאמר' על רב גנבה גנזי למה לך וכו' לא היה לך להרחיק עדיך שהרי בזאת ההלכה גבי בהמה שהטילה גללים כי מחללי' בפלוגתא דסומכוס ורבנן קא מפליגי מקשיה ולימא רב יהודה הלכה כסומכו' ורבי הלפז הלכה כרבנן ומחללי' גללים חלטיבא ליה סד"ח הוהיל וכתב גופי' גרידין כגופי' דמי קמ"ל חלה שאם כמו שאתה סובר דשייך לחקשו' בדרמי בר יחזקאל ובדחמרי כי רב לימרו הלכה כסומכוס והלכה כרבנן סוה לכו לחקשו' הכי בנזירא כי אמרי' פלה בפלוגתא דסומכו' ורבנן קא מפליגי ולחזרה כי היכי דמקשינן לה לעיל גבי בהמה שהטילה גללים חלה ודאי בין לפושט בין למחרן לא שייך לחקשו' הכי בדרמי בר יחזקאל משום דתרנגול שהושיט ראשו חלטיבא ליה לאשמעין דהווי כלרורות דסד"ח דכיון דבקול הוא חזיק ומשבר דדבר שאין בו תמש הוא דליפטר ואע"ג דהא שמעין בברייתא דלעיל (יז) פלוגתא דסומכו' ורבנן בהרנגולין ששצרו כליס צרוח שבנפיהס אכתי לא דמי דהתם מפני הרוח נפלו ונשצרו וזה מלוי הוא שפלו כליס צרוח שבנפיהס כמו צרוח מלייה אבל שבקול התרנגול ישצרו כלי וזכיה כהא דרמי בר יחזקאל או בקול הסוס והתמור שאר כליס כהא דאמרי כי רב זה דבר זה וסוה אמרי' דליפטר דלא דמי לרורות א' ושפיעה דהא חלטיבא לכו לאשמעין חגב אורחייכו ומש"ה לא שייך לחקשו' לימא מר הלכה כסומכו' ומר סל' כרבנן כדחקשינן לעיל גבי גללים דדמו ממש לרורות אפי' הכי מחללין לעיל סד"ח דעדיפי מלרורות משום דגירי בחר גופי' זה מנזר בעמנו ובר מן דין בדרמי בר יחזקאל חין להקשות לימא הלכ' כסומכו' דהא ברייתא היא כמ"ס למעלה ואין דרך המשניות והברייתו' לומר כלשון הזה וטור נראה לי לתרוץ קושיא התוספות בענין אחר ולא כדכריס דאי סוה אמר דרמי בר יחזקאל ואמרי כי רב לא פליגי הוה פשיט יס העדאה דהא ברייתא דאי דמי בר יחזקאל חיה לה הכי וליכא דפליגי עלה וסוה לאו הכריחא הוא דא"ל דאמרי כי רב נמי כדאיעד וסבירא ליה דאין העדאה חלה השתא אמרינן לכל הפחות תפסוט דפלוגתא היא והפסת מוטט תפסת . הטעם שכתבת למה לא הקשו קושיא זו התוספות על סיה פלוגתא דלעיל דבהמה שהטילה גללים לא הייתי לריך לכתבו כי פשוט למתחילי הלמוד והדבור בו יהיה מותר ואך למחשור :

ומה שהרבה צבעיה של כח כחו (י"ט.) אמאי צעילה חליבא דסומכו' ולא צעי לה חליבא דרבנן ואמרת חליבא דרבנן פשיטא ליה דלאו כחו דמי ופטור לגמרי והא דמסקא ליה חליבא דסומכוס הייט כדי לקיים הטלכה כדמסיים ואזיל וכו' זה אינו דאי כה כחו מדינא פטור לגמרי חלה דמסקא ליה לסומכו' כדי לקיים הטלכה ח"כ הכי הוה ליה למצעי לסומכוס אי לאו ככחו ופטור לגמרי כרבנן או חייב מהלכס כדי לקיים הטלכה ועוד דא"כ הטלכה חתיח לחיובי עפי מדינא לסומכוס והא ליתא דחיי נוק לרורות הלכתא גמירי לה דממונא הוא חלה דגרעיה לחיובא מפני שאינו חזיק בגופו ועוד דלעיל (י"ז:) אמר רבא לעולם כגופו דמי וזוק לרורות הלכתא גמירי לה ולמה ליה למימר כגופו דמי חלה לימא סתמא חיי נוק לרורות הלכתא גמירי לה חלה ענ כרחק משום דהלכת' לפטורא חתא ולא לחיוב' אבל תחטו מחללין בהפך דפשיטא ליה דרבנן כי היכא דכחו כגופו מדינא הכי נמי כה כחו ככחו ומן הדין חייב נוק שלם חלה דחתי הלכתא וגרע חיי נוק לכל מה שאינו נוש ממנו וכה כחו ככחו אבל לסומכו' דלית לי' הלכתא לכחו וכחו נמי נוק שלם מצעי ליה דלמא ס"ל דכה כחו חיי נוק כדי לקיימי סלכתא לקח כחו כ' : מה שכ' בסיסא צעיה דהיתה מצענית והויקא בביעוטה דנראה דאינו מסופק חליבא דרבנן בים שני משום דרבינו נוק הוא דין א' וחדש חין א' שאלה דיסחפק או לא יסחפק הכה יש לשחול ג"כ דיוקא דמתגי' אי כרבנן אי כסומכוס פמו שיה סבעיין שאלה ואדרבה אפשר למר דפשיטא ליה דרבנן יש שני לרביע נוק דהא כי מפרשינן מאיתון לרורות כי אורחייכו חיי נוק ורבנן היא אפשר למידק מינה הא מהמה צעוט רביע חיי נוק לא צעי למימר דאין שני ורבנן היא חלה דדחוק נפשיה ומקי לה כסומכו' ודייק הא כי אורחיה נוק שלם וכה יתחא ליה ספי מלמימר דרבנן

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שעו

מפסיקין ונאמרו כי בכל חמיו ישראל אין ערוך אליו ואי הוית באתריה מחוי לך חורפים ותודה על האמת כמדת החכם ולמה חרה לך על זה היקלףף יהושע או יחוב שטנה על מה שאמרו (ב"ב ע"ה:) פני משה לפני חמה פני יהושע לפני לבנה וכן כל חמיו ישראל שהם ככוכבים צרקיע וכמאורות בהלם על מה שאמרו (אבות פ"ב מ"ב) שרבי אליעזר בן ערך מכריע את כלם ואף מה שאמרו אמרתי בנקמת מחילה ובנפילת רשות אף כי יש בזה מלטה בחוכמת מגולה מאהבה קויתי בה לדקת ולחוספת אהבה כרבי יוחנן בן טרי מעקובא בן יוסף לקיים מה שנאמר הוינה לחכם ויאסבך כדאיתא בערכין (ט"ז:) והקויו אשורנה ארזנה ולא עתה אבל ימיה לא ימשו וקרוז לבא עתה כי חכם כמלאך אלהים אהה מה שהפלגת לאמר בצכוד החכמים הצרפתיים והאשכנזים מה עזרה ללא כח ומי עור כהתה עינו מדלות בלאר פני חכמתם עדיין לא הגעה לחזי כבוד לשליש ולרביעי כי מלרפת חלא חורה ודבר ה' מאשכנז ומימיהם אנו שותים והם פירשו לנו כל שהם ובלעדיהם היה התלמוד כדברי הספר החתום ואמרת כי בפלפול כרבינא (עירובין י"ג:) ידוע לפער הדרך ואין אפי אומר בן אבל הני אומר כסומכוס (ש"ס) שהיה יודע לעשרו במ"ה טעמים לא כרבינא שדן קל וחומר ה' לעשרו ואף הוא נדחה כמו שאמר שם ולא היה מידי דהוה אקון בעלמא ומה שכתבתי ז"ל והוספת לאמר כי מדת הבאים מאשכנז לשאלו באלו הדברים לקפער ואשפר כי גם בזאת עלי הייה מדבר עכ"ל חלילה לי מרשע וחס ושלום לא תהא באת בישראל כי אין מהגני ודרכי להטיל מוס בקדשים ובשרידיה אשר ה' קורא דבריכה מרפא לעלם ומטעם לחך אבל בלשוני אספר הלהתם וצפר רגליהם אלאך ואם העיין ככחבי תמלא שאמרו שהקושיא הויה קדומה והיה שגורה בפי התלמידים הצרפתיים והאשכנזים הבאים בשערים האלה וכו' ונאמרו בן הוא כי הקושיא הויה פעמים רבות שמעתי מפי תלמידים היו להם קושיות מפוזרות בתלמוד ועיר שם ועיר שם ולא מחכמה שואלים זה וזה כיסו רבה וגדול בחכמה ואת תלמידים לא תמנה ובקבלם לא תחד כבודך ולשון הבאים בשערים האלה לעד כי לא עליך המשא כי לא בשערינו עומדות היו רגליך וחקר שהם מפסיק בינינו מחילה תלויה מתרת במים אבל מתוך שבאח לכלל כעם באה לכלל עשות כהדון הנביאים להשיב עלי שון אשר לא דמייתי ולא עלתה על לבי והואלאת מפיך מלין לדיק כביר להרשיע והגני כבן זכא" ובדקתי בעוקל"י תואטותיך והגנתי ככל רמיותיך ואמרתו אדירים משברי ים הכעס והחרון נשאו קולם בשאון גליהם ואין משבית כי הם הולך וכוער נבון וחכם הסר כעם מלבך ונפן האהבה הנטועה בלבבנו ראה ופקוד שוב למען חסדיך והגהה על הרעה ולהטעיב השקוד ילא כעה לרק מפיך יבביר בריה שלום וישועתך כלפיד קח נא מפי כחבי תודות בינה בגיני אל השערה לא תחטיא חס תמלא נימא לא תקפיד מרתת כחך לארץ השפוק ואת הקללה לברכה השפוק אז יבקע כשחר חורך ונחך ה' תמיד ונשפך ישביע בנחלתו ונחך במעגלי לרק למען שמו יכהלך על מי מנוחות:

מה שכחתי כהיה דרמי בר יחזקאל איני לריך להשיב עליו כי לו עיינת בדברי היטב לא כחבת מה שכחתי ומה שחדשה דרמי בר יחזקאל לא היה לו להביא הכרייתא כיון דאינה עיקריה דלא מחניא וכו' אין זו קושיא שהרי רמי תופס אותה בעיקריה דס"ל דהלכה היא וניחא ליה לאיתויי סתמא דהויה כרייתא מלמימר הלכה כסומכוס וכבר כתבתי לך דלרמי ליכא לאקשוני לימא הלכה כפלוני דארינגול אלטרביכא ליה וכן אמרי בן רב סוס שנקף אלטרביכא ליה - גם מה שכחתי כהיה דשגש ארלות לחזקה (ב"ב ל"ח-) שמי שאין מדקדק יקשה על פרש"י ז"ל איברא ודאי כי מי שלל למד משולם פרק חזקת יקשה לו אבל מי שלמדו ידע מיד דחזקה מכה מחאה קא איתא ולא יקשה לו כי כל הפרק הוהא סובב על זאת הסברא כדלת חסוב על ז"ר ונפי שגראת מתבך שחיס לומד כחוצות ארון עמך על מ"ש בספרך בפרק השולח וכו"ל ג"כ בריש כחוצות (ג') גבי חינוך דקדים בכספא וכו' ח"ל ומ"מ ק"ל למס לא הקשה קדים בשטר מאי איכא למימר ושמה היה קל להשיב שויוס רבך חספא בעלמא עכ"ל ואני אומר ניחא לפרש"י ולא היית לריך לכחבו דפשיטא שכתו שיש לומר בקדים בכספא ששקיעו התעוה קן יב לומר בקדים בשטר ששקיעו הנייר או הקלף אבל בקדים בביאה מס ישעו על ביאתו אבל לפי רבותיו לא תרלח כלום שהרי קדושי שפר דאורייתא הם לכוילי עלמא ואתה מודה בזה ובקושיא לפי שירושם מטעם קדושי כסף דרבנן לא מטעם השקעה וא"כ הוה ליה למימר קדים בשטר מאי איכא למימר אבל זו אינה קושיא דנקט קדים בביאה משום דקדושי ביהא כחיבי בקרא בהדיא חי מדכחיב ובפלה חי מדכחיב בעולח בעל אבל קדושי שפר אפי"ג דאינהו ממי דאורייתא מהיקשא דויאלא וייהיה מיכו לא מפרשי בקרא בהדיא גם לפירוש רש"י ז"ל שמקשה מטעם הפקעה לפי מה שתרלח שהיה קל להשיב שויוס רבנן חספא בעלמא עדיין יקשה לך לאידך גיסא לימא חינוך סיבת דקדים בשטר חלא חד מינייהו נקט ועוד שקדושי כסף הם בקרא ברישא מבי יקח ועוד כי רגילות לקדש בהם יותר עוד כתבה חלא שקשה למס מקש' רש"י מנערה המאירסה היאך סוקלין על ידכ נאמר דמיירי במקודשת ע"י שפר ונראה בדוחק דאין סברא לומר דקרא חיירי בשטר בקיין אחד לבד מג' קנייין דהיינו כסף שפר יביאה ובשלמא חי חיירי בקדושי כסף ונכס דקדושי שפר ניחא דקרא חיירי ברוז סקניינים דהיינו כסף ושטר אבל חי בשטר ברידה חיירי אין זה סברא ככ"ל עכ"ל ואני אומר אם היתה קושיא דש"י ז"ל נערה המאירסה דכסקילה סיכי משכחת לה כמו שהבנת מדבריו ודאי

דבר בבנין אב או בקל וחומר או באי זה ענין אבל כשקדמו הפרט ואמר ק בא הכלל נעשה הכלל מוסף על הפרט ורבי כל מיני ולא נדרש בבנין אב ולא ק"ו להוציא מן הכלל דבר וכן הוא המדה בין בכלל ופרט בין שפרט וכלל זהו היתוך הבנות שמביאין החוספות שהיה רגיל לתרץ רביע ששאל ז"ל אן וערם רחיו ברוספות קבלתיו מפי מורי ורבי הרב הגדול רבי פרץ הכהן ז"ל והשאלה השניה ההולך למולי מי ששאלה אליך לא ראה מאור' ואת ידיו לא הכיר בין ימין לשמאל ינהגוהו יביאיהו אל בית אמו הלמדוהו ואל חדר סודוהו להניק אותו ולגמול כי בחליף אין הריאה חסרה ולא יחרה כי מה שחבר הימין משלים השמאל ויתור השמאל אינו יתור כי לריך להשלים הימין וריאה זו חמשה חונו אית לה לא פחות ולא יותר ומס ענין זו לריאה חסרה שאין לה כי אם ארבע חונו או ליחרה שיש לה ששה ואי חסיר אי יתיר הוא לפרש כי מה שאמר חמש חונו אית לה לריאה הוא לעכובא בין למעלה בין למטה וחליף הוא לפרש כי מה שאמר תלת מימינא ורחתי בשמאל ג"כ הוא לעכובא ואי חליף טרפה אפי"פ שאין הריאה חסרה ויחרה יותרך השם לעובא יליך מריב לשוטה מדבר כוונת יוסיבך בזהלים כנחלים עניו כנוטה רווח ישמך מכל מיני רעות המתרגשות בעולם והווח כנפשך ההשוכה ונפש דורש שלום חורתך לרשות כבודך פנים בפנים ולדבר בדברי פה אל פה עניו מיחלוח ומקווח הצעיר יצחק ב"ר ששת ז"ל ה"ה:

שעל התבב בשלם סכו ומעונתו שלם בתורתו ושלמה משנתו אין קלה להנחתו החכם הרב רבי שלמה נ"ר בן הקדוש רבי אברהם ז"ל:

שעו עוד לו

עולם הסוך ראיתי לא עולם כבוד עליונים מנקשים חואנה לפקוד השאת לפונה ועון צרור להגדיל עקב רב על אנשי שלומם לבעת אחת יושבים חמה אהבתם רבה משעמה באף וחמה כרור אבן במרגמה לרורות קנפיהם השכלות מרורות עליהם טיחנים נעויתי משמוע מרלות נכחתי סמרות הגדולות והנפלחות לא אבין לאמריהם עד כי אחשוב להכחיש החוש ואומר שכו הרוחות והכסין עניו מרלות כי אין יאמין כי יוסף יושנה בשנה החכמיני אף נחלת טובה עליו השפר נבון וחכם כמך ישבת לבסא כליי תגשא בעדה כלם קדושים תאמר לקול מוסרך על מקום שהרלח הטח ומס שופר תמש' בקשה כשום נשון אמריה מריס מלענה נגדין קשים אנה פנה דודי אנה פנה מוסרך אשר עד כס גדלך כאב טעמתי פעמו לתמתי בלחשו ולתפעמתי פי אחאכ פי פמרחי למלקוש שירד כמטר על גז וכרבינים מנחה טף כדבש למחוק דברי דודים עלי ערבים עתה נהפכו עלי לגם שוסף וחבני אלגביס ברך אש מחלקתה וכן חכמה האש במים היורדים רוח אלמנה רוח קדים חסבר חניות ושבה לפחה בחתי באש ובמים שרפתחי בל סמלא ותבלין עפרי אל סמל לא ידעתי מה היה לך ועל מס כרימנה קול שפחה אריה וקול שחל מה מלאה בכחבי עול ומה הלחיתך ענה בי כי מזלפדי אשם ועון נרשם עשית כויים להעליבי הלא רחשתי אמרי ופחה דברי כחארי שחתיך אי מפליג ובהגדלת רחב ביימך וחכמתך בשעמה עולם לשוני כמו אבליג ואם אמרתי שאיני בתבנית שור חוכל עשב הלוח הרניז ארץ יחס לבך וממקומו יחד וייה מותר בכל עלב ומה מידך חקה כי אף על זכ עיך הפקה הכי אמרתי אתה קראתי קן לא כי אבל כי אמרתי דלחודדי לי קא בעית באותן שתי שאלת האחת מן החוספות והאחרת אין לשאל אותה לגפר קמן באשר שיחת ה"ה לריכה תלמוד ורחוי שידקדקו בלשונם אמרתי שזכ הלשון מורגל תמיד מן הרב לתלמיד ולא למדתי לפניך בתלמיד היושב לפני רבי שתחוב לי בזה הלשון ועם כל זה לא הייתי שואה פה ועוד כנף פן תאקף וענה גראה כי עודך מחזיק לתרץ להשיביני כאש נקלה ואמרת תתיי לי דאפי' לגברא כותך לא חגי ליה החזקה עלמך כרב יהודה ואיתי אפילו ככהוא דסעו שומעניה לא השיבנא שהרי קראו רב יסודכ גברא רבה (מ"ק י"ד) וכן כספרינו בסוסחא כחוב' ואת אמרת לגברא כותך ורבי"ה העוזבה ועוד אמרת כי היה לי להוכיר עובדא דרב דימי (ב"ב כ"ב-) ומה אירע לרב אלא כסבתו לאחד מן הלשונות ואני רואה מה ענין ההוא עובדא לכאן וכי עשיתי לך בסודלי ואמרתי לך על כרחך אנה רבך תליה אבל פרלח מדת סמוסר שהבאתי מה שאמרו רז"ל (ב"מ ל"ח-) על סוכת חוכית השילו תלמיד לרב כלום הפסדתיך דבר ושם על הספר הגורגרות היתה הקפידה כאמרו (ב"ב כ"ב-) אנה ענישתיים דאשכיר גרונרות דידי ועוד כי הלשון הסוא לא עמד ולא שאר הלשונות כי אם הלשון האחרון ומהו כחבו המעשים ז"ל שלא היו מהפארי' אותן החכמים באמנם אנה ענישתיים אבל היו אומרים בן מתוך הצער שהיה מלירים ומלממרים כל אחד על עצמו על שנענה כסבתו דהא כחיב גם ענוש ללדיק לא טוב ואדרבה היה לך להוכיר מה שהקשו בפרק חלו סן הכולין (י"ח) טעמא דלא מללו הא חי מללו הוו מייתי וכחיב כלפיר לעד וכו' אבל בכל זאת לא אתן הפלה ובשפתים לא אחטא בכחבי או במכבא חס תחשיבני תולעת או יבחוש לא חמוש גדול חייךך תחשיב לתבן ובגרי נחוש כי המשפט לאלהים הוא יודע ישר לבי בוחן סרעפי יראה את דרך עולב בי ומה שכחתי אליך מתורו הרב הגדול רבינו נסים נ"ר הנה מאשר ראייתך מקלר בשבחו ומבין יריס כחפך ניכר אתה מחשיבו כאחד החכמים ראיית בספרך וכן ככתבך אל החכם דון חסדאי נ"ר יראתי פן יבא לקן הרב נ"ר ואלוי יגיע חי זה נוק בזה לכבודך ולכן בארתי אליך בספר ח. שכתו ולא כעפה מן הים כי אם באתו לכבוד אין אנו משפיקין ולא

[א] עי' בחופ' חיר (ל"ה:) בד"ה איכא • ובס' הכריחות ל"ג מטען (בגחי מדות בית ה):

סקיח